

Ett nytt BFR

Byggforskningen på 90-talet

Betänkande av utredningen

Översyn av verksamheten vid byggforskningsrådet

SOU

1991: 23

Statens offentliga utredningar
1991:23
Bostadsdepartementet

Ett nytt BFR

- Byggforskningen på 90-talet

Betänkande av utredningen om översyn av
verksamheten vid byggforskningsrådet
Stockholm 1991

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget, som också på uppdrag av regeringskansliets förvaltningskontor ombesörjer remissutsändningar av dessa publikationer.

Adress: Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08/739 96 30
Telefax: 08/739 95 48

Publikationerna kan också köpas i Informationsbokhandeln, Malm Morgsgatan 5, Stockholm.

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1991

ISBN 91-38-10751-1
ISSN 0375-250X

Till Statsrådet och chefen för bostadsdepartementet

SOU 1991: 23

Den 25 oktober 1990 gav regeringen mig i uppdrag att göra en översyn av verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning.

I utredningen har medverkat en expertgrupp bestående av Ants Nuder bostadsdepartementet, Bertil Albertson boverket, Jan Magnusson statens energiverk, Sture Blomgren BFR och Ola Nyquist vid BFRs vetenskapliga nämnd, BVN. Sekreterare i utredningen har varit Björn Svedinger Svedinger Konsult HB.

Jag överlämnar härmed mitt betänkande.

Stockholm 14 februari 1991

Per Olof Håkansson

Använda förkortningar

SOU 1991: 2

AMFO	Arbetsmiljöfonden
BFAB	Bygg-och fastighetssektorns fortbildningsinstitut
BST	Byggstandardiseringen
CBI	Cement- och betonginstitutet
CFD	Centralnämnden för fastighetsdata.
CTH	Chalmers tekniska högskola
HSFR	Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet
IVA	Ingenjörsvetenskapsakademien
KTH	Tekniska högskolan i Stockholm
LMV	Lantmäteriverket
LnTH	Tekniska högskolan i Lund
LuTH	Tekniska högskolan i Luleå
SBI	Stålbyggnadsinstitutet
SBUF	Svenska byggbranschens utvecklingsfond
SFR	Socialvetenskapliga forskningsrådet
SGI	Statens geotekniska institut
SIB	Statens institut för byggnadsforskning
SJFR	Skogs- och jordbrukets forskningsråd
SLV	Statens livsmedelsverk
SNV	Naturvårdsverket
SK	Svenska kommunförbundet
SP	Statens Provningsanstalt
STEV	Statens energiverk STEV
STU	Styrelsen för teknisk utveckling
TFB	Transportforskningsberedningen
TFR	Teknikvetenskapliga forskningsrådet
VAV	Vatten och avloppsverksföreningen
VTI	Statens väg och trafikinstitut
VVF	Värmeverksföreningen
UHÄ	Universitet och högskoleämbetet

Innehållsförteckning

SOU 1991: 2

Använda förkortningar	5
Sammanfattning	9
1 Inledning	17
1.1 Bakgrund	17
1.2 Utredningens syfte	20
1.3 Utredningens genomförande	21
1.4 Betänkandets uppläggning	23
2 BFR och dess omvärld	25
2.1 Historik	25
2.2 BFRs organisation m.m.	32
2.3 BFRs vetenskapliga nämnd	34
2.4 BFRs omvärld	35
2.5 Boverket	36
2.6 Statens institut för byggnadsforskning, SIB	38
3 Ett förändrat BFR	41
3.1 BFR behövs	41
3.2 Förändrad omvärld	43
3.3 Behov av ett förändrat BFR	46
3.4 Omställning och förändringsprocess	51
4 BFRs framtida roll	55
4.1 Allmänt	55
4.2 Överblick	57
4.3 Spelförare	59
4.4 Spindel	61
4.5 Sektorforskningsråd	64
4.6 Informationsverksamhet	67
4.7 BFRs vetenskapliga nämnd, BVN	73
4.8 Utvärderingar m.m.	75
4.9 Programområden	77

5	Konsekvenser för BFRs organisation	81
5.1	Allmänt	81
5.2	Styrelse	82
5.3	Systemgrupper	85
5.5	Förlagsverksamheten	90
5.6	Experimentbyggnadsverksamheten	91
5.7	Bemanningsfrågor	93
6	Särskilda frågor i direktiven	95
6.1	Avgränsning till boverket	95
6.2	Avgränsning till statens energiverk	97
6.3	Finansiering	100
6.4	Samordning med forskningen om offentlig sektor	101
6.5	Samordning med pågående arbete inom BFR	102
6.6	Övriga synpunkter	102

Bilagor

1.	Kommittédirektiv 1990:64	105
2.	Intervjupersoner	113
3.	Litteratur, tillhandahållet material	117
4.	Expertunderlag från BFR (utdrag)	119
5.	Expertunderlag från BVN (utdrag)	147
6.	Expertunderlag från boverket (utdrag)	157
7.	Förordning med instruktion för BFR	171
8.	Förordning med instruktion för boverket	175

Statens råd för byggnadsforskning (BFR) är sektorforskningsorgan under bostadsdepartementet. Verksamheten är inriktad på forskning och utvecklingsarbete (FoU) kring utformning och förändring av den byggda miljön.

Denna översyn av rådets verksamhet är formulerat i direktiv nr 1990:64 där utredaren ges i uppgift att

- Överväga nya organisations- och arbetsformer vid rådet
 - Pröva uppgiftsfördelningen mellan BFR och boverket respektive statens energiverk
 - Föreslå de organisatoriska och andra åtgärder som kan erfordras.
- En utgångspunkt är därvid att organisationen måste minskas inte oväsentligt i förhållande till idag.

Utredningen baseras på intervjuer och samtal. Totalt har mer än 60 intervjuer, samtal, möten och seminarier ägt rum under utredningen. Den slutliga bearbetningen har gjorts efter diskussion med ledningen för både BFR och boverket, de fackliga organisationerna vid BFR och i samråd med expertgruppen.

En förändring av BFR är möjlig men måste ske i etapper. Som första steg måste regeringen ge en tydlig instruktion om BFRs roll och uppgift. Därefter kan BFR självt anpassa sin organisation och föreslå erforderliga förändringar i samråd med sektorns övriga aktörer. Betänkandet ger underlag för beslut om detta första steg i form av randvillkor och mål för ett "nytt BFR".

Betänkandet inleds med en kort historik och beskrivning av dagens verksamhet vid BFR och dess vetenskapliga nämnd samt en kort information om boverket, SIB och andra aktörer i BFRs omvärld. Omvärldsbeskrivningen är mycket kortfattad och syftar endast till att ge en viss förståelse för sektorns komplexitet.

Den egentliga redovisningen av utredningen börjar i kapitel 3 med en genomgång av vad intervjuerna anser om BFRs nuvarande verksamhet och utredningens slutsatser om behovet av en förändring och former för dess genomförande:

- BFR behövs. Utredningen finner att direktiven att "bibehålla BFR" är väl förankrade och att kraven på nedläggning saknar stöd.
- Omvärlden förändras. Utredningen finner att förändringarna i BFRs omvärld varit så stora att kraven på ett "nytt BFR" måste formuleras. Den roll BFR ska ha måste bli erkänd och auktoriserad.
- Utredningen finner att ett relativt omfattande förändringsarbete är angeläget för att förstärka det som är bra i nuvarande verksamhet, ta bort sådana arbetsuppgifter som inte längre är relevanta och söka former att eliminera svagheter i systemet.

En väsentlig del i förändringsarbetet är att ta fram en ny instruktion för BFR. Omständigheten att BFR självt har att spela en aktiv roll för förändringsprocessens program och genomförande bör leda till att BFR självt arbetar fram förslag till ändring i instruktionen.

Förslag: BFR ges i uppdrag att utarbeta en detaljerad plan för förändringsarbetet, en ny instruktion och att i anslagsframställningarna under de närmast liggande åren redovisa hur utvecklingsarbetet framskridit.

BFRs framtida roll

I kapitel 4 redovisas intervjuernas reaktion och synpunkter på de hypoteser som varit vägledande för arbetet och utredningens därav föranledda slutsatser och förslag angående BFRs framtida roll.

BFR ska ha överblick och utifrån denna kontinuerligt beskriva FoU-fronter och behov av förflyttningar.

BFR ska som myndighet ha överblick över hela den FoU-verksamhet som pågår inom sektorn i Sverige och internationellt. BFR har därvid ett ansvar att tydliggöra kunskapsläge och FoU-behov inom skilda områden genom kunskapsöversikter och synteser, FoU-frontbeskrivningar och FoU-program.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter. BFR ges i uppdrag att dels inkomma med förslag till en ny instruktion och dels redovisa sin syn på och lägga fram förslag till hur detta ska organiseras. SOU 1991: 2

BFRs roll av överblick är särskilt viktig inom den internationella verksamheten. Den redan pågående harmoniseringen inom EG ställer nya krav och samordningen mellan BFR, boverket och BST bör utvecklas i dessa frågor.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter och BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag till regeringen över hur de internationella frågorna ska handläggas och utvecklas inom BFR.

BFR ska vara spelförare i sektorns FoU-verksamhet där ansvaret för utveckling ligger närmare branschen.

BFR ska vara spelförare i samspelet med den FoU-verksamhet som bedrivs inom sektorn. Det är viktigt att sektorns olika delar alltmer kan bringas att samverka i gemensamma organ. BFR bör utveckla samarbetsavtal som bl.a. definierar ansvarsområden, former för planering, beredning och samfinansiering samt information om projekt och hur resultat ska kunna tillgodogöras.

Förslag: BFR ges i uppdrag att analysera och för regeringen redovisa gällande, förändrade och nya möjliga samarbetsavtal. I detta sammanhang bör också BFRs spelförarroll i samspelet med av branschen finansierad utvecklingsverksamhet redovisas.

BFR ska vara aktiv spindel i ett nätverk av aktörer inom sektorns FoU-verksamhet.

BFR ska vara "spindel i nätet" och "mäklare" i den meningen att rådet inte bara har ansvar för att tvåpartsarbeten kommer till stånd och att erforderliga FoU-resurser ställs till sektorns förfogande utan också ett ansvar att stimulera sektorns olika grenar att samverka inom aktuella problemområden och gemensamma program.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter och BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag till regeringen.

BFR ska ha eget ansvar för långsiktig forskning och därvid agera som ett sektorforskningsråd. SOU 1991: 2

Inom ramen för BFRs överblick och roll som spelförare ska BFR ha ett eget ansvar att sörja för sektorns behov av tillgänglig kunskap inom institut, universitet och högskolor. Tonvikten bör ligga på etablering av långsiktiga FoU-miljöer av tvärfacklig art men det är också nödvändigt att bevaka att erforderliga resurser finns för den disciplinära grundforskning som i första hand ska finansieras av fakultetsmedel. Former för beredning av ansökningar diskuteras.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över i detta avseende och BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag vad gäller innehåll i direktiv för verksamhetens utformning.

BFR ska ha en tydligare roll av spelförare även i frågor om dokumentation och information om FoU-resultat och därvid ha en begränsad egen förlagsverksamhet och i stället söka samverka med branschen eventuellt i form av en koncern.

BFR ska vara spelförare även vad gäller dokumentation och information om FoU-resultat på motsvarande sätt som beskrivit ovan vad gäller FoU-processen i sin helhet. Genom en ny samverka med sektorns aktörer kan delar av informationsverksamheten särskiljas från BFRs kansli i likhet med vad som redan skett med dokumentation. En "koncern" är också en viktig resurs för boverkets information. En närmare samordning bör prövas med vissa av de funktioner som idag köps av Sv byggtjänst och Byggdok m.fl.

En plan för dokumentation och information ska ingå i beslut om projektanslag. FoU-projekt får inte vara ett självändamål och den sökande ska själv ta ansvar för att nå ut till sina närmaste avnämare. Tillgängligheten ur ett användarperspektiv ska prioriteras.

Förslag: BFR ges i uppdrag att tillsammans med boverket tillsätta en arbetsgrupp med berörda aktörer och till regeringen inkomma med förslag till en praktisk samordning av dokumentations- och informationsfrågorna.

Erfarenheterna av BFRs vetenskapliga nämnd (BVN) har hittills varit goda. Nämnden behövs som bas för en utbyggd användning av utvärderingar inom rådet. BVN svarar för utvärderingar av veten-

skaplig kvalitet i projekt som rådet helt eller delvis finansierar. BFR SOU 1991: 23 har därutöver ett eget ansvar att utföra effekt- och relevansutvärderingar som håller på att utvecklas tillsammans med BVN.

Det är viktigt att BVNs erfarenheter kommer handläggare och anslagsmottagare till del.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över för att tillgodose detta syfte genom föreskrift om att BFR i varje "treårs-framställning" åläggs att särskilt redovisa hur utvärderingsfrågorna har och kommer att genomföras.

Utredningen anser att val och prioritering av programområden måste vara en fortlöpande och naturlig del i BFRs verksamhetsplanering. Utredningen har tagit fasta på att samhällsplanering, infrastruktur och förvaltning i vid mening är eftersatta områden med svagare beställare och svaga FoU-miljöer relativt den traditionella och mer tekniskt inriktade FoU-verksamheten om produktionsfrågor.

Konsekvenser för BFRs organisation

I kapitel 5 diskuteras konsekvenserna för BFRs organisation och arbetsformer vad gäller bl.a. styrelse, föreslagna externa grupper, kansliets organisation och arbetsformer. Dessutom görs en bedömning av den bemanning som BFR kommer att ha efter omställningen.

BFRs styrelse bör ha uppgiften att besluta om policyskapande verksamheter och vissa större ansökningar såsom basanslag, ramavtal och systemgruppernas tillsättning.

Förslag: Instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa frågor och BFR ges i uppdrag att i erforderlig utsträckning ändra sina rutiner. Beträffande företrädare för boverket och STEV i BFRs styrelse återkommer jag nedan.

BFR saknar idag ett effektivt styrsystem för att tillförsäkra en tvärfacklig FoU-verksamhet. Ett sätt att stärka tvärfackligheten inom BFR är att styrelsen tillsätter s.k. systemgrupper för övergripande FoU-områden. Det är strategiskt för verksamheten i denna del att de till övervägande del består av forskare.

En särskild grupp bör tillsättas för bedömning av vetenskaplig kvalitet och metodfrågor för beredning av ansökningar som rör FoU-miljöer av mer långsiktig karaktär. Denna grupp bör årligen utses av styrelsen på förslag från kansliet i samråd med BVN.

Förslag: BFR ges i uppdrag att redovisa hur verksamheten organiserats i dessa frågor jämte de systemgrupper som etablerats eller avses att etableras.

BFRs roll som "spelförare" förutsätter en FoU-ledande funktion som måste komma till uttryck i och genom BFRs kansli. Det nya kravet blir mer uttalat koordinering, samordning och administration.

Kansliets organisation bör ändras till en tvärfacklig och disciplinövergripande struktur.

BFRs verksamhet bör förstärkas med forskarkompetens placerad antingen separat inom en utvidgad stab eller inom de nya enheter som ska stödja och verka tillsammans med de olika systemgrupperna. Denna förstärkning föreslås ske via tidsbegränsade förordnaden.

Förslag: BFR ges i uppdrag att arbeta fram en plan över omställningen i huvudsaklig anslutning till vad som angivits här. Denna plan ska fastställas av styrelsen för BFR. BFR ges vidare i uppdrag att redovisa hur kansliet organiserats i dessa frågor.

Utredningen har uppmärksammat att ärenden som måste behandlas under sekretess inte är möjliga att hantera inom BFR i dag.

Förslag: BFR initierar på lämpligt sätt en översyn av möjligheter att handlägga frågor under sekretess.

En viss del av rådets nuvarande förlagsverksamhet görs självbärande inom ramen för en informationskoncern och eventuellt inom ett "byggforskningens hus" som BFR självt har föreslagit.

BFR bör ges i uppdrag att snarast och i samråd med berörda andra aktörer, i första hand boverket och SIB, skapa en på marknadens sedvanliga villkor etablerad och driven förlagsverksamhet där all av samhället i någon mening "stödd kunskap" finns tillgänglig.

Förslag: BFR ges i uppdrag att utarbeta ett program för detta. Ett genomförande ska vara i princip avslutat innevarande treårsperiod.

Experimentbyggnadsverksamheten måste vara en integrerad del i BFRs FoU-verksamhet men ställer speciella krav som motiverar en

särskild hantering. En särskild experimentbyggnadsgrupp bör därför bildas med uppgift att bereda beslutsärenden. I denna ska även finnas representation från bl.a. boverket. Gruppen ska utses av rådets styrelse, dock så att boverket utser sin företrädare.

Förslag: Ett särskilt avsnitt med huvudsaklig anslutning till vad som här angivits om experimentbyggnadsverksamheten tas in i instruktionen för BFR. BFR ges i uppdrag att arbeta fram förslag till ändrad instruktion i samråd med boverket.

Antalet budgeterade tjänster vid BFR är idag ca 80 men antalet anställda är något lägre. En översiktlig bedömning inom utredningen visar att de föreslagna förändringarna bör kunna leda till en kansliorganisation på ca 55 tjänster som mål för omställningen.

Särskilda frågor i direktiven

I kapitel 6 slutligen diskuteras de speciella frågor som tas upp i direktiven rörande samordning med boverket, statens energiverk och andra pågående utredningar mm.

Boverkets uppgifter och verksamhet har beröringsytor främst i frågor som rör FoU-verksamhetens inriktning och information om resultat från framför allt praktiskt utvecklingsarbete samt experimentbyggande. Utredningen diskuterar olika former för boverket att närmare delta i BFRs verksamhet via bl.a. styrelse, systemgrupper, experimentbyggnadsgrupp och den gemensamma informationskoncernen.

Förslag: BFRs instruktion ändras så att boverkets GD eller av denne föreslagna kommer att ingå i BFRs styrelse.

Det som sagts ovan om BFRs relation till boverket gäller i flera avseenden även BFRs förhållande till statens energiverk inom energiforskningsprogrammet. Det gäller särskilt programmet "Energiteknik i bebyggelsen" där BFR har programansvar och STEVs särskilda program för effektivare elanvändning.

Den delning av ansvaret för programmet "Värmeteknik" som parterna enats om kan utgöra en bas för innevarande treårsperiod,

men för en fortsatt planering bör parterna gemensamt verka för en klarare ansvarsfördelning och avgränsning. SOU 1991: 2

Förslag: BFRs instruktion ändras så att GD för statens energiverk eller av denne föreslagen kommer att ingå i BFRs styrelse.

Samråd med pågående förhandlingar om ökat finansiellt stöd från branschens olika delar har ägt rum och visar en överensstämmelse i synen på BFRs roll i sektorns FoU-verksamhet. Vi är också överens i önskemålet att branschen frivilligt och via egna organ typ SBUF kan ställa upp med erforderliga resurser.

Samråd med den pågående FOS-utredningen har ägt rum. Vad gäller de särskilda medel som BFR och HSFR disponerar gemensamt finns bl.a. förslag om professurer i arkitekturhistoria och en FoU-miljö för utvärderingar. Utredningen finner det angeläget att dessa förslag kopplas till FoU om byggsektorns tvärfacklighet och samspelet mellan sektorns aktörer.

Förslag: De mellan BFR och HSFR gemensamma medlen omformas till stöd till FoU-miljöer som främjar den systemsyn utredningen förordar i enlighet med vad som ovan redovisats.

Det är viktigt att stödja och understryka den nya inriktningen av BFRs verksamhet. Det vore därför motiverat att diskutera BFRs namn och i det sammanhanget ompröva den nuvarande titeln på BFRs chef.

Förslag: BFR ges i uppdrag att i anslutning till den översyn av verksamheten som nu ska ske pröva frågan om ett nytt namn m.m.

BFR får med ovanstående förslag en tydligare roll som ett aktivt sektororgan och sektorforskningsråd med ett uttalat ansvar för sektorns i huvudsak tillämpade forskning och samordningen mellan forskning och utveckling inklusive information.

Utredningen anser att den föreslagna inriktningen är väl förankrad och att ett beslut om en motsvarande organisationsförändring är ett konsekvent uttryck för en vilja till förnyelse. De nya formerna bör delvis kunna tillämpas redan under innevarande treårsperiod.

1 Inledning

Statens råd för byggnadsforskning (byggforskningsrådet, BFR), är ett sektorforskningsorgan under bostadsdepartementet. Verksamheten är inriktad på forskning och utveckling (FoU) kring utformning och förändring och av den byggda miljön. Rådets ansvarsområde är mycket brett och spänner över hela plan- och byggprocessen, allt från den översiktliga fysiska planeringen, byggnadsutformning, byggteknik, energiteknik och produktionsmetoder fram till drift och förvaltning inklusive frågor om boende, miljö och naturresurser.

Rådets budget 1990/91 omfattar ca 263 Mkr. Av fördelade anslag går ca 50% till högskolor och universitet och ytterligare ca 20% till institut av skilda slag. Resterande 30% berör i stor utsträckning med branschen samfinansierade projekt. Antalet ansökningar är ca 1000 st/år och antalet anställda är ca 80 personer. Sammanlagt pågår ca 2000 projekt motsvarande ett värde av närmare en miljard kronor. Inom BFR finns också en vetenskaplig nämnd med särskild uppgift att följa och utvärdera verksamhetens vetenskapliga kvalitet.

Verksamheten finansieras dels genom bostadsdepartementet anslag B12 (FoU-bidrag) och B13 (experimentbyggnadsstöd) och anslag H6 (FoU-bidrag) från industridepartementet inom energiforskningsprogrammet samt vissa medel från prisregleringsavgifter via jordbruksdepartementet.

Denna översyn av rådets verksamhet har beslutats av regeringen den 25 oktober 1990 med anledning av bostadsutskottets betänkande 1989/90:BoU19 över proposition 1989/90:90 om forskning. En allmän bakgrund till utredningen ges i bifogade direktiv nr 1990:64.

1.1 Bakgrund

Bygg- och bostadssektorns uppgift är att tillgodose samhällets, näringslivets och invånarnas behov av bostäder och lokaler, fungerande infrastruktur och en bra byggd miljö. Syftet med all FoU-verksamhet inom sektorn är effektivitet och kompetens att uppfylla dessa mål.

Problemen inom bygg- och bostadssektorn och därmed dess FoU-verksamhet har ändrat karaktär från efterkrigstidens kvantitativa brister till dagens kvalitativa problem. När BFR bildades år 1960 avsåg verksamheten främst byggnads- och konstruktionsteknik samt husbyggnad och anläggningsteknik. Produktionsfrågorna dominerade. Under 1970-talet utvidgades verksamheten med energihushållning och ny energiteknik inom det statliga energiforskningsprogrammet samt samhällsplanering med inriktning på kommunal planering. Frågor om boende, miljö och naturresurser, förvaltning, drift och underhåll har blivit centrala under 1980-talet.

1990-talets problem och frågeställningar inom sektorn kommer att ställa delvis nya och ökade krav på de aktörer som svarar för FoU-verksamhet, kunskapsförmedling och erfarenhetsåterföring. Kraven på ett väl fungerande informationsutbyte mellan FoU-verksamheten och de praktiskt verksamma i företagen och i kommunerna växer. Spridningen av resultat måste förbättras för att FoU-verksamheten ska fylla sitt syfte att förse sektorn med relevant kunskap.

Den statligt finansierade sektorforskningen utgår i första hand från problem som är identifierade av och relevanta för den berörda samhällssektorn. Verksamheten är i ökande utsträckning av tvärfacklig karaktär. Karakteristiskt för byggnadsforskningen är också det nära och starka sambandet mellan producenter och konsumenter av kunskap och mellan FoU-processens olika delar, dvs. forskning, utvecklingsarbete, experimentbyggande, dokumentation, information och erfarenhetsåterföring. Aktörskretsen är mycket bred. Detta innebär att stöd ges i skilda syften och former till många olika slag av anslagsmottagare.

Den statliga forskningspolitiken förutsätter att bygg- och bostadsbranschen ökar sin FoU-verksamhet och tar ett större ansvar för utveckling av den egna verksamheten. Under 1980-talet har också successivt ökade satsningar gjorts för långsiktig samverkan och samfinansiering i syfte att öka FoU-volymen totalt. Det har bl.a skett genom att BFR träffat samarbetsavtal med ett flertal aktörer, bl.a ett antal stora fastighetsförvaltare och Svenska kommunförbundet.

Med bygg- och bostadsbranschen avses då alla parter som agerar inom samhällsbyggande och förvaltning såsom kommuner, förvaltare, byggherrar, arkitekter och konsulter, byggentreprenörer och bygg-

materialindustri. En aktuell och intressant utveckling är att det inom branschen växer fram kollektiva utvecklingsfonder som söker samarbete med BFR som t.ex. SABO. Utveckling, arkitekternas Arkus och Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond (SBUF). Med "sektorn" avses i detta betänkande branschen tillsammans med forskare och boende respektive brukare.

Frågan om byggnadsforskningens långsiktiga inriktning diskuteras bl.a. i de årliga budgetpropositionerna. Regeringen har i särskilda forskningspropositioner betonat att statliga sektorforskningsmedel i ökad utsträckning används för långsiktig kunskapsuppbyggnad vid universitet, högskolor och forskningsinstitut. I 1990 års forskningsproposition betonas det angelägna i att denna utveckling fortsätter och att de resurser som avsätts till långsiktigt stöd kan öka. Denna proposition refereras separat i kapitel 2.1 nedan.

Ett återkommande tema i diskussionerna om byggnadsforskningen är frågan om gränserna för BFRs ansvarsområde. Det gäller gränserna till andra FoU-finansiärer såsom naturvårdsverket (SNV), statens energiverk (STEV), styrelsen för teknisk utveckling (STU), transportforskningsberedningen (TFB), skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), arbetsmiljöfonden (AMFO), Humanistiska Samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) och de nybildade teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR), socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) och programrådet för avfallsforskning. Det gäller också gränser till andra myndigheter och institutioner inom byggområdet.

På det institutionella området har på senare tid genomförts förändringar som i vissa delar förändrat förutsättningarna för rådets arbete. Plan- och bostadsverket (boverket) inrättades år 1988 med säte i Karlskrona genom en sammanslagning av statens planverk och bostadsstyrelsen. Möjligheterna till samordning mellan BFR och det nya boverket har ännu inte helt tagits till vara.

BFR har vidare väsentliga uppgifter inom ramen för det statliga energiforskningsprogrammet. Enligt riksdagens beslut våren 1990 om ett nytt treårigt energiforskningsprogram ingår det i statens energiverks (STEV) uppgifter att tillsammans med övriga programorgan - bl.a. BFR - samordna och koordinera genomförandet av olika program och stödformer. BFRs relationer till STEV kan därvid påverkas av industridepartementets pågående översyn.

BFRs vetenskapliga nämnd (BVN) bildades år 1983 och är direkt underställd rådets styrelse. Till nämndens uppgifter hör att granska byggnadsforskningens kvalitet, metodanvändning, anslagsmottagares kompetens, forskarmiljöer, forskarutbildningen m.m. Även om det ligger i sektorforskningens natur att forskningens betydelse för samhället är ett avgörande kriterium vid val mellan olika projekt har regeringen senast i den forskningspolitiska propositionen påpekat vikten av att höga kvalitetskrav ställs på verksamheten.

SOU 1991: 2
Kapitel 1

1.2 Utredningens syfte

Mot bakgrund av den forskningspolitiska propositionen 1989/90:90 beslöt riksdagen ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört om behovet av ytterligare överväganden rörande ansvarsfördelningen inom byggnadsforskningen. I bostadsdepartementets arbete med detta ingår denna utredning och överläggningar med intressenterna inom sektorn om hur finansieringen av en utökad byggnadsforskning bör lösas. Därvid kommer också vissa av de principiella och praktiska problem som är förknippade med en ändring av ansvarsfördelningen att belysas.

Denna utredningens syfte är formulerat i direktiv nr 1990:64 (bil 1) där utredaren ges till uppgift att

- Överväga nya organisations- och arbetsformer vid rådet.

En utgångspunkt är därvid att organisationen måste minskas inte oväsentligt i förhållande till idag.

- Pröva uppgiftsfördelningen mellan BFR och boverket respektive statens energiverk.

Det är angeläget att de möjligheter till samordning och samverkan som har uppkommit genom bildandet av boverket och utvecklingen inom den statliga energiverksamheten tas till vara.

- Föreslå de organisatoriska och andra åtgärder som kan erfordras.

Direktiven citeras vidare i betänkandet som inledning till mina överväganden och förslag kring preciserade frågeställningar.

Redan under arbetet med utredningens preliminära arbetsprogram konstaterades att en förändring av BFR måste ske i etapper. Den innevarande treårsperioden kan betraktas som en övergångs- och försöksperiod när det gäller att utveckla ett "nytt BFR". Som första steg måste regeringen ge en tydlig instruktion om BFRs roll och uppgift. Detta steg bör också inkludera volymer och former för en ökad finansiering. Därefter kan BFR självt anpassa sin organisation och föreslå erforderliga förändringar i samråd med branschens övriga aktörer.

Denna utredning syftar till att ge underlag för beslut om detta första steg i form av randvillkor och mål för ett "nytt BFR". Ett detaljerat förändringsprogram måste utarbetas och försvaras av aktörerna själva baserat bl.a. på förslagen i denna utredning.

1.3 Utredningens genomförande

Regeringen beslutade att genomföra denna utredning den 25 oktober 1990. Jag lämnade ett arbetsprogram till bostadsdepartementet den 29 november efter bl.a. kontakter med BFRs ledning och fackliga organisationer. Det första expertmötet ägde rum den 7 december och följdes av en första genomgång av slutsatserna den 18 januari 1991. Betänkandet överlämnas den 14 februari 1991.

Med hänsyn till den korta tid som stått till utredningens förfogande har jag valt en arbetsmetod som baseras på intervjuer och seminarier. Totalt under utredningen har mer än 50 intervjuer och samtal ägt rum, 5 möten med expertgruppen, 3 seminarier med olika aktörer inom sektorns FoU-verksamhet samt presentationer för BFRs styrelse och verksledning, BVN och de fackliga organisationerna vid BFR enligt sammanställning i bilaga 2. Utredningen har också studerat litteratur om rådets verksamhet enligt bilaga 3.

Intervjuerna har utgått från ett antal hypoteser. Genom detta förfarande har jag fått branschens reaktion på konkreta förslag till förändringar av BFRs verksamhet vilket också på ett naturligt sätt gjort det möjligt att systematisera den kritik som funnits. Förfarandet har varit effektivt och samtalen har varit mycket konstruktiva.

Preliminära slutsatser har därefter presenterats i seminarieform där sammantaget ett 30-tal personer med olika bakgrund framfört sina synpunkter. Den slutliga bearbetningen har gjorts efter diskussion med ledningen för både BFR och boverket, de fackliga organisationerna vid BFR och i samråd med expertgruppen. SOU 1991:1
Kapitel 1

Följande hypoteser om BFRs roll som sektororgan, forskningsråd, och "FoU-avdelning" för berörda myndigheter har varit en utgångspunkt för intervjuerna:

Det "nya BFR" ska

- ha överblick och utifrån denna kontinuerligt beskriva FoU-fronter och behov av förflyttningar.
- vara spindel i nätverk på fyra olika nivåer: Internationellt, Myndigheter, FoU-finansierande organ och FoU-utförande organ
- ha eget ansvar för långsiktig forskning samt vara spelförare och koordinator för kortsiktig FoU.
- ha primärt ansvar för forskning och "och" i FoU medan ansvaret för utveckling ligger närmare branschen.
- ha en aktivare roll. Tonvikt läggs på initiering och koordinering. Konsekvenser för hantering av "permanent" FoU-miljöer och samarbetsavtal?
- ha en tydligare roll av spelförare även i frågor om dokumentation och information om FoU-resultat.
- ha en begränsad egen förlagsverksamhet och i stället söka samverkan med branschen eventuellt i form av en "koncern".

Dessa hypoteser syftade till ett klagörande av BFRs funktion och ansvar idag och en precisering av BFRs roll under 1990-talet. Tydligt formulerade roller är en förutsättning för att definiera omvärldens krav på BFR som underlag för en bedömning av en ny organisation, arbetsformer, resurser och kompetens.

Betänkandet inleds med en kort historik och beskrivning av dagens verksamhet vid BFR och dess vetenskapliga nämnd samt en kort information om boverket, SIB och andra aktörer i BFRs omvärld. Omvärldsbeskrivningen är mycket kortfattad och syftar endast till att ge en viss förståelse för sektorns komplexitet. Underlaget för dessa avsnitt har dels hämtats ur refererad litteratur och dels ur det expertunderlag som lämnats till utredningen.

Den egentliga redovisningen av utredningen börjar i kapitel 3 med en genomgång av vad intervjuerna anser om BFRs nuvarande verksamhet och mina slutsatser om behovet av en förändring och former för dess genomförande.

I kapitel 4 redovisas reaktionen på mina hypoteser och mina därav föranledda slutsatser och förslag angående BFRs framtida roll.

I kapitel 5 diskuteras konsekvenserna för BFRs organisation och arbetsformer vad gäller bl.a. styrelse, föreslagna externa grupper, kansliets organisation och arbetsformer. Dessutom görs en bedömning av den bemanning som BFR kommer att ha efter omställningen.

I kapitel 6 slutligen diskuteras de speciella frågor som tas upp i direktiven rörande samordning med boverket, statens energiverk och andra pågående utredningar m.m.

I en bilaga finns en förkortad version av det expertunderlag som lämnats från BFR, BVN och boverket. Det fullständiga underlaget och underlag från statens energiverk överlämnas separat tillsammans med övriga erhållna skrivelser mm.

Påpekas bör redan här att refererade citat i utredningen inte är bearbetade i detalj och att urvalet inte är vetenskapligt objektivt. Utredningen är också medveten om att många citat gäller enskilda ärenden och konkreta situationer. Men de illustrerar omvärldens syn på BFR och har därför tagits med i betänkandet.

Jag vill starkt betona att det inte är dessa enskilda citat som utgjort basen för min värdering. Den sammantagna bild av BFRs starka och svaga sidor som intervjuer, seminarier och utredningsarbetet i övrigt har givit ligger till grund för mina slutsatser och förslag.

2.1 Historik

Den statligt finansierade byggforskningen har sina rötter från 1940-talet. Byggbranschen bestod då av ett mycket stort antal små företag som inte ensamma kunnat göra någon insats för forskning och tekniskt utvecklingsarbete. Behovet av samverkan ledde till bildandet av statens kommitté för byggnadsforskning år 1942 med uppgift att fördela medel till FoU inom i första hand byggnadsteknik, byggnadsstatik samt bro- och husbyggnad. Kommittén skulle bl.a. "tillgodose behovet av målmedveten inriktning och samordning av forskningsarbetet genom personlig kontakt och ömsesidig information" (SOU 1942:7).

År 1953 ombildades kommittén till ett permanent organ "statens nämnd för byggnadsforskning" med uppgift att dels fördela pengar till fristående forskare och dels i egen regi bedriva forsknings- och utvecklingsarbete. Samtidigt infördes en särskild avgift, den s.k. byggforskningsavgiften, för att "skapa förutsättningar för en kraftigare, samlad insats i syfte att genom forsknings- och rationaliseringsverksamhet förbättra och förbilliga produktionen inom byggnadsbranschen", (Prop. 163:1953).

Statens nämnd för byggnadsforskning delades år 1960. Då bildades i stället statens råd för byggnadsforskning, BFR med anslagsbeviljande funktioner och statens institut för byggnadsforskning, SIB med uppgift att som forskningsinstitut genomföra FoU inom sektorn. SIB finansierades ursprungligen med anslag via BFR men har från 1983 en egen finansiering direkt under bostadsdepartementet. I det betänkande om byggforskningens organisation som lämnades 1959 av den s.k. byggforskningsutredningen föreslogs också ett särskilt institut för FoU inom samhällsplanering mm men detta inrättades aldrig.

I den efterföljande propositionen (prop. 1960:1, bil. 7) anges BFRs uppgifter och roll bl.a. enligt följande utdrag:

- BFR bör vara samordnande och anslagsfördelande organ för forskningen inom byggområdet.

- BFRs huvuduppgift bör vara att fördela och bevilja anslag till forskning, praktiskt utvecklingsarbete och försöksverksamhet samt annan utredande eller upplysande verksamhet vars syfte är att gagna en rationell utveckling inom byggområdet.

SOU 1991: 2
Kapitel 2

- En fortlöpande inventering av forskningsuppgifterna bör ligga till grund för en plan för forskningsmedlens fördelning.

- BFR bör därjämte söka fungera som samordnande organ mellan forskningen vid högskolorna, utredningsverksamheten hos olika myndigheter och institutioner samt det praktiska utvecklingsarbetet vid byggplatserna.

- BFR bör slutligen ha ansvaret för att informationsverksamheten drives effektivt.

I propositionen står vidare att "Rådet bör inte bindas av detaljerade direktiv. Friheten i fråga om verksamhetens inriktning och resursernas fördelning mellan skilda områden anser vi vara ett livsvillkor för allt forsknings- och utvecklingsarbete". I utredningen kommenteras motivet för en då aktuell ökad byggforskningsavgift att "den av företagen inte ska betraktas som ett slags utgifter i rörelsen utan som investeringar i forsknings- och utvecklingsarbetet inom byggproduktionen".

I 1971 års budgetproposition underströk regeringen behovet av dels fortlöpande information om pågående och planerad byggnadsforskning och dels utvärdering av FoU-verksamhet. BFR gavs samma år i uppdrag att regelbundet utarbeta fleråriga verksamhetsplaner till grund för riksdagens beslut om forskningens inriktning och omfattning. Den särskilda byggforskningsavgiften upphörde 1981. Fr.o.m år 1982 finansieras verksamheten helt genom anslag över statsbudgeten.

Översynen år 1982 - "Mundeboutredningen"

Den senaste översynen av BFRs verksamhet genomfördes av dåvarande landshövding Ingemar Mundebo 1982 (DS Bo 1982:2) och följdes av en proposition om byggnadsforskning mm (prop. 1982/83:151).

Mundebos utredning diskuterar huvudsakligen kvalitetsaspekter i den av BFR stödda forskningen, anslagsberedning och beslutsprocess.

Utredningen diskuterar också BFRs informationsverksamhet och sammanfattar: "BFR redovisade 1980 närmare 500 rapporter. Från avnämarna framförs en rad kritiska synpunkter på informationen. Man framhåller svårigheten att sovra i den skiftande rapportfloran. ... En del rapporter är svårtillgängliga för tillänkta avnämargrupper ... Det är inte alltid tillräcklig granskning av materialet innan ett projektresultat publiceras. Det har hittills varit så att nästan allt har tryckts och redovisats i olika rapportserier".

Utredningen betonar en omsorgsfull beredning och granskning av ansökningar och föreslår en sammansättning av rådets styrelse mer lik forskningsråden med en majoritet av forskare.

I den följande propositionen lägger regeringen mot bakgrund av det övergripande målet att stärka och effektivisera FoU-verksamheten inom byggsektorn fast inriktning och former för det statliga stödet till den allmänna byggnadsforskningen.

I propositionen ges BFR ett ansvar för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för byggsektorns behov.

"Förslagen innebär att tyngdpunkten i det statliga forskningsstödet successivt förskjuts mot mer långsiktig forskning samt att stödet i betydande utsträckning riktas in på att bygga upp och långsiktigt stödja befintliga institutioner och forskningsinstitut. Vidare lämnas förslag som syftar till en närmare samverkan mellan BFR och byggsektorns intressenter. En sådan fördjupad samverkan ställer krav på att sektorns intressenter ökar sitt engagemang i FoU-arbetet, vilket förutsätter att de dels tar del i uppläggningsen av det arbete som riktar sig särskilt mot deras områden, dels till en inte obetydlig del medverkar i finansieringen av FoU-arbetet. BFR föreslås träffa överenskommelser med olika intressenter och intressegrupper om inriktningen och finansieringen av den del av rådets verksamhet som rör deras områden".

Beträffande kvalitetsfrågor hänvisar propositionen till rådets vetenskapliga nämnd med aktiva forskare som nyligen tillsatts. Regeringen delade dock inte utredningens förslag om en forskartung styrelse.

SOU 1991: 2
Kapitel 2

"Rådet är ett sektororgan som i första hand ska tillgodose byggsektorns behov av ny kunskap. Forskarnas insyn i rådets arbete och möjligheter till inflytande över verksamheten bör säkras främst genom remissbehandlingen. ... Denna bör ges fastare former och ett mer systematiskt användande av referens och styrgrupper, men administrationen får inte göras för tungrodd. ... Det ankommer på rådet självt att bedöma vilka beredningsformer som är mest ändamålsenliga".

Beträffande BFRs informationsverksamhet slog regeringen fast att informationen ska tillgodose avnämarentresset, vilket förutsätter att "det vid sidan av den reguljära dokumentationen av forskningsresultat skapas former för en avnämariinriktad information som kan bidra till ett nyttiggörande av forskningsresultat i praktisk tillämpning. ... Alla FoU-projekt bör avslutas med någon form av slutrapport men endast en mindre del av dessa bör publiceras".

Regeringen "konstaterar med tillfredsställelse att rådet f.n ser över informationsverksamheten. Målet för översynen är en förbättrad information med bl.a. större antal kunskapsöversikter och informationsinsatser som riktar sig till olika intressegrupper".

Slutligen understryker regeringen att

"BFR bör i princip ha två huvudfunktioner. Rådet ska dels svara för den övergripande planeringen och samordningen av FoU-arbetet inom sektorn, dels fördela medel till FoU-verksamhet. Inom ramen för dessa funktioner bör det ankomma på rådet att i samråd med universitet, högskoleenheter och institut programmera FoU och bygga upp en stabil institutionsbaserad byggforskning samt att planera, organisera och följa upp utvecklingsarbetet inom sektorn. I denna senare del bör rådet söka etablera en fast samverkan med olika intressegrupper inom sektorn."

Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen.

Den forskningspolitiska propositionen 1990

Regeringen ger i propositionen om forskning (prop. 1989/90:90) sin samlade syn på forskning och utveckling. Regeringen slår fast att statens stöd till FoU i första hand bör avse grundläggande forskning

och att som grundprincip ska all forskning så långt som möjligt utföras inom högskolan. Även statligt finansierad sektorforskning ska prioritera högskolan och i ökad utsträckning söka samfinansiering med respektive bransch. SOU 1991: 23
Kapitel 2

Regeringen konstaterar att de insatser som görs för att utveckla den offentliga sektorn är blygsamma i förhållande till näringslivet. Detta gäller såväl staten som landstingen och kommunerna där FoU-insatserna beräknas motsvara ca 0,1% av driftkostnaderna. Inom tjänstesektorn har utvecklingsarbetet en mycket liten omfattning i förhållande till det arbete som bedrivs för att skapa nya produkter. Regeringen anser att ansvariga för produktion inom tjänstesektorn – privata och kooperativa företag, statliga myndigheter, kommuner och landsting – måste kraftigt öka sina FoU-insatser för att utveckla den praktiska verksamheten.

I propositionen slås också fast en princip om full kostnadstäckning för högskolan. Den externt finansierade verksamheten ska stå för alla de kostnader som den föranleder. Detta innebär att det kommer att bli dyrare att i framtiden anlita högskolan. Regeringen pekar också på de resurser som finns vid de regionala högskolorna.

Sektorforskningen stöds av ett flertal forskningsfinansierande organ och myndigheter under de olika departementen. Den svenska modellen innebär ofta att sektorforskningen beställs och finansieras från ett organ medan den utförs av ett annat. Sektorforskning innebär ofta satsningar på nya områden av "tvärvetenskaplig" karaktär, där högskolans indelning i discipliner kan vara ett hinder.

Regeringen betonar vikten av uppföljning och utvärdering av gjorda insatser. En ständig omprioritering och förnyelse av FoU-verksamheten är nödvändig så att den inte stelnar i inriktning och struktur. För sektorforskningen är kriterierna av två slag. För det första måste verksamheten inriktas mot frågor som är relevanta för de berörda sektorerna. För det andra måste forskningen uppfylla krav på god vetenskaplig kvalitet.

Inom bostadsdepartementets ansvarsområde minskar resurserna till BFR och övrig FoU inom sektorn trots en ökning av det statliga stödet totalt. För att FoU-systemet ska kunna medverka till att lösa de problem som samhället står inför fordras en kraftsamling inom olika grenar av sektorn. Enligt regeringen måste branschen, inklusive byggherrar och förvaltare, ta ett större ansvar framför allt för den

tillämpade forskningen och det tekniska utvecklingsarbetet. Ansvaret för utvecklingen och för att lösa problemen inom sektorn måste i huvudsak bäras av det producerande systemet. SOU 1991: 23 *Kapitel 2*

BFR förutsätts i propositionen öka sin satsning på stöd till grupper inom universitet och högskolor och därmed skapa förutsättningar för kreativa forskarmiljöer. Samtidigt måste den totala FoU-volymen inom sektorn öka. "Detta innebär att stora ansträngningar nu måste göras för att få till stånd ökad samfinansiering av angelägna FoU-projekt samtidigt som företagens egna insatser för FoU-verksamhet måste öka avsevärt".

Regeringen tar inte ställning till sektorns särskilda behov av ett sammanhållet utvecklingsarbete av nära forskningskaraktär med hänsyn till sektorns speciella förutsättningar med tvärfackliga problem och många olika aktörer.

Riksdagens överväganden (1990)

I bostadsutskottets betänkande (1989/90:BoU19, rskr. 339) behandlas den forskningspolitiska propositionen samt ett förslag från riksdagens revisorer om stödet till experimentbyggande.

I betänkandet föreslås att "Riksdagen gör ett tillkännagivande om behovet av en översyn av vissa frågor om ansvarsfördelningen inom byggnadsforskningen. Utskottet anser bl.a. att byggbranschen bör ta ett större ansvar för forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sektorn". Följande utdrag ger ytterligare bakgrund:

Byggforskning används som ett samlande begrepp för ett omfattande FoU-arbete med tyngdpunkten i frågor om samhällsplanering, byggande och bostadsförsörjning. Dessa frågor är till sin karaktär sektorövergripande och forskningen berör flera vetenskapliga discipliner.

90-talets problem och frågeställningar inom samhället och inom byggsektorn kommer att ställa nya krav på de olika aktörer som ansvarar för FoU-verksamheten. På samma sätt som byggsektorns FoU-verksamhet måste ses som en integrerad del av hela byggsektorn är det också viktigt att den samordnas med och utgör en del av samhällets forskningsorganisation i stort.

Utskottet konstaterar att bildandet av ett nytt teknikvetenskapligt forskningsråd till viss del sker på BFRs bekostnad (12 Mkr./3 år) och att detta anses kompenseras av att det nya rådet till viss del kommer att stödja sådan grundläggande forskning som är av intresse också för byggsektorn.

BFR och SIB är inrättade för att stödja resp bedriva FoU-verksamhet som är relevant för byggsektorn i vid bemärkelse. Vad som vanligen avses med grundforskning är inte en uppgift för dessa organ. Detta hindrar givetvis inte att även forskning som inte har en omedelbar praktisk tillämpning bör stödjas av sektorforskningsorgan för att ge underlag för vidare FoU-insatser.

En långsiktig kunskapsuppbyggnad vid högskolor, universitet och forskningsinstitut på sektorrelevanta områden är en nödvändig förutsättning för att skapa kreativa forskarmiljöer där de ofta komplexa problemen inom byggsektorn kan få sin lösning. Det bör dock påpekas att det sektorfinansierade stödet för att bygga upp denna grundläggande kunskap inte är avsett att ersätta den fakultetsfinansiering som bör utgöra grunden för forskningsverksamheten vid högskolor och universitet. Utskottet vill i detta sammanhang också framhålla vikten av att denna grundfinansiering av verksamheten vid bl.a. de tekniska högskolornas A- och V-sektioner utvecklas och förstärks på motsvarande sätt som inom andra forskningsområden.

Utskottet delar bedömningen att byggbranschen bör ta ett större ansvar än idag för den sektorrelevanta FoU-verksamheten. Mot bakgrund av FoU-verksamhetens starka beroende av samverkan gäller såväl genomförande som kunskapsspridning är det önskvärt att en bred acceptans kan uppnås avseende formerna för de ökade FoU-insatserna

Stödet till experimentbyggande diskuteras med anledning av en rapport från riksdagens revisorer som föreslår att verksamheten bör få ökad betydelse i framtiden och att experimentbyggande med vetenskaplig uppföljning i större utsträckning även bör avse annat än energifrågor. Vidare bör stödet utgå som bidrag i stället för lån.

- Experimentbyggandets främsta uppgift bör vara att skapa beslutsunderlag som klarlägger såväl teknisk-ekonomiska som väsentliga förutsättningar hos olika system och inte i första hand att få till stånd eller påskynda en introduktion av experimentsystem på marknaden.
- BFR bör i högre grad utnyttja universitets- och högskoleforskningen för systemanalyser och en mera grundligt förberedande bearbetning av experimenten teoretiskt och experimentiellt innan lösningarna överförs i praktisk drift.
- Information och marknadsföring av stödet bör förbättras. Boverket och andra branschorgan bör ges möjlighet att i större utsträckning delta i initiering och genomförande av experimentverksamheten.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Regeringens fortsatta handläggning resulterade bl.a. i direktiven till denna utredning.

2.2 BFRs organisation m.m.

SOU 1991: 2

Kapitel 2

Enligt Förordning med instruktion för statens råd för byggnadsforskning, (SFS 1988:232, 1990:189) föreskriver regeringen följande om BFRs uppgift:

1§ Statens råd för byggnadsforskning (byggforskningsrådet) har till uppgift att ta initiativ till samt främja och stödja forsknings- och utvecklingsarbete inom planerings-, byggnads- och anläggningsområdet. Rådet får dock inte vara huvudman för forskning.

2§ Byggforskningsrådet skall

1. organisera och stödja samarbete i fråga om forsknings- och utvecklingsarbete samt främja kontakter mellan forskningsinstitutioner och intressenter inom bygg och bostadssektorn,
2. planera för forsknings- och utvecklingsarbete samt lämna bidrag till sådant arbete,
3. övervaka att ekonomiskt stöd som rådet har beviljat kommer till avsedd användning,
4. utvärdera forsknings- och utvecklingsverksamheten i fråga om kvalitet, relevans och effekt,
5. informera om forskning och utvecklingsresultat,
6. ta initiativ till och främja internationellt forskningssamarbete
7. besluta att ekonomiskt stöd som rådet har beviljats inte längre skall lämnas, om den verksamhet som stödet avser inte uppfyller de krav som bör ställas på verksamheten.

BFR har definierat sitt ansvarsområde till att gälla FoU-verksamhet kring förändring och utformning av den byggda miljön med hjälp av samhällsplanering, byggande och förvaltning. Målsättningen är att minska gapet mellan olika verksamheters krav och egenskaperna hos den byggda miljön. Ansvarat inkluderar FoU kring energihushållning och ny energiteknik för bebyggelsen inom det statliga energiforskningsprogrammet.

BFR lyder under bostadsdepartementet men får också anslagsmedel från industridepartementet för BFRs delar inom energiforskningsprogrammet och prisregleringsavgifter på handelsgödsel mm från jordbruksdepartementet.

Av fördelade anslag går ca 50% till högskolor och universitet och ytterligare ca 20% till institut av skilda slag. Resterande 30% berör i stor utsträckning samfinansierade projekt. Antalet ansökningar är ca

1000 st/år och sammanlagt pågår ca 2000 projekt motsvarande ett SOU 1991: 23 värde av ca 900 Mkr. Kanslikostnaden uppgår till ca 10,9% av den *Kapitel 2* totala budgeten.

Rådets budget för 1990/91 omfattar ca 263 Mkr fördelad enligt

– Bostadsdepartementet,	
– FoU-bidrag (B12)	176,0 Mkr
– Experimentbyggnadsstöd (B13)	33,0 Mkr
– Industridepartementet, FoU-bidrag (H6)	48,2 Mkr
– Jordbruksdepartementet	<u>6,0 Mkr</u>
	263,2 Mkr

Ytterligare ca 75 Mkr tillförs verksamheten genom samfinansiering.

Verksamheten är organiserad i 13 program varav nio direkt berör olika FoU-aktiviteter inom skilda områden, två berör kansliet och två dokumentation och information. Programmen delas i sin tur upp i ca 25 delprogram till vilka BFRs kansli har tillsatt externa referensgrupper och s.k. Program- och uppföljningsgrupper.

Enligt erhållen statistik utgör ca 40% av den totala FoU-budgeten eller ca 95 Mkr långsiktigt stöd till forskarmiljöer, bl.a. 43 st treåriga bas- och ramanslag och 22 extra och adjungerade professorer. Därtill ska läggas projektanslag av långsiktig karaktär.

Andelen tvärfackliga projekt, dvs projekt som engagerar minst två institutioner vid högskolor eller universitet, uppgår till ca 30% av FoU-budgeten och ca 75% av experimentbyggnadsstödet.

Verksamheten leds av en styrelse och en föreståndare som utses av regeringen. Inom BFR finns också en vetenskaplig nämnd med särskild uppgift att följa och utvärdera verksamhetens vetenskapliga kvalitet. Antalet tjänster är ca 80 varav ca 30 handläggare och chefer.

Direkt under föreståndaren finns ett stabsorgan, planeringssekretariatet, som svarar för övergripande planering, samordning och utvärdering av verksamheten. Sekretariatet ansvarar för massmediakontakter, allmän information om rådets verksamhet liksom för samordning av internationella FoU-frågor.

BFRs kansli är organiserat i fem enheter.

- I Samhälls- och byggnadsplanering med förvaltning.
- II Byggnads- och anläggningsteknik, produktion och energihushållning.

- III FoU kring nya energisystem.
- IV Förlag
- V Administration.

Sakenheterna har även informationsansvar. BFR publicerade år 1990 totalt 168 skrifter, varav 105 FoU-rapporter (R-serie), 22 bearbetade skrifter på svenska (T-serie) och 19 på engelska (D-serie) och 18 st programskrifter mm (G-serie). Tidningen Byggforskning och Referat utkom med 8 nummer och distribuerades till ca 17.000 abonnenter.

För ytterligare information om BFRs organisation, program, budget och övriga statistiska uppgifter hänvisas till bilagorna 4 och 7.

2.3 BFRs vetenskapliga nämnd, BVN

BVN inrättades 1983. Nämnden har som uppgift att verka för att den FoU-verksamhet som sker med stöd av BFR bedrivs på ett sådant sätt att resultaten blir trovärdiga och tillförlitliga.

BVNs utvärderingar har det dubbla syftet av kvalitetskontroll och främjande av god FoU-kvalitet. De utförs främst genom expertgranskningar och företrädesvis internationella peer reviews. Utöver utvärderingar ägnar nämnden stor uppmärksamhet åt problem som är förknippade med uppbyggnad och överföring av kunskap. Hit hör studier om långsiktig kunskapsuppbyggnad, det inomvetenskapliga informationsutbytet samt byggprocessen och dess informationsproblem.

Resultaten och erfarenheterna från närmare åtta års utvärderingar har i underlaget från BVN sammanfattats enligt följande:

- Utvärderingarna visar på en betydande spännvidd mellan de olika utvärderade projektens kvalitet. Projekt med hög internationell kvalitet varvas med enklare utredningar och översikter utan inslag av metod-, teori- och kunskapsutveckling. Det allmänna intrycket är emellertid en FoU-verksamhet med genomsnittligt god kvalitet.

- De internationella experterna kritiserar inte sällan det oklara angivandet av det utvärderade FoU-arbetets karaktär (utrednings, utvecklings- eller forskningsarbete) och det lika oklara angivandet av den avnämnr- och läsekrets som projektledarna respektive rapporterna vänder sig till.

– Genomgående klagas på att de flesta FoU-resultaten är och tycks förbli okända för en stor internationell intressentkrets, därför att de för det mesta publiceras endast på svenska. Översättningar, gärna i sammandrag, efterlyses. SOU 1991: 23
Kapitel 2

Nämnden är underställd rådets styrelse och har en i förhållandet till BFRs kansli fristående ställning. Nämnden består av ordförande och fem ledamöter. För närvarande företräder nämnden kunskapsområdena nationalekonomi, juridik, internationell hydrologi, etnologi, byggnadskonstruktion, VVS-teknik samt arkitektur och husbyggnad.

För ytterligare information om BVN hänvisas till bilaga 5.

2.4 BFRs omvärld

Sektorns FoU-verksamhet utförs inom institutioner vid universitet och högskolor, forskningsinstitut, företag, organisationer samt av enskilda personer. Sektorforskningen har sin tyngdpunkt i tillämpad forskning och utvecklingsarbete men det förekommer också grundforskning. Sektorns behov av kunskap är avgörande för FoU-verksamhetens inriktning. Det som i hög grad måste karakterisera verksamheten är därför ett nära samarbete mellan sektorns olika aktörer.

En förutsättning som präglat BFRs verksamhet de senaste åren är att kostnaderna för FoU-insatserna har ökat snabbare än de statliga anslagen till BFR. Mot denna bakgrund har BFR i ökad utsträckning sökt olika former av samfinansiering med branschens olika aktörer. Således har samarbetsavtal tecknats med Arkus, byggnadsstyrelsen, HSB, Riksbyggen, SABO, Svenska kommunförbundet, Sveriges fastighetsägareförbund och VIAK. Ett utvecklat samarbete sker även med SBUF fast utan särskilt avtal.

BFR ger stöd till ett stort antal institutioner och institut. Det gäller institutioner vid universitet och högskolor där de tekniska högskolorna i Stockholm (KTH), Göteborg (Chalmers) och Lund (LnTH) är BFRs största anslagsmottagare. Vidare statliga institut som SIB (se kap 2.6), SGI (geoteknik), VTI (väg och trafik) och statens provningsanstalt (SP) samt kollektivforskningsinstitut som cement och betonginstitutet

(CBI), stålbyggnadsinstitutet (SBI), Stiftelsen svensk detonikforskning (SveDeFo) och Stiftelsen bergteknisk forskning (BeFo). Andra samarbetspartners är Bygghälsan och Stiftelsen Reforsk. SOU 1991: 2
Kapitel 2

BFR samarbetar också på olika sätt med kommuner och kommunala organ som Vatten och avloppsverksföreningen (VAV), Värmeverksföreningen (VVF), bostads- och lokalförvaltande företag, konsulter, byggmaterialindustri, entreprenörer etc. Ett utvecklat samarbete finns också med andra sektorforskningsfinansierande organ som STU, SJFR, HSFR, SFR, TFR, Arbetsmiljöfonden, statens energiverk, naturvårdsverket m.fl. Andra exempel är transportforskningsberedningen (TFB) och Vattenfall.

BFR har dessutom särskilda kontakter med myndigheterna under bostadsdepartementet dvs boverket, lantmäteriverket och centralnämnden för fastighetsdata.

Internationellt deltar BFR i det nordiska samarbetet NBS. Vidare är BFR aktiva bl.a. inom det internationella byggforskningsorganet CIB och energiorganet IEA. Dessutom finns ett antal bilaterala avtal, tekniska byggtattachéer och ett nationellt EG-nätverk.

BFR har ansvar för att den FoU-verksamhet som finansieras är samhällsrelevant. Planering sker genom samverkan med sektorns aktörer vilket också innebär en förankring i sektorn och en viss beredskap att ta emot uppnådda resultat. BFRs verksamhet skapar också förutsättningar för samband mellan FoU-processens olika delar. Verksamheten präglas i hög grad av tvärfackliga frågor.

Det bör också understrykas att BFR satsar stora resurser på information och dokumentation av FoU-resultat. Dokumentationsorganet Byggdok finansieras till största delen av medel från BFR. Svensk Byggtjänst distribuerar de skrifter som BFR ger ut på eget förlag. Samarbete sker också med informationsföretaget Bygginfo, Bygg- och fastighetssektorns utbildningsinstitut (BFAB) och andra utbildningsorgan samt Byggstandardiseringen (BST).

2.5 Boverket

Enligt "Förordning med instruktion för plan- och bostadsverket" (SFS 1988:590) föreskriver regeringen bl.a. följande uppgifter:

1 § Boverket är central statlig myndighet för frågor om fysisk planering och hushållning med naturresurser, bostadsförsörjning och bostadsmarknad, byggande och stadsmiljö. SOU 1991: 23
Kapitel 2

4 § Boverket ska följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter inom sitt verksamhetsområde samt vid behov ta initiativ till förändringar.

Boverket är central statlig myndighet i frågor om fysisk planering och hushållning med naturresurser, bostadsförsörjning och bostadsmarknad, stadsmiljö och byggande. Verket svarar också för den centrala administrationen av statens stöd till bostadsförsörjningen. Det innebär att verket täcker ett mycket brett fält av uppgifter som spänner från övergripande natur- och miljöfrågor över till byggnaders utformning och finansiering.

Verket bildades den 1 juli 1988 genom sammanläggning av statens planverk och bostadsstyrelsen. Ett år efter bildandet omlokaliserades boverket till Karlskrona vilket bl.a. inneburit att den övervägande delen av verkets personal nyrekryterats.

Den generella utvecklingen mot minskad statlig detaljstyrning har starkt påverkat boverket. Lagstiftningen har förändrats genom bl.a. PBL (Plan- och bygglagen) och NRL (Naturresurslagen). De detaljerade byggbestämmelserna har i stor utsträckning ersatts av funktionskrav. Ansvar för planering och bostadsförsörjning, miljöfrågor mm har i ökad utsträckning decentraliserats till kommunerna. Producenterna får tillsammans med försäkringsgivare en självständigare roll gentemot beställare och konsument. En liknande utveckling pågår inom bostadsfinansieringen.

Den ökade betoningen av kunskapsförmedling och återföring av erfarenheter har fått ett snabbt genomslag i boverket. I den organisationskommitté som föregick verkets bildande betonades tre roller:

- Att skapa överblick. Verket bör utarbeta översikter och analyser av förhållanden i landet av intresse för bostadsförsörjningen och för plan- och byggnadsväsendet samt förutse förändringar och ge "tidig varning".
- Att ge underlag för statsmakernas beslut. Verket bör ta ansvar för systemen för bostadsförsörjning och plan- och byggnadsväsendet och genom utvärdering ge underlag för regeländringar.
- Att arbeta offensivt. Verket bör ha en aktiv och pådrivande roll genom information, rådgivning, goda exempel och utvecklingsarbete.

Denna inriktning har markerats i propositionen och riksdagsbeslutet. SOU 1991: Den har senare också förstärkts genom länsförvaltningsreformen som *Kapitel 2* ger länsstyrelsen en självständig men samordnande roll för de statliga intressena. I det sammanhanget ska boverket svara för kunskapsförsörjning och utvärdering.

Tyngdpunkten ligger för närvarande inom offentlig sektor där boverket i stor utsträckning har etablerat en roll som uppsökande och erfarenhetsåterförande. Inom den kommunala sektorn sker det i nära samverkan med kommunförbundet centralt och regionalt. Inom den övriga sektorn bedrivs verksamheten i samverkan med bl.a. BFR, branschorgan, olika utbildningsarrangörer och förlag m.fl.

Sammantaget innebär denna utveckling ett ökat tryck på boverket att successivt ta på sig en mer rådgivande, informerande och återförande roll. Detta i sin tur ökar boverkets behov av ett utvecklat samarbete med BFR och ett närmande till sektorns FoU-verksamhet.

För ytterligare information om boverket hänvisas till bilaga 6.

2.6 Statens institut för byggnadsforskning, SIB

Statens institut för byggnadsforskning är ett sektorforskningsinstitut under bostadsdepartementet med placering i Gävle. Institutets verksamhet finansieras huvudsakligen med anslag över statsbudgeten. Andelen uppdragsfinansiering, inkl medel från BFR och boverket, har under senare år närmat sig 20% av en totalbudget om ca 50 Mkr.

Verksamheten vid SIB ska enligt instruktionen (SFS 1988:930) inriktas mot områdena

- boende, bostadsförsörjning och bostadspolitik,
- planering och styrning av markanvändning, byggande och förvaltning,
- byggnaders och byggmaterials tekniska egenskaper
- klimat och installationsfrågor samt energihushållning.

SIB har i likhet med universitet och högskolor eget programansvar för sin FoU-verksamhet. Möjligheten att inrätta åtta professorer har förstärkt SIBs position som "bostads- och bygguniversitet". Institutets verksamhetsplan betonar att detta ställer det dubbla kravet att den

vetenskapliga kvaliteten ska vara minst i nivå med övriga forskar- SOU 1991: 23
samhällets och att valet av forskningsproblem ska vara sakligt grundat Kapitel 2
på sektorns relevanskrav.

Institutets primära roll är att bedriva långsiktig forskning för sektorns behov. I den forskningspolitiska propositionen påpekas att det är angeläget att institutet successivt ökar den FoU som sker på uppdrag. Institutet uppmanas också pröva möjligheten att helt eller delvis finansiera tjänsterna med externa medel. Det sista har bl.a. lett till att SABO finansierar en professur inom fastighetsförvaltning.

SIBs andel av det statliga stödet till sektorns FoU-verksamhet uppgår till mer än 10%. SIB är därigenom en viktig aktör i BFRs nätverk. Denna utvärdering berör inte SIB men jag har för fullständighetens skull velat ge en kort information om dess verksamhet.

3 Ett förändrat BFR

SOU 1991: 23

Kapitel 3

I direktivet till denna utredning konstateras att "Det är rimligt att organisationen från tid till annan prövas mot bakgrund av nya förutsättningar och förändringsbehov". BFR är en integrerad del i bygg- och bostadssektorn. En översyn av BFRs verksamhet måste därför utgå från en bedömning av BFRs funktion och ansvar inom hela sektorns FoU-verksamhet som den ser ut idag och inför år 2000.

Den refererade sammanställningen av citat i följande avsnitt är av tidsskäl inte i detalj bearbetad men tillräckligt representativ för att illustrera intrycken från BFRs omvärld. Utredningen är medveten om att många citat gäller enskilda ärenden och konkreta situationer. Sammantaget har intervjuerna givit en bild av BFRs starka och svaga sidor som ligger till grund för de förändringar jag senare föreslår.

3.1 BFR behövs

Regeringens forskningspolitiska proposition (1989/90:90) understryker BFRs centrala roll i den statliga forskningspolitiken. Riksdagen slår fast i enlighet med bostadsutskottets betänkande (1989/90: BoU19) att

"BFR har alltsedan sin tillkomst för trettio år sedan haft en avgörande betydelse i fråga om att initiera och stödja FoU-arbete inom bostads- och byggnadssektorn. Denna betydelse har snarast ökat under det senaste årtiondet och behovet av ett organ med ett sammanhållande ansvar för FoU inom sektorn kommer rimligen att bestå under överskådlig framtid".

I konsekvens härmed sägs följande i direktiven till denna utredning:

Direktiv: BFR har alltsedan sin tillkomst haft en väsentlig betydelse i fråga om att initiera och stödja FoU-arbete inom byggsektorn. Rådet har sin givna roll när det gäller att planera och finansiera sådan FoU som motiveras utifrån sektorns behov av kunskap och kompetens.

Intervjuerna har bekräftat att BFR har en viktig roll att spela för en effektiv byggforskning och att denna på ett sammanhållet sätt måste

omfatta alla led i den tänkta processkedjan grundforskning, tillämpad SOU 1991: 3
forskning, utvecklingsarbete, experiment- och försöksverksamhet, ut- Kapitel 3
redning, demonstration, information och utbildning.

Intervjuerna har med enstaka undantag betonat vikten av att BFR förblir ett självständigt organ. Från högskolan framförs att sektor-forskningen är nödvändig om den traditionellt disciplinära forskning-ningen ska kunna inriktas på samhällets ofta tvärfackliga problem.

Några citat:

- Var rädd om BFR. BFR är unikt därigenom att det inte är part men ändå är en del i processen.

- Erfarenheter från USA visar att det behövs ett "torg" där specialister från olika discipliner och skeden i en samlad FoU- och byggprocess kan mötas om vi ska klara morgondagens komplexa problem. Det är inte minst viktigt för experimentbyggande och teknikupphandling.

- BFR är intressant som sektororgan och ger oss marknadskontakter, kunskaper om processen byggandet – samhället och en möjlighet att testa idéer mot en erkänd överblick.

- BFR behövs för att säkerställa tvärfacklighet men mer medel till forskning inom disciplinerna behövs också.

- Ur forskarnas perspektiv är BFR den instans som gör det möjligt för oss att forska.

- Livsnödvändigt att BFR finns. Samfinansiering är bra och branschens bidrag är ett kvitto på att det fungerar.

- Branschen är nu positiv till BFR (till skillnad för tio år sedan)

- Viktigt med BFR – utan BFR försvinner pengarna från de FoU-områden som samhället anser vara viktiga.

- BFR har byggt upp ett viktigt nätverk mellan FoU-aktörerna – var rädd om det. Om inte BFR fanns så skulle vi bli tvungna att bilda ett.

- Problemet är inte längre traditionella byggfrågor. Hela samhällets situation är ny och den FoU som fordras innebär ett sökande på helt nya områden. Detta om något är argument för ett självständigt BFR. Om FoU nu lades under en myndighet kommer vi aldrig dit vi ska.

- Det är bra med FoU separat från myndigheten. Från vår sida är det bra att staten inte är för mycket styrande av FoU.

- Det finns skäl att varna för FoU inom egen myndighet om man vill vara beredd på radikala förändringar. Det existerande tar över.

Intervjuerna har entydigt bekräftat att man vill ha kvar BFR som sammanhållande av sektorns FoU-verksamhet. Många har givit exempel på BFRs betydelse inom skilda områden och under FoU-pro-

cessens olika faser. Det finns ett utbrett erkännande till mycket av den traditionellt disciplinära forskning som pågår på många håll. Följande exempel belyser viktiga funktioner som lätt tappas bort: SOU 1991: 23
Kapitel 3

– Långsiktighet: När intresset för dricksvattenfrågor ebbade ut under 1970-talet höll BFR kvar ett stöd till en liten forskargrupp vid Chalmers som sysslade med vattenrening. Denna grupp är nu en kärna i den forskning som byggs upp kring dricksvattenkvalitet och inverkan av förorening med stöd från VAV, SK, SLV, STU, SNV m.fl.

– Lyhörddhet: Naturanpassade VA-system och värmepumpsystem för uppvärmning fångades tidigt upp av BFR i form av stöd till både projekt, FoU-miljöer och fullskaleförsök. BFR stod "fadder" för dessa nya teknologier under den mognadsprocess som fordrades innan de accepterades av VA- resp energietablisemanget.

– Ställföreträdande: BFRs ansvar i forskarvärlden och lyhörddheten för svaga signaler gör att man ofta hamnar i en ställföreträdarroll och ger stöd till områden som andra egentligen skulle ha ansvar för. Det gäller t.ex. den del av geoteknikforskning som är utvecklingsarbete för kommunala behov.

Slutsats:

Utredningen har inte funnit något stöd inom sektorn för tankar att utveckla BFR. Direktiven för denna utredning om att "bibehålla BFR" är således väl förankrade och kraven på nedläggning saknar stöd.

3.2 Förändrad omvärld

Både BFR, regering och riksdag har i olika sammanhang pekat på den stora förändring som skett inom bygg- och bostadssektorn under 1980-talet och de därav förändrade förutsättningar för sektorns FoU-verksamhet. Exempel på betydelsefulla förändringar är följande:

- Högskolans situation är ny genom att basanslagen från UHÄ har minskat och beroendet av extern finansieringen har ökat.
- Branschens intresse för FoU har ökat och strukturomvandling har skapat stora företag med egna resurser att bedriva FoU-arbete.

– Det finns ett nytt intresse inom näringslivet för kontakter med forskare på högskolan och stöd även till högskolans grundutbildning både på företagsbasis och kollektivt i olika form.

– Ett antal nya aktörer har tillkommit genom de branschorgan för kollektivt utvecklingsarbete som bildats typ SBUF, Arkus och SABO Utveckling.

– Sektorns olika aktörer agerar ensamma och/eller i grupperingar för en offensiv och från deras egna utgångspunkter strategiskt inriktad FoU-verksamhet.

– Myndigheternas intresse för FoU-verksamhet, kunskapsutveckling och kunskapsförmedling har ökat. Boverket har t.ex. i sin instruktion en uppgift att "följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter inom sitt verksamhetsområde".

– Internationaliseringen innebär nya förutsättningar som beroende på utvecklingen inom EG får radikala konsekvenser.

– Den tekniska konsultkårens traditionella roll som "interface" mellan forskning och praktisk tillämpning har delvis förändrats genom børsintroduktioner och därmed ett nytt lönsamhetstänkande.

– Samhällsproblemen har förändrats från frågor om volymer till frågor om kvaliteter av skilda slag där tvärfackliga frågor får allt större betydelse.

– Nya områden som kommer att kräva nya kompetenser är bl.a. samhällsplanering och förvaltning inklusive olika aspekter på ett ökat boendeinflytande, bostadsmarknad och bostadssociala frågor samt en mängd olika aspekter på miljö och resurshushållning.

– Kunskapen om ekonomiska frågor måste öka. Boendekostnaderna har ökat på grund av både ökade kapital- och byggnadskostnader. Ett nytt finansieringssystem har införts.

– Nya regler baserade på funktionskrav och människors beteende ställer nya krav på kunskap och gör att FoU-verksamheten blir mer socio-teknisk och tvärfacklig.

– Traditionellt tekniska byggproblem blir också mer tvärfackliga och socio-tekniska vilket illustreras av aktuell proposition om "sjuka hus".

En sammantaget ökad byggforskning är nödvändig. Detta har påpekats vid flera tillfällen av BFR, regering och riksdag. Riksdagen har bl.a. beslutat att sektororganen ska öka andelen stöd till högskolan och att branschen ska självt ta ett ökat ansvar för sektorns behov av utvecklingsarbete.

Det är då inte bara fråga om kompensation för den minskning av statliga anslag som skett till både sektorforskning och fakultetsmedel vad gäller speciellt högskolans sektioner "V" och "A" men även "L". Det är också nödvändigt med en ändrad användning av tilldelade resurser för att intensifiera framtagningen av kunskap om dagens tvärfackliga problem inom den byggda miljön. Det fordras även avsevärda resurser för att bygga upp forskarmiljöer som kan sörja för erforderlig kompetens i de nya frågor som blir alltmer aktuella.

Intervjuerna har bekräftat dessa förändringar i BFRs omvärld. Det finns en utbredd förståelse för att samtliga aktörer i sektorn måste hjälpas åt att anpassa FoU-verksamheten till dagens och framtidens förutsättningar. Det finns också en acceptans att BFR har en avgörande roll för att dessa förändringar kommer till stånd samtidigt som man påpekar att detta ställer nya krav på BFR.

Några citat:

- *Det finns en målkonflikt i omvärldens syn på BFR och den kommer alltid att finnas med hänsyn till sektorns komplexitet. Målkonflikt och begreppsförvirring hänger ihop. Klargör "Nya BFRs" funktion.*
- *Definiera BFRs produkt och marknad. Hur ser marknaden ut? Vem är BFRs kund? BFR har mycket av en olycklig roll som "ställföreträdande marknad" till följd av att slutkunden ofta är dold av mellanhänder. Byggssektorn har inte någon entydig säljare – köpare.*
- *BFR blir ofta utsatt för kritik därför att man inte har förståelse för eller sammanblandar BFRs olika roller. Mycket torde lösas med en erkänd formulering.*
- *Problemet med sektororganisationen idag är inte högskolan eller aktörerna inom sektorn utan att BFR måste göras bredare och utveckla kontakterna med andra områden inom miljö, medicin och sociala vetenskaper.*
- *Vi har fått en situation där beställarsidan är svag - särskilt förvaltarna som slutanvändarens ombud. Produktionen är idag en stark industri med egen FoU medan samhället behöver stärka beställarsidan. Det fordras starka köpare för att främja en utveckling.*

- *De nya garantibestämmelserna kommer att öka branschens intresse för kunskap och samarbete inom FoU och utbildning.*
- *Utvecklingen inom sektorn har gått långt. Det finns nu andra aktörer, nya behov och nya förutsättningar att förändra BFR.*
- *Samhällets nya problem, t.ex. "sjuka hus" ställer nya krav på BFR och krav på nya FoU-metoder att hantera komplexa och tvärvetenskapliga frågor. Ökade resurser för disciplinär och traditionell forskning på högskolan är härvid ett paradoxalt hot.*
- *Hotet om mindre resurser till högskolan ökar problemet. Processen måste hållas ihop, ansvarsfördelningen måste struktureras, synteser av kunskap blir viktigare, skapandet av gemensamma verklighetsbilder nödvändiga etc. för att klargöra nya helheter.*
- *Vi står inför en ny syn på miljö och resurshushållning, en ny marknadsorienterad bostadspolitik, ökat behov av social kunskap och brukarorienterad FoU, en ökad internationalisering och kanske ett EG. Allt detta gör att det finns behov av ett nytt BFR.*

Slutsats:

BFRs roll inom sektorn idag inte är nog tydlig. Förändringarna i BFRs omvärld är så omfattande att kraven på ett "nytt BFR" måste formuleras som underlag för planering av en ny organisationsform. Viktigt är också att den nya roll BFR ska ha blir erkänd och auktoriserad.

3.3 Behov av ett förändrat BFR

BFR har successivt anpassat sig till förändringarna i dess omvärld samtidigt som delar av verksamheten förblivit relativt oförändrade. Resultatet har blivit en mycket diversifierad verksamhet med många skilda funktioner både vad gäller FoU-områden och FoU-processens olika skeden. Detta präglar även informationsverksamheten.

BFRs instruktion har i princip varit oförändrad ända sedan BFR bildades för trettio år sedan med erforderliga tillägg som gjorts bl.a. när byggforskningsavgiften upphörde, SIB blev självständigt och den vetenskapliga nämnden bildades. Styrelsens roll och uppgift har förändrats genom tillämpning av Verksförordningen (1987:1100) och är

idag mycket begränsad. Den senaste ändringen gjordes 1990 när experimentbyggnadsstödet ersatte tidigare lån.

SOU 1991: 23
Kapitel 3

Grundläggande rutiner för själva verksamheten är också i princip oförändrade med beredning av inkomna ansökningar som efter beslut och genomförande leder till en rapport som publiceras och sprids. Förändringar i form av t.ex. ett uttalat programansvar inom energiforskningen, krav på ökad samfinansiering och ökad andel bas- och ramanslag till institutioner vid universitet och högskolor samt en ny samverkan med organisationer som har egna resurser för bl.a. information har i stor utsträckning skett inom ramen för dessa grundläggande rutiner.

Anpassningar har gjorts för att ge service till olika anslagsmottagare och samarbetspartners. Idag gäller en mycket flexibel berednings- och beslutsprocess bl.a. till följd av särskilda krav på aktörer som berörs av experimentbyggande och samfinansiering.

Regeringens forskningspolitiska proposition ger BFR ett högt betyg vad gäller anpassning till det statliga forskningspolitiken. Således konstateras att förstärkningen av den långsiktiga forskningen vid universitet och högskolor har utvecklats enligt statsmakternas intentioner och att strävan till samverkan med sektorns intressenter har fullföljts. Vidare konstateras att inriktningen av verksamheten på olika prioriterade FoU-områden ligger i linje med intentionerna i de två senaste forskningspolitiska besluten.

Intervjuerna bekräftar att det skett stora förbättringar under senare år. Men intervjuerna bekräftar också att det finns både behov av ytterligare förändringar och förutsättningar för att strukturera om verksamheten och på så sätt röja undan motiven för relevant kritik.

Några citat som belyser behovet av förändringar:

– 1982 fanns fog för viss kritik men mycket var bra. Under de sista tio åren har kritiken minskat och relationerna till omvärlden förbättrats.

– Den största bristen idag är pengar.

– De flesta tycker BFR är relativt bra. Handläggarna är på allerten och de flesta är helgjutna. Men utnyttjas kunskapen? När resultaten användarna?

– Idag och än mer i morgon behövs ett strategiskt och övergripande synsätt och det fungerar endast delvis hos BFR. Arenaperspektiv (aktörer), processyn (över tiden) och systemsyn (samband) beskriver behoven bättre än tvärfacklighet.

– Jag saknar en långsiktig och genomförbar strategi från BFR. BFR säger alltid att man har programbeskrivningar men de är sektoriserade och utan filosofi.

SOU 1991: 23

Kapitel 3

– Viktigt att BFR får en mer övergripande roll. Det finns alltför mycket exempel på för mycket detaljgranskning, klåfingrighet och makt som utövas ur en rädsla att göra fel. Hellre mål- och resultatstyrning med större satsningar på utvärderingar.

– BFR måste få ta risker. BFR måste väl kunna hantera sekretess.

– Satsningen på infrastruktur illustrerar BFRs dilemma med ett flertal discipliner som man försöker samordna inom huset när det effektivaste vore att se till det blir gjort utanför huset. Det blev väldigt tyst efter mycket aktiviteter - detta blev jobbigt för oss med tvivel på om BFR eller ämnet var trovärdigt.

– Om det blir tvång att vi ska betala mer vill vi ha mer resultat tillbaka. Vi måste se lönsamhet i någon mening i allt vårt utvecklingsarbete och vi tvivlar på BFRs förmåga att leda detta.

– Problem idag är bl.a. turbulent personalsituation, brister i effektivitet, lång väntan, oklara signaler, oklarheter kring remissförfarandet och osäkerhet kring rutiner. Besvärande detaljstyrning och kortsiktighet. Handläggarna styr mer än dom bör och har kompetens till och litar inte på forskarens kompetens.

– BFR ska knyta samman mer. Teknik, människa, miljö och resurser. Har hört att handläggarna inte förstår utan bromsar. Hade hoppats mer men man har inte orkat. Det går inte fortsätta så längre!

Framförda synpunkter på BFRs organisation och arbetsformer bekräftar att en förändring är möjlig:

– Att ändra BFR är en förutsättning för interdisciplinär forskning. Problemen är likartade på högskolan och BFR måste gå före. Erkänn inte den nuvarande indelningen - BFR klarar inte tvärfacklighet som det ser ut idag.

– Jag föreställer mej att vi är på väg in i en ny struktur. Matrisen måste ha två ben. Var radikal! Låt de nya tvärområdena vara primära och behåll nuvarande teknikindelning som sekundär.

– Jag är emot den struktur som är idag. BFR har lidit av ständiga omorganisationer. Skilj inte teknik och mjukvara - de hör ihop! Bristen idag är just detta att man inte har integrerat inom rådets kansli. Teknik har alltför länge levt sitt eget liv i sina disciplinära fjällor.

– Det går att driva BFR med en mindre bas och flexibla grupper.

– Ändra ämnesindelningen och anslagshanteringen. Den traditionella modellen var bra på 60-talet. Knyt en tung grupp till varje tvärområde.

– Administrationen är för dyr och forskarna ser att BFR tar "deras" pengar. Viktigt informera om behovet av speciell administration för samfinansiering och tvärfacklighet i ett initieringsskede.

– Viktigt titta på beslutsprocessen. Varför behövs så mycket folk. BFR är för stort. Vad gör alla dessa – behövs alla?

– Trots samarbetsavtal som vi arbetat på länge tvingas vi till en beredningsprocess som om vi inte hade avtal alls - dubbelarbete.

– BFRs handläggare lever i ett flexibelt system med stor frihet och stor potentiell makt. Man har pratat om kommittéer och formalia för att minska "påvevåldet". Brist på kontroll har lett till en del tokigheter men å andra sidan har friheten gjort att något kunnat hända.

– BFR ska absolut inte gå in och peta i sådant man inte har kompetens för. Många forskare har uttryckt irritation. BFR är för korta i rocken och en del områden är nya och svåra. Problemen är tydligast inom s.k. "mjuka" FoU-områden.

– BFR saknar förmåga att dra nytta av sina anslag. Projekt avbryts för tidigt och synen på rapporter som resultat är för snäv. När "F" är det forskaren som är resultatet och när "U" är det mer en produkt.

Som svar på mina hypoteser med påståendet att BFR är för passivt ger intervjuerna en mer nyanserad bild av ett BFR som nästan framstår som dynamisk:

– Jag har uppfattat BFR som aktivt men personberoendet är starkt.

– BFR har försökt vara aktiva - handläggarna har inte bara suttit och väntat! Positiv till BFRs ageranden. Man har diskuterat, initierat och bedömt behov och även arbetat för att få ut resultat. BFR har till skillnad från många andra försökt och varit relativt duktiga.

– Många handläggare är aktiva och gör meningsfulla besök höst och vår för avrapportering och info. Men ibland upplever man BFR som tröga och passiva.

– Att initiera forskning är svårt och det finns ingen annan än BFR som har förutsättningar att på högskola initiera tvärfacklig FoU - högskolan klarar det inte själva!

– BFR arbetar av tradition mer med "stöd" medan andra tänker mer i termer av uppdrag. Ordet "FoU-beställare" kan leda snett. Det ligger mer i funktionen att inspirera och initiera än att bara beställa FoU som uppdrag och det ställer speciella krav på handläggaresurser.

– Jämfört med andra arbetar BFR betydligt mer med koordinering och initiering intill nära nog upphandling

– Har inte uppfattat BFR som passiva. Ex är infrastruktur där BFR gav pengar till programarbete och arrangerade seminarier. Men kanske var den långsiktiga strategin inte så genomtänkt eftersom man kom av sig

och nu har det varit tyst i över ett år. Antar det är olika på olika områden.

– Trodde att BFR var mer aktiva men jag har saknat strategi för bredare projektområden. BFR har en stor kontaktyta och sysslar med allt från fysisk planering till innemiljö.

– BFR är bättre än de flesta andra FoU-finansiärer. Dom är aktiva med både programutveckling och initiering under stort ansvar för handläggaren.

BFRs handläggare har en strategisk roll. Intervjuerna har givit både rosor och ris utifrån sina kontakter med BFR:

– Det viktigaste är att säkra kompetensen hos BFRs handläggare. Jag har arbetat länge med BFR och samma handläggare och det fungerar utmärkt.

– Min erfarenhet av nu 10 års arbete med BFR-stödd forskning är att BFR har såväl ett verkligt intresse som kapacitet för fortlöpande samarbete med forskarna och driver det också mer uttalat än de flesta forskningsråd och sektororgan.

– Viktigt med kontinuitet och vetenskaplig kompetens inom BFR. Det räcker inte med fingerfärdighet.

– Handläggarkompetensen är fel idag på några områden där man inte uppfattar att BFR ligger i täten. Det måste till radikala lyft om BFR ska klara 1990-talets förväntningar.

– Kompetensen hos handläggarna är ojämn. Saknar vetenskaplig utbildning hos de flesta. Svårt få förståelse för våra problem.

– BFRs problem är handläggarkompetensen. Kontinuitet är viktig men än viktigare är kunskap om FoU-miljöer. En övergång från projektstyrning till mål och resultatstyrning önskas.

– Handläggarkompetensen avgör hur det fungerar – idealt är både forskarkompetens och praktisk erfarenhet. BFR har direktiv att styra medel till högskolans forskare vilket innebär att handläggarna måste känna till den miljön. Kunskap om användarnas behov och känsla för vartill resultaten ska användas är också viktig.

– Forskningssekreterarna bör ha disputerat. Det är riktigt att ha kvar kraven på projektledare och utåtriktad personlighet etc men lyft kravet på utbildningsnivå. Om pröva nytt är det viktigt att handläggaren känner sig kompetent. Enbart de erkänt kompetenta klarar den rörlighet som kommer att bli nödvändig.

– Handläggarna ska kunna forskning, forskares villkor, metodfrågor osv men vetenskaplig meritering är inte viktigast. En majoritet bör dock ha forskarkompetens.

– Det är inte bra att handläggarna stannar för länge kvar i miljön. Det finns avskräckande exempel inom råden. Viktigt med friskt blod med

jämna mellanrum. Det blir lätt en maktaspekt med käpphästar och det är viktigt att begränsa handläggarnas makt och begränsa ridtiden.

SOU 1991: 23

Kapitel 3

– Bra roll för forskarna att vara ett tag på BFR.

– 1990-talet ställer andra krav på BFRs handläggare. Det finns ingen som kan ha erforderlig tvärkunskap under längre tid varför BFRs handläggarkompetens bör inriktas på projektledning – administration – management i stället för sakkompetens.

Slutsats:

Utredningen har funnit att ett relativt omfattande förändringsarbete är angeläget för att förstärka det som är bra i nuvarande verksamhet, ta bort sådana arbetsuppgifter som inte längre är relevanta och söka former att eliminera svagheter i systemet.

Direktiven till denna utredning konstaterar att det är rimligt att organisationen från tid till annan prövas mot bakgrund av nya förutsättningar och förändringsbehov. Jag instämmer i detta och anser det inte orimligt att en översyn sker regelbundet. Den senaste översynen ägde rum för 10 år sedan och rörde då främst frågor om kvalitet.

3.4 Omställning och förändringsprocess

Utredningen ser som sin uppgift att föreslå ett mål för en utveckling och omställning av BFRs nuvarande organisation och arbetsformer. Det finns ett antal skäl som talar för att myndigheten självt i ett fortsatt och mera i detalj preciserat arbete lägger fast detaljerna i en sådan process baserad på lämnade direktiv.

Visserligen kan en annan och direkt förändring av verksamheten åstadkommas genom att tillämpa samma förfaringssätt som sker vid omställningen från skolöverstyrelse till skolverk. Denna metod tillämpad på BFR har vissa fördelar men även nackdelar och de senare överväger. Ett omfattande kontaktnät skulle exempelvis gå förlorat tillsammans med att det skulle bli ett allvarligt glapp i den löpande verksamheten att behandla ansökningar m.m. Ett annat skäl är att den rullande projektstocken om ca 2000 projekt motsvarar närmare en miljard kronor i beviljade medel.

En värdering av BFRs personalsituation och handläggarkompetens har varit avgörande för mina slutsatser. Jag bedömer efter genomgång av personalens utbildningsnivå och åldersprofil att en förändring skulle kunna vara möjlig med i huvudsak befintlig personal om BFR får nya och tydliga direktiv. Detta trots de negativa omdömen som refererats men under förutsättning att erforderlig styrning och vetenskaplig kompetens kan tillförsäkras genom det system av grupper och tidsbundna förordnanden jag föreslår i det följande.

Ett starkt motiv för att föreslå en förändring och utveckling baserad på dagens organisation hämtas från de kontakter som utredningen haft med företrädare för personalorganisationerna och ledningen för BFR m.fl. Här visades en förståelse och vilja till förändring och utveckling i nära anslutning till vad som redovisats om hypoteser och aktuella slutsatser i utredningsarbetet.

Förändringsprocessen får emellertid inte dra ut på tiden. Det är angeläget att "det nya" i detalj identifieras och etableras utan tidsutdräkt.

Direktiv: Genom riksdagens beslut med anledning av propositionen 1989/90:90 om forskning ligger byggnadsforskningens huvudsakliga inriktning och omfattning fast under tiden fram t.o.m. budgetåret 1992/93.

Den innevarande treårsperioden fram till 30 juni 1993 kan betraktas som en övergångs- och försöksperiod när det gäller att utveckla ett "nytt BFR". Som första steg måste regeringen ge en tydlig instruktion om BFRs framtida roll och uppgift. Detta steg bör också inkludera volymer och former för en ökad finansiering. Därefter kan BFR självt anpassa sin organisation och föreslå erforderliga förändringar i samråd med branschens övriga aktörer.

Ytterligare ett skäl för en övergångsperiod är att omställningen innehåller både en avställning och en inställningsfas vilket måste beaktas vid bedömning av resursbehov och bemanning under denna tid. Således finns t.ex. ett antal experimentbyggnadslån som ska omprövas som del av en allmän "städning" i projektstocken. Det finns också extra behov av resurser för etablering av de grupper, avtal och sam-

arbetsformer jag föreslår i det följande och då inte minst erforderligt
arbete med att utveckla en ny informationsstrategi.

SOU 1991: 23

Kapitel 3

Instruktionen är ett centralt instrument för regeringen att styra BFR. En väsentlig del i förändringsarbetet är därför att ta fram en ny instruktion. Omständigheten att BFR självt har att spela en aktiv roll för förändringsprocessens program och genomförande bör därför leda till att BFR självt arbetar fram förslag till ändring i instruktionen.

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att utarbeta en detaljerad plan för förändringsarbetet, en ny instruktion och att i anslagsframställningarna under de närmast liggande åren redovisa hur utvecklingsarbetet framskridit.

De hypoteser som presenterades i kapitel 1.3 har varit bärande i samtalen under utredningen. De ger efter modifieringar följande roller för ett "nytt BFR". Dessa delvis förändrade och framför allt mer tydligt formulerade roller ställer i sin tur krav på funktioner hos BFR som leder fram till behov av en ny organisationsform och ny kompetens.

Direktiv: Framledes kommer allt större krav ställas på sektorforskningen. Samtidigt kommer forskningsadministrationen att behöva effektiviseras och begränsas. Utredaren bör mot bakgrund av en analys av verksamheten vid BFR överväga nya organisations- och arbetsformer vid rådet och föreslå de åtgärder av både organisatorisk och praktisk natur som behövs. Däri ingår att värdera de resursinsatser som krävs för att rådet ska kunna fullgöra sina uppgifter.

4.1 Allmänt

Utredningens bärande idé har varit att ge BFR en tydligare roll som ett aktivt sektorforskningsorgan med ett uttalat ansvar för sektorns i huvudsak tillämpade forskning och samordningen mellan forskning och utveckling. Ett mål är därvid att öka samverkan med sektorns aktörer särskilt vad gäller information och implementering av resultat där ansvaret kan föras närmare branschen och berörda myndigheter.

Under intervjuer och samtal har jag presenterat de hypoteser om BFRs framtida roll som tidigare refererats i kapitel 1.3. Framförda synpunkter har dokumenterats och legat till grund för en samlad bedömning som successivt testats i expertgruppen och i seminarier. Arbetet har därigenom samtidigt utgjort en förankringsprocess.

Reaktionen över presenterade hypoteser har genomgående varit mycket positiv och konstruktiv. I principiella frågor har ingen varit negativ. Tankarna uttrycker en strävan som finns inom både BFR och

i BFRs omvärld. Många har påpekat att i flera avseenden har önskade funktioner redan uppnåtts.

SOU 1991: 23
Kapitel 4

Några citat från belyser denna generellt positiva reaktion:

– *Detta låter som ljuv musik i mina öron.*

– *Min reaktion är positiv. Inget att invända. Vettigt resonemang. Förr fanns en spänning mellan F och U där det nu finns en förståelse.*

– *Ser inga varningsklockor. Det är inte minerat längre. BFR behövs. Förr ville man avveckla BFR och branschen ville ta över. SBUF är ett uttryck för detta. Nu anser man att BFR behövs. Men städa!*

– *Vi har själva tänkt i samma banor. Vi är både förvånade och positiva till hypoteserna. Vem är skickad bedöma FoU-fronter? Snarare är det forskarna än BFR men selekteringen sker hos BFR. Kompetensen måste förankras bättre hos forskarna.*

– *Tankarna väcker acceptans. Positivt! Mycket! Detta är ett tydliggörande av det som sker på BFR idag och detta är nog vad man egentligen vill – termerna går igen. Viktigt att i utredningen tala om att detta redan pågår.*

– *Konsensus får stöd vad gäller överblick och ansvar för FoU-fronter. Vi är relativt överens om "satelliter" som FoU-ambassadörer och med visst ansvar samt överens om tillgänglighet av rapporter. Dessutom överens att att BFR har en roll i högskolan.*

– *Bilden stämmer med utvecklingsmönstret i samhället med målstyrning och effektmätning, resultatutvärdering. Sluta förpeta och förgranska.*

– *Den nya inriktningen stämmer för tillämpad forskning och utveckling. "Satelliterna" finns. Förvaltning, befintlig miljö och tvärfacklighet är nyckelord. Allt detta kräver nya kunskaper och nya metoder inom BFRs ansvarsområde.*

– *Bra. Låt branschen köra sitt eget själva. Låt BFR följa utvecklingen och koordinera vid behov. Det viktigaste är att BFR har ett eget ansvar för "F" på högskolan.*

– *Jag ser inget att opponera mej emot. Detta är precis vad vi jobbat för och mycket är förberett för genomförande.*

Slutsats:

Min värdering av genomförda intervjuer och samtal samt seminarier är att det finns en samlad accept inom sektorn för det synsätt hypoteserna har gett uttryck för. I följande avsnitt ges en sammanfattning av synpunkter som framförts och mina förslag angående BFRs framtida roll.

Hypotes: BFR ska ha överblick och utifrån denna kontinuerligt beskriva FoU-fronter och behov av förflyttningar.

Intervjuerna har samstämmigt bejakat detta. Flera har påpekat att BFR redan har stor överblick samt arbetar med kunskapsöversikter och FoU-frontbeskrivningar i syfte att initiera rätt forskning. Några kommentarer:

– Morgondagens BFR bör verka utifrån en nationell och internationell överblick - "relevansblick". Samhället behöver ett organ som hanterar statens pengar till sektorn för att inspirera till "rätt" forskning på högskolan och initiera "rätt" utveckling i branschen. BFR bör göra FoU-frontbeskrivningar och peka ut riktningar.

– BFR har redan en "helikopterposition" som ger speciella förutsättningar att initiera rätt forskning. Hur ska man agera som sektororgan för att koppla ihop aktörer inom olika sektorer?

– Viktigt att BFR har kompetens att se helheten. STEV har haft fördelen att inom sig också ha utredning och utveckling under samma tak. Med BFR i Stockholm och boverket i Karlskrona måste helikoptersynen byggas ut och accepteras.

– Någon – och BFR ligger närmast till – måste ha överblick. Staten har ansvar för långsiktig forskning och det behövs ett sektororgan som håller ihop FoU-aktörerna.

– BFRs program och verksamhetsplaner har fungerat som signaler till omvärlden. Ofta för mycket - energi och värmepumpar verkar aldrig ta slut! Synsättet att BFR är mäklare och organisatör i ett samspel är bra.

– Överblick ställer stora krav på BFR att identifiera tvärfackliga problemområden och detta kan innebära krav på en ny styrelse.

– Den internationella överblicken är avgörande. Sverige svarar för en mycket liten del av den totala FoU-verksamheten inom sektorn. EG kommer att innebära radikala förändringar.

Slutsats:

BFR ska som myndighet ha överblick över hela den FoU-verksamhet som pågår inom sektorn i Sverige och internationellt. Utifrån denna arenasyn ska BFR via bl.a. anslagsframställningar och skrivelser till regeringen svara för en övergripande information om sektorns totala FoU-verksamhet och fästa uppmärksamheten på betydelsen av skilda FoU-behov som följer av aktuella och förväntade samhällsproblem.

BFR har därvid ett ansvar att tydliggöra kunskapsläge och FoU-behov inom skilda områden genom kunskapsöversikter och synteser, FoU-frontbeskrivningar och FoU-program. Information om dessa bör inte bara ges skriftligt – passivt – utan aktivt på många olika sätt där möjligheten att arrangera särskilda FoU-dagar bör prövas. Överhuvudtaget ska det "nya BFR" präglas av rollen som en aktiv spel-förare vad gäller att inspirera och initiera en inriktning av nya FoU-områden.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter, att BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag till en ny instruktion samt att BFR ges i uppdrag att redovisa sin syn på och lägga fram förslag till hur detta ska organiseras.

Internationellt

BFRs bevakning av det internationella skeendet inom byggforskning är viktig och uppskattad både bland forskare och i branschen som helhet. Det finns anledningar att räkna med ett förstärkt behov av detta i samband med EG och en allmän internationalisering samt för att knyta forskarkontakter som del av bistånd och export. Viktigt är också att utifrån BFRs allmänna överblick värdera svenska FoU-insatser relativt vad andra gör. I vissa fall kan det vara effektivare köpa kunskap än att utveckla själv.

Inom det nordiska samarbetet, NBS, finns förutsättningar att i större utsträckning samarbeta på nordisk bas relativt både EG och öststaterna. BFR är aktivt inom det internationella byggforskningsorganet CIB, energiorganet IEA och flera andra internationella organisationer. Dessutom finns ett antal bilaterala samarbetsavtal, tekniska byggattachéer och ett nationellt EG-nätverk m.m.

I den expertbilaga som BFR redovisat till denna utredning finns en aktuell överblick av internationella aktiviteter. Under utredningens gång har förslag väckts att publicera en bearbetad version av denna med tillägg av material från boverket och departementet som en form av "state of the art". Jag finner detta vara en bra åtgärd.

BFR ger sedan länge pengar till Byggstandardiseringen, BST som delvis får en ny roll i och med att europastandards introduceras med

mandat från både EG och Efta. Även boverket kan få nya uppgifter med hänsyn till att standarder i betydande utsträckning kan komma att kopplas till eller ersätta statliga föreskrifter. Hela det europeiska harmoniseringsarbetet erbjuder kontakter och kommer att resultera i material – bestämmelser och standards av olika slag, inkl AMA – av stor betydelse för hela sektorn och inte minst vad gäller FoU-arbetet.

Bygg- och bostadssektorns behov vid en anpassning till EG är i många stycken annorlunda än andra delar av näringslivet vad gäller bl.a. språkmognad. Det kommer att bli stora behov av översättningar och information om det nya regelverk som redan nu håller på att introduceras.

Samordningen mellan BFR, boverket, BST och näringslivet bör utvecklas i dessa frågor. Därvid bör formerna för BSTs finansiering övervägas.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter och att BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag till regeringen över hur de internationella frågorna ska handläggas och utvecklas inom BFR.

4.3 Spelförare

Hypotes: BFR ska vara spelförare i sektorns FoU-verksamhet där ansvaret för utveckling ligger närmare branschen.

Sektorns FoU-verksamhet är komplex och utförs av många aktörer. Den kommersiella marknadens intresse är primärt kortsiktigt utvecklingsarbete medan samhället måste ta ansvar för långsiktig forskning. BFR ska ansvara för sektorns långsiktiga forskning och dessutom ha till uppgift att i egenskap av "tolererad spelförare" koordinera det utvecklingsarbete som branschen i ökad utsträckning själv måste finansiera.

Intervjuerna har genomgående bejakat detta som ett tydliggörande av konsekvenserna av riksdagens beslut om den allmänna utveckling av sektorns FoU-verksamhet som tidigare refererats.

– Det är viktigt att någon formulerar problemen. BFRs roll är nödvändig. Viktigt klara ut former för information över "gråzonen".

– Viktigt förbättra kommunikationen mellan samhällets "F" och marknadens "U" så att resultaten når ut till användarna.

– Rollen som tolererad spelförare innebär att BFR måste utveckla sina kompetenser som FoU-beställare. För långsiktig forskning gäller det mer att inspirera genom att definiera problem, för normal FoU-verksamhet gäller det att initiera genom att definiera önskad produkt medan för det för rent utredningsarbete är fråga om att definiera ett uppdrag.

– Tonvikten på forskning är riktig men det måste finnas kopplingar till branschens utvecklingsverksamhet.

– Vad är forskning? Jag håller med om det grundläggande synsättet men i praktiken är all FoU-verksamhet komplex. Lås inte fast vid några enkla och idealiserade modeller - de är alla utdömda som myter.

– Det finns en fara i att ensidigt förstärka de s.k. "satelliterna" på ett schablonmässigt sätt, även om det torde vara en förutsättning för att få branschen att betala mer till FoU. BFR får inte avhända sig möjligheten att gå direkt på enskilda företag

– Vore nog bra med ett generellt samarbetsavtal. Det bör också vara möjligt att komma överens om en enklare beredning, t.ex. att vi står för relevansbedömningen mot kvitto i form av egen insats. I praktiken har det fungerat men det är nog bra "slå fast ordningen".

– Vi har haft samarbetsavtal med pengar och områden. Avtalet som sådant var värdefullt för oss men i det praktiska arbetet var avtalet snarast ett hinder med ökad byråkrati på båda sidor.

– BFRs spelförarroll bör inkludera att nätverket (dvs inte bara BFR) tar kollektivt ansvar för en forskarmiljö. Detta är särskilt viktigt för nya tvärfackliga miljöer. Om BFR finansierar en bas kan vi stötta med långsiktiga projektanslag.

– En del av BFRs medel måste användas för forskning som en förutsättning för utvecklingsarbete. Forskningsmiljöer tar lång tid att bygga upp och måste ha ett långsiktigt stöd som vi inte får ge.

– Risk för minskad möjlighet för BFR att vara intressant för samfinansiering om fortsatt reell minskning av BFRs resurser för "U". Riksdagen har inte accepterat synsättet att branschen ska svara för all utveckling. Det finns ett "bransch-U" och ett "företags-U".

– Inom byggsektorn finns behov av en branschgemensam utveckling som ett mellanled mellan forskning på högskola och företagsutveckling.

– Viktigt skilja på branschgemensam utveckling och företagsspecifik utveckling. En roll för BFR att vara spindel i nätet för "bransch-U" förefaller riktig. "Satelliterna" illustrerar branschens komplexitet och är själva spindlar i andra nät.

– Det är lättare att få stöd för att branschen förstärker "sina" "satelliter" än att ge dem till BFR. "satelliterna" kan alltså dra pengar, bli BFR-ambassadörer och ta viss del av kritiken. Vi har tänkt "satelliter". Det absolut sämsta vore en check till staten som vi sen inte kan påverka.

SOU 1991: 23
Kapitel 4

Slutsats:

BFR ska vara spelförare i samspelet med den FoU-verksamhet som bedrivs inom sektorn. Det är viktigt att sektorns olika delar alltmer kan bringas att samverka i organ typ SBUF och Arkus för gemensamt utvecklingsarbete. BFR bör utveckla formerna för samarbetsavtal. Avtalen ska t.ex. definiera ansvarsområden, hur beredningsprocessen ska organiseras och former för samfinansiering samt hur pågående projekt och resultat ska kunna tillgodogöras.

I relationerna till högskolan har BFR vidare en roll att koordinera den externa finansieringen. Möjligheten att öka BFRs eget direkta stöd till högskolan är mycket begränsat men ambitionen att öka det externa bidraget till högskolan kan då uppfyllas indirekt om branschen bringas att samverka. Detta bör också regleras i avtal.

Genom samarbetsavtal som även reglerar formerna för beredning kan BFRs styrning via detaljerad förgranskning av ansökningar övergå till och underordnas en mål- och resultatstyrning. Programarbete och löpande styrning under genomförandet kan i större utsträckning ske i samråd med berörda branschorgan genom flexibla samarbetsgrupper.

Jag föreslår därför att BFR ges i uppdrag att analysera och för regeringen redovisa gällande, förändrade och nya möjliga samarbetsavtal. I detta sammanhang bör också BFRs spelförarroll i samspelet med av branschen finansierad utvecklingsverksamhet redovisas.

4.4 Spindel

Hypotes: BFR ska vara aktiv spindel i ett nätverk av aktörer inom sektorns FoU-verksamhet.

Intervjuerna har samstämmigt bejakat detta. Flera har påpekat att BFR redan har en mycket aktiv roll i ett stort kontaktnät nationellt och även internationellt. Aktörerna är bl.a. myndigheter och statliga FoU-finansiärer, sektorns speciella FoU-organ (SBUF, Arkus, SABO-utveckling etc), branschorgan, större företag och kommuner samt FoU-utförande miljöer vid institut, universitet och högskolor.

Några citat:

– BFR bör vara spelförare i en krets av självständiga aktörer dels i tvåvägskontakter men framför allt i att koppla samman aktörer utifrån samhällets tvärfackliga problembilder.

– Hur kommer framtiden se ut? Ska BFR äta upp "satelliterna" eller ska "satelliterna" växa? Det är viktigt för samarbetet att parterna inte tvingas in utan att man vill och ser fördelar man är beredd betala för.

– Samarbetet med "satelliterna" är tungt men hypotesen illustrerar en pågående utveckling. Nätet finns idag med de flesta inom byggd miljö.

– Nätverksidén är spännande. Men finns parterna? Kommunförbundet, byggmaterialindustrin och konsulterna är inte med.

– Expansionen kring "satelliterna" är ny. Bra att heja på "satelliterna" hellre än att göra allt själva. Tror på generella samarbetsavtal.

– Det finns flera exempel där BFR fungerat som spelförare och där BFR lyckats väl med samfinansiering. BFR fungerar i mycket redan som spindel och bygger vidare på detta.

– Viktigt att skilja på relationen till myndigheter och andra aktörer.

– Positiv till spindelrollen. Men det måste finnas statliga pengar om man ska kunna få hävstångsverkan.

Ett kritiskt undantag har framförts som också visar att BFR måste basera sin spelförarroll på service och kompetens i form av koordinationer snarare än maktutövande.

– Varning för satellitmodellen – det verkar vara en öststatslösning. BFR är inte den "ställföreträdare" som ibland utger sig för att vara. Forskarna är inte så verklighetsfrämmande som ofta antyds utan dom letar sig till sina områden. BFR följer inte fronten – det gör forskarna!

Slutsats:

BFR ska vara "spindel i nätet" och "mäklare" i den meningen att rådet inte bara har ansvar för att tvåpartsarbeten kommer till stånd och att erforderliga FoU-resurser ställs till sektorns förfogande utan ock-

så ett ansvar att stimulera sektorns olika grenar att samverka inom aktuella problemområden och gemensamma program.

BFR har härvid en roll att verka för ett enhetligt synsätt och terminologi i frågor som rör FoU-processen och aktuella FoU-områden. BFR ska ha ett ansvar för att sektorn samverkar med universitet och högskolor i utvecklingen av ny kunskap.

Kommunerna och deras organ har en nyckelroll inte minst mot bakgrund av den tyngd som samhällsplanering och infrastruktur har och kommer att ha. Därför bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att utveckla kontaktytan mot kommuner, kommunförbundet och övriga kommunala organ i detta avseende. Det är också viktigt att nya samarbetsorgan bildas för t.ex. konsulter och byggmaterialindustri.

Det finns också ett flertal statliga forskningsinstitut under olika departement, t.ex. SIB, SGI och VTI där motsvarande relationer kan etableras med ett gemensamt ansvar för kunskapsutveckling inom givna områden. BFR bör också ha ett ansvar att etablera motsvarande samarbeten med helt andra delar av samhället.

Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, har studerat förutsättningar för utvecklingsarbete inom industrin i en seminarierie Management of technology. Där betonas bl.a. vikten av samordning mellan företagets olika avdelningar för utveckling, marknad och produktion samt vikten av förståelse för dessas olika roll i frågor som rör "vad, hur, när, av vem och hur länge" vid planering och genomförande av FoU-program.

De erfarenheter IVA har dokumenterat ger underlag för en ny förståelse för behovet av samverkan mellan BFR och respektive myndighet både vad gäller programarbete, genomförande och information om resultat. En anpassning till sektorns speciella förutsättningar måste ske men principerna är tillämpbara.

Inte minst detta synsätt ligger till grund för förslagen angående samverkan mellan BFR och dess omvärld i följande avsnitt.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa uppgifter och att BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag till reglering.

Hypotes: BFR ska eget ansvar för långsiktig forskning och därvid agera som ett sektorforskningsråd.

Inom ramen för BFRs överblick och roll som spelförare ska BFR ha ett eget ansvar att sörja för sektorns behov av tillgänglig kunskap inom institut, universitet och högskolor. Målet bör vara att etablera av långsiktiga FoU-miljöer av tvärfacklig art men det är också nödvändigt att bevaka att erforderliga resurser finns för den disciplinära grundforskning som i första hand ska finansieras av fakultetsmedel.

BFR är främst ett sektororgan och BFRs roll som forskningsråd ska inte sammanblandas med de traditionella grundforskningsråden. Sektorns och samhällets behov av kunskap ska vara avgörande och styra BFRs tilldelning av medel även för långsiktig forskning vid universitet och högskolor. BFR kan dock ge stöd även till FoU av grundforskningskaraktär om det är nödvändigt som bas för en mer tillämpad forskning.

De långsiktigt tillgängliga resurserna inom berörda institutioner vid universitet och högskolor är besvärande knapp. BFR kan inte längre som tidigare utnyttja marginella resurser genom korta projektanslag utan formerna måste göras mer långsiktiga. Avsikten är dock inte att BFR ska svara för permanent finansiering av permanenta miljöer. Tillgängliga resurser ska hållas rimligt flexibla och fördelas efter förändrade behov.

Valet av FoU-miljöer är strategiskt med hänsyn till de minskade resurserna för både sektorns FoU-verksamhet och grundutbildning samt behovet av internationellt konkurrenskraftig kompetens. Stöd till nya miljöer bör i första hand ges där utvecklingsbar kompetens finns och så att stödet genom hävstångseffekt förstärker andra resurser och befintliga utbildningar.

Intervjuerna har betonat vikten att i viss mån särskilja hanteringen av ansökningar av karaktär ram- och basanslag som innebär stöd till FoU-miljöer. Flera har framfört att en forskningsrådsliknande beredning bör tillämpas både med hänsyn till remissförfarandet och beslutsprocessen. Samtidigt finns förståelse för att relevansen måste vara avgörande vid prioriteringar.

- *Utnyttja den forskningsplanering som sker vid högskolorna.*
- *Remissförfarandet i nuvarande utformning bör avskaffas helt. Värdering av miljöer bör göras kollektivt. Vi önskar fasta ansökningstillfällen som är brukligt inom högskolan.*
- *Forskningsråden bröts ut från UHÄ för att ge möjlighet till förnyelse av högskolorna. Gå inte tillbaka utan behåll pengarna för byggsektorn på BFR. Men ge forskarna en större representation i rådet eller i fördelningen av pengarna.*
- *BFR kan inte ge mer till högskolan utan måste ha resurser att vara hävstång mot marknadens utvecklingsarbete i "satelliterna". BFR ska styra FoU och UHÄ klarar det inte utan då blir allt disciplinärt.*
- *UHÄs minskade resurser till basverksamheten på de institutioner som rör bygg är skrämmande. BFR har en helt ny situation nu relativt högskolan än tidigare då man kunde utnyttja marginalen och institutionerna själva hade basresurserna. BFR måste finansiera en större andel nu och mer av karaktär basanslag.*
- *Högskolan har ansvar att förvalta och ta fram kunskap - med minskade UHÄ-medel väljer man att vidareutveckla disciplinerna. Sektor-FoU ska syssla med samhällsproblem som ofta är tvärfackliga. Dessa två olika direktiv kan befrukta varandra -> sektor-FoU är fruktbar för högskolan.*
- *Forskarmiljö fordrar en grupp om 5-7 pers för effektivitet. Så är högskolan ursprungligen rustad och professorn är utbildad att leda detta team. I gruppen finns både äldre och yngre och ett ansvar för utbildning. Värna om dessa miljöer! Högskolan har en viss bas men fakultetsmedel räcker inte för mer än 1 å 2 forskare varför gruppens existens hänger på andra finansierare.*
- *Ge ej bara pengar till projekt utan mer till områden under viss tid. BFR kan delegera till institutionen inom ramanslag. Säkerställ goda miljöer - långsiktighet och stabil handledning.*
- *Kunskapsframtagning är bara ett första steg. Följ upp med utbildning och ta vara på kunskapsbärarna*
- *Högskola och universitet är extremt disciplinerade och tvärfacklighet är inte meriterande. Forskare förväntas ligga i "disciplinens kungsådra" där samhällsproblem är ointressanta. Sektorforskning är tvärt om.*
- *Verklighetens problem sorterar sig ej efter vetenskaplig disciplin.*
- *Högskolans huvuduppgift är att utbilda inom grundutbildning och forskarutbildning. En doktor tar 4-5 år. Högskolan måste ge stöd under hela denna tid med viss garanti. Viktigt med långsiktighet.*
- *Professorerna har valts ut på vetenskaplig grund och ska kunna leda FoU-projekt. BFR bör lita mer på professorerna och arbeta mer med målstyrning och resultatutvärdering - ej så mycket detaljer.*

– Prioritera högskolor med grund- och forskarutbildning. Vi önskar ett planeringsråd med representanter för samtliga tekniska högskolors V-sektioner.

– Högskolan är dålig på att hantera nya ämnesområden. BFR har en roll att kanalisera nya områden men måste även ta ansvar 6–9 år. BFR är inte speciellt aktiva inom långsiktig forskning och vi saknar uttalat stöd till forskarutbildning. Lyft fram detta som en policyfråga.

– Sektorforskningsorganet behövs för att säkerställa tvärfacklighet – men mer medel som bas till disciplinerna behövs också.

– BFR måste verka för anställningstrygghet för forskarna. Framför allt måste forskaren veta om han är statsanställd eller anslagsmottagare.

– Riksdagen har tagit ställning och sagt att högskolan har fullt arbetsgivaransvar där forskaren är anställd som övriga – men i praktiken är det inte så. Dessutom täcker anslagen inte verkliga kostnader och det finns ingen reserv för "glapp" mellan projekt.

– Förslag om ökat forskarinflytande och mer forskningsrådsliknande former som lades i översynen 1982 togs inte upp i den efterföljande propositionen. Då gällde det hela BFRs verksamhet – nu kanske en del.

Slutsats:

Den del av BFRs verksamhet som berör etablering och stöd till FoU-miljöer måste vara integrerad med och ske inom ramen för BFRs samarbete med "satelliterna" och den inriktning som både nationell och internationell överblick ger. Det är därför inte möjligt med en helt separat hantering av långsiktig forskning. Däremot bör det vara möjligt att beslut om ramanslag och FoU-projekt av långsiktig karaktär sker samlat och efter samordnad beredning.

Universitet och högskolor är vana vid ansökningsterminer och denna typ av beslut fordrar inte samma flexibilitet som övriga projekt av karaktär förstudier och utvecklingsarbete där omvärlden ställer andra krav. Samlade beslut ger andra möjligheter till prioriteringar och information om miljöer som har stöd av BFR. Enligt överlämnad statistik rör det sig om i storleksordningen 5–10% av antalet ansökningar och men närmare 50% av BFRs FoU-budget.

Ett förfarande med ett eller max två beslutstillfällen per år och med en beredning som inkluderar en kollegial bedömning av vetenskaplighet, metodfrågor etc bör därför prövas i ett förfarande där även erfarenheter från BVN tas till vara. Även samrådet med forskningsråden bör utvecklas.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över i detta avseende och att BFR ges i uppdrag att inkomma med förslag vad gäller innehåll i direktiv för verksamhetens utformning.

4.6 Informationsverksamhet

Hypotes: BFR ska ha en tydligare roll av spelförare även i frågor om dokumentation och information om FoU-resultat och därvid ha en begränsad egen förlagsverksamhet och i stället söka samverkan med branschen eventuellt i form av en koncern.

BFR har enligt sin instruktion till uppgift att bl.a. informera om forskning och utvecklingsarbete. Detta innebär ett ansvar för både dokumentation och information om FoU-resultat utöver uppgiften att informera om FoU-program och FoU-fronter etc. Informationsverksamheten är till stor del knuten till FoU-processen genom informationssekreterarna på sakenheterna. Den tidigare informationsenheten har nyligen ombildats till en förlagsenhet i syfte att vidareutveckla verksamheten mot olika slag av kunskapsförmedling.

Boverket har enligt sin instruktion till uppgift att bl.a. följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter inom sitt verksamhetsområde. Ett utvecklat samarbete mellan BFR och boverket pågår inom den s.k. Hus- och Hälsakampanjen. Inom STEV finns ett kansli för effektivare energianvändning med uppgift att bl.a. informera om teknik som utvecklats inom BFRs ansvarsområde energiteknik i bebyggelse.

Det är många aktörer som arbetar med information och delvis med överlapp och även en del glapp. På den statliga sidan finns förutom BFR, boverket och STEV även LMV, CFD och SIB i Gävle och andra myndigheter med olika anknytning till bygg- och bostadssektorn. "Satelliterna" arbetar mycket med information åt "de sina" och högskolan har väl utvecklade rutiner för kunskapsspridning i den akademiska världen. Inom byggbranschen finns Byggdok och BST som har basanslag från BFR och vidare Sv Byggtjänst som idag

Utbudet av förlag är också stort. Byggforskningsrådets förlag är ett av de största vad gäller antalet titlar. De flesta satelliterna har egna förlag. På den statliga sidan finns Allmänna förlaget och boverket samarbetar även med kommunförbundets förlag. På den privata sidan finns bl.a. Byggförlaget.

Intervjuer och ett seminarium med företrädare för några aktörer visar entydigt att potential finns för rationalisering om aktörerna kan bringas att samverka.

Några citat:

– BFR måste ta ansvar för dokumentation/publicering av forskares resultat. Sen finns en transformeringsfas som inte behöver ligga på BFR. BFRs nya resultatenhet kan ligga var som helst. Boverket har en ny roll att sprida information.

– Många BFRs rapporter är ointressanta för den enskilde. Ej bra för BFRs ansikte. Hur ska resultaten tydliggöras? Varje satellit har sitt förlag och sin distribution. Utifrån sett är det ett virrvarr. Bra idé att satsa på något gemensamt någonstans som komplement.

– Det som produceras ska utnyttjas. Det finns rapporter som görs i akademiska syften och andra för att lösa praktiska problem. Men det finns också ett liv efter projektet och sökarintresset måste tillgodoses. Bra om allt som sker inom sektorn görs tillgängligt inom t.ex. Byggdok.

– Ett med "satelliterna" gemensamt förlag verkar spännande. Det kan bli dynamiskt. Ej monopol dock!

– Bra att bäckarna rinner ut i samma å!

– Tillämpningen av ny kunskap beror av tillgängligheten. Resultaten från högskola är nog bra men otillgängliga. BFR fungerar hyfsat för tillämpad forskning. Varför förs inte BFR och Sv Byggtjänst närmare varandra?

– Utnyttja Byggtjänst, Byggdok och Bygginfo som ju faktiskt fungerar. Är gärna med om det blir en särskild FoU-gruppering med "satelliterna".

– BFR driver sedan länge förlagsverksamhet med bravur - men ska man göra detta inom BFR? Borde inte branschens aktörer ta mera del i informationsarbete, transformering och spridning?

– Samordning är ett måste. Avnämaren vet ej vart ha ska vända sig. Vore bra med gemensam bas där allt finns samlat. Positiv till ett förlag, men på ett sådant sätt att alla kan påverka. Imponerad av Boverkets information idag.

– Spontant skeptisk mot att samordna och centralisera. Man når nog största effektivitet om varje organ själva sköter all information till "de

sina". Problemet med alla effektiva informationskanaler är att sändaren inte syns.

SOU 1991: 23
Kapitel 4

– Ju närmare avnämarna desto mindre motiv för BFR att svara för informationen. Tillgängligheten är viktig .

– Från oss är det svårt att motivera att vi ska tonas ner i en BFR-rapport. Vi vill ha vår logotype. Målgruppen är smal och vi vill ha rätt att ge ut själva på valfritt förlag.

– Om ett gemensamt förlag vill vi nog ha kvar våra egna serier i egen regi. Däremot gärna gemensamt lager och distribution där avtal dock redan finns med Sv Byggtjänst.

– Det finns fördelar med egna publikationer. Våra har en tyngd trots att de inte är lag medan det som BFR ger ut uppfattas mer som allmän information.

– Bra utveckla Sv Byggtjänst och satsa på något gemensamt där även Byggdok är med. BFR mäktar inte få ut resultaten. Viktigt också att satellitavtalen innehåller information.

– Information i separat förlag är bra. BFR har kört med samma modell sedan 70-talet och har inte lyckats koppla dokumentation av FoU med information till avnämarna. Bra om BFR kan ha kvar sina rapporter för det som ingen annan ger ut.

– Viktigt använda "satellithjulet" för kunskapsspridning.

– Det är ej bara rapporter. Ordna kvalificerade seminarier om tema ca 2 ggr per år och informera om FoU-fronter och nya idéer. Gärna i form av "sommарuniversitet för praktiker". Detta bör vara en del av BFRs policy och PR.

– BFAB verkar för kvalificerade möten mellan människor. Under ett par kursdagar växer kunskapsbilden upp. Rapporter från FoU-projekt blir fragment. Det fordras en dialog för att bryta attityder. Det särskilt svåra är tvärfacklighet som t.ex.infrastruktur.

– Bygginfo är bra och sprider kunskap om kunskap till många företag och organisationer. Byggtjänst har rapporterna och eget förlag. Byggdok är okända. Det finns möjlighet att samla detta till något mer slagkraftigt.

– Hus- och hälsakampanjen är kanske en förebild. BFR satsar sin forskarkunskap och boverket informerar marknaden. Utvärderas nu.

– Boverket har fått en ny informationsroll som utvecklats kring PBL och nu prövas i hus- och hälsakampanjen. Metoden går ut på att utbilda handledare som åker ut och informerar.

– Boverket har information som en del av sin myndighetsuppgift och har en unik resurs i kontakterna via länsstyrelser och länsbostadsnämnder.

1. Dokumentation av FoU-resultat:

Förutom att varje organ, inklusive BFR, driver sin egen verksamhet bör alla FoU-resultat samlas på ett för branschen gemensamt ställe. Byggdok har av BFR bildats i detta syfte och nått väldigt långt i att även på nordisk bas samla tillgänglig litteratur förutom rutinmässigt all BFR-forskning. Datatekniken öppnar här stora möjligheter.

Den nya informationsstrategin bör baseras på användarens behov och stimulera till "att söka" snarare än "att sprida". Det innebär att BFR kan begränsa den rutinmässiga utgivningen av FoU-rapporter till ett minimum i kombination med modern teknik för att ta fram kopior vid behov.

Intervjuerna visar en skepsis till BFRs rapportserie i nuvarande form. Dessutom är rapporterna inte representativa för rådets verksamhet då det bara är en liten del resultat och främst utredningar som publiceras den vägen. Med ett tydligare ansvar för forskaren resp anslagsmottagaren att informera sin närmiljö minskar behovet av en särskild rapportserie i dagens form.

Utredningen har också konstaterat betydelsen av att Byggdoks databaser är kompletta och att BFR har ett ansvar för att all med statligt stöd förekommande FoU-verksamhet inom sektorn finns tillgänglig i dessa. Vidare är det angeläget att öka tillgängligheten för internationell publik genom att bl.a. översätta söksystemet till i första hand engelska.

2. Information om FoU-resultat.

Information om FoU-resultat är mer än att bara dokumentera forskarens resultat. Kunskapsförmedling sker på en mängd olika sätt i en mix vars effektivitet är avgörande för hela FoU-processen. En viss förädling av FoU-resultat är nödvändig för att nå olika målgrupper. BFRs T-skrifter är mycket uppskattade och är ett viktigt första steg på väg mot den målinriktade verksamhet som idag planeras ingå i BFRs förlagsenhet. Inom byggsektorn är det skrivna ordet kanske den minst intressanta informationskanalen. Således planeras även utställningar, videos, konferenser etc.

Det är många aktörer som alla arbetar med kunskapsförmedling men deras grundläggande informationsuppgift olika. BFRs primära ansvar är att informera sina målgrupper inom sitt område om att

FoU-resultat finns och motivera till "att söka". Boverkets huvuduppgift i detta sammanhang är att sprida information av delvis annan karaktär till delvis andra målgrupper och mer för att verkligen nå fram till praktisk användning. Forskaren och andra FoU-aktörer bör ha ett eget intresse att sprida information i sin närmiljö.

Det finns också en tidsaspekt. I ett tidigt FoU-skede är målgruppen liten, speciell och ofta motiverad. Målgruppen blir bredare närmare den direkta tillämpningen vilket ökar kraven på resurser men också intresset hos berörda branschorgan. Utvärderingar av den pågående Hus- och hälsakampanjen ger härvid möjlighet att dokumentera erfarenheter och utveckla nya strategier för kunskapsspridning.

Behovet att tillgängliggöra resultat såväl den av BFR finansierade FoU-verksamheten som sektorns övriga FoU-verksamhet är stort. I hela denna process finns behov av samverkan och en stor potential för effektivisering och utveckling genom en "informationskoncern" och ett byggforskningens hus.

Under intervjuerna framkom ytterligare ett antal synpunkter som kan vara värdefulla i det fortsatta arbetet med samordning av en ny informationsverksamhet.

– BFR har ett visst vanrykte i branschen på grund av för mycket gula rapporter. Några bearbetade T-skrifter har haft genomslag. Dessa är i allmänhet syntetiserade kunskaps- och programöversikter eller av karaktär handbok.

– R-serien är svår. För många är det BFRs enda ansikte men det är inte BFRs enda produkt. Det mesta och kanske bästa sprids via olika aktörer och institutioner. T-serien har bättre gensvar i branschen.

– Jag ger BFR en eloge! Dom gör mycket bra saker - T-skrifterna är ofta strålände. Kanske kan man göra mer och kanske ska spridningen ändras men jag är positiv till det som görs.

– R-serien är en ren dokumentation utan kvalitetsstämpel. Det bästa går nog ut andra vägar → Rapporterna är inte representativa för BFRs verksamhet och ofta dålig reklam för BFR.

– Kapa ej bort "de gula" men satsa på transformering.

– BFRs ansikte är alldeles för mycket präglad av en serie rapporter. Dynamiken går förlorad och man ser inte BFR som spelförare. Borde inte aktörerna göra mer?

– BFRs rapporter är i huvudsak OK och det finns ett krav att dokumentera. Kanske kan spridningen göras mer selektiv. I stället bör man satsa på "att söka". Många T-skrifter har varit mycket bra.

– Viktigaste resultat är forskaren! Han är kunskapsbäraren som ska ut i näringslivet/samhället. Att sprida kunskap till nästa generation sker bäst via forskargruppen in i utbildningen. Högskolan är unik genom grundutbildningen. Vi bör också hitta bättre system för vidareutbildning.

– Jag prenumererar och sprider men rapporterna läses inte. Bättre med seminarier. Det finns ett liv både före och efter projektet där BFR har en roll. Ett FoU-projekt bör inte vara avslutat före marknadsföring.

– Det är omöjligt nå ut med bara skrifter. Det måste till andra insatser. Vår erfarenheten är att det Bygginfo informerar om läses kanske medan det övriga existerar inte. Bygginfo det enda vettiga idag.

– Om transformering så är det bara en viss del som är gemensam medan mycket är företagsspecifikt.

– Odla marknaden genom att klara ut vad som är F resp U. Försök inte pracka på vår sektor forskning. Det är samhället som beställer forskning – förvänta ingen marknad. Det är inte bara rapporterna som stör. Även innehållet är ointressant. Bara rätt person kan nå ut.

– Sanera i rapportflödet. Skicka ut forskaren själv och satsa på transformerade rapporter för bred distribution. Det är värt att lägga ner dessa pengar. Rapporterna kan bli så bra att de kan användas direkt i utbildningen. Sälj bearbetade resultat.

– Det finns behov av info om bygg- och bostadssektorn som underlag för att kunna sälja sektorn till forskare med annan bakgrund.

Slutsats:

BFR bör arbeta för ett koncerntänkande och BFRs egna planer på ett byggforskningens hus har uppenbarligen en stor potential både vad gäller kostnadseffektivisering och utveckling. Dessutom kan en dylik lösning vara rent av nödvändig om byggsektorn ska kunna bringas att samverka inför ett närmande till EG som kommer att ställa stora krav på en effektiv information. Ett genomförande av byggforskningens hus stöder utredningens tanke på en "informationskoncern".

För BFRs del innebär detta att delar av informationen om FoU-resultat kan särskiljas från BFRs kansli och göras självbärande i likhet med vad som redan skett med dokumentationen. BFRs planer på en utvidgad verksamhet bör därför inkluderas i en utveckling av "informationskoncernen". "Koncernen" kan också bli en viktig resurs för Boverkets information. En närmare samordning bör prövas med vissa av de funktioner som idag köps av Sv byggtjänst, Bygginfo och Byggdok m.fl.

BFR ska vara spelförare även vad gäller dokumentation och information om FoU-resultat på motsvarande sätt som beskrivit ovan vad gäller FoU-processen i sin helhet. Publiceringsbeslut ska även i fortsättningen fattas av BFR. Kvar inom BFRs kansli blir också information om myndigheten som sådan och annan information med anledning av BFRs roll av överblick och spelförare, inkl Synteser, Kunskapsöversikter, FoU-program och FoU-frontbeskrivningar.

En plan för dokumentation och information ska ingå i beslut om projektanslag. FoU-projekt får inte vara ett självändamål och den sökande ska själv ta ansvar för att nå ut till sina närmaste avnämare. I största möjliga utsträckning ska BFR utnyttja "satelliterna" på ett sätt som bör formuleras i avtal enligt vad som parterna kommer överens om inom ramen för en "informationskoncern". Tillgängligheten ur ett användarperspektiv ska prioriteras.

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att tillsammans med boverket tillsätta en arbetsgrupp med berörda aktörer och till regeringen inkomma med förslag till en praktisk samordning av dokumentations- och informationsfrågorna.

4.7 BFRs vetenskapliga nämnd, BVN

BVN har under sin verksamhet sedan 1983 genomfört ett antal utvärderingar av projekt, forskarmiljöer och FoU-processen som sådan och utvecklat ett samarbete med motsvarande verksamheter inom andra sektororgan. Utvärderingarna har visat att den forskning som BFR finansierat ligger på genomsnittligt god nivå internationellt sett.

Direktiven: Det ankommer också på rådet och dess vetenskapliga nämnd att svara för att den FoU som bedrivs med stöd från rådet utvärderas och att höga krav på vetenskaplig kvalitet ställs på den forskning som finansieras med medel från rådet.

SOU 1991: 23
Kapitel 4

Intervjuerna bekräftar att kritiken mot det vetenskapliga innehållet i BFRs verksamhet har upphört. BVNs utvärderingar har också bringat klarhet i många av de frågor som föranlett en ofta onyanserad kritik mot BFR. Ett exempel är utvärderingen av BFRs s.k. konsultforskning, dvs. anslagsmottagare vid myndigheter, kommuner och företag utanför traditionella FoU-miljöer. Utvärderingen visar att denna form rätt tillämpad har många fördelar och inte alls motiverar den kritik som förts fram från skilda håll.

Några citat:

- BVN har haft stor betydelse. Den kvalitetsdiskussion som fördes förr har tystnat.*
- Jag anser att BVN fungerar idag och är tveksam till om BVN ska utvidga sin roll. Ett utökat ansvar kan leda till minskad trovärdhet. Viktigt att ett helt oberoende BVN kan uttala sig om vetenskaplighet.*
- Satsa på duktiga forskare. Lita på dem och låt förtroendet förbli trots handläggarbyten. Satsa mer på utvärderingar än att behandla ansökningar och tänk mer i termer av process och resultat. Utnyttja forskarsamhällets befintliga system för utvärderingar. BVN kan ta stickprov.*
- Om BFRs stöd leder fram till en doktorsavhandling finns ett inbyggt kvalitetssäkringssystem. Utnyttja detta! Det fungerar idag.*
- BFR klarar nog relevansen men BVN behövs för utvärdering av vetenskaplig kvalitet och metodfrågor.*
- BVN kommer nog också få en viktigare roll som "controller"*
- BFR/BVN har ansvar att värdera kvaliteten hos forskningens resultat. Men marknaden måste själva värdera dess tillämpning.*
- BVN ska värdera forskningens kvalitet, dvs hur tillförlitligt är svaret om sant/falskt. Men man ska inte gå in på bra/dåligt utan det är branschens ansvar. Boverket ska värdera tillåtet/förbjudet och informera om bra/dåligt genom det goda exemplets makt.*
- Klargör BFRs ansvar att värdera FoU-resultat. Jag anser att BFR inte ska ge någon resultatvärdering annat än att det är vetenskapligt korrekt.*
- BVN var ej tänkt som policyorgan. Tanken var att BVN skulle få inblick i utfall genom utvärderingar och att detta skulle återföras till*

BFR. När något var bra skulle man ge signaler att expandera. BVN skulle alltså inte delta i beredningen men ge tydliga signaler. När BVN lärt sig ett område skulle man också ge signaler om behov. Så har också BVN fungerat och en del signaler har haft effekt.

SOU 1991: 23
Kapitel 4

Slutsats:

Erfarenheterna av BVN har hittills varit goda och jag har inte funnit skäl att föreslå några förändringar. BVNs verksamhet har varit mycket värdefull för BFR. Nämnden behövs som bas för en utbyggd användning av utvärderingar inom rådet. Det är viktigt att nämndens integritet skyddas. I syfte att stärka nämndens självständiga ställning är frågan om dess förvaltningsrättsliga ställning för närvarande föremål för översyn inom BFR.

BVN har skapat en avsevärd kunskap om inte minst de processer som styr kunskapstillväxt och användning av FoU-resultat inom sektorn. Förutsättningar finns alltså nu att på vetenskaplig grund genomföra förändringar i sättet att planera och driva FoU-verksamhet. De förslag till förändringar av verksamheten vid BFR som jag senare lägger fram bygger bl.a. på att denna kunskap som nu finns tillgänglig bättre ska tas till vara.

Det är också viktigt att nämndens erfarenheter kommer handläggare och anslagsmottagare till del då utvärderingar kommer att bli ett viktigt styrmedel i en övergång från projektvis förgranskning till mål- och resultatstyrning. Utredningens bedömning är att resultaten av BVNs utvärderingar ännu inte tagits tillvara i BFRs löpande verksamhet i tillräcklig utsträckning. Krav bör ställas på ett mer medvetet utnyttjande av BVNs verksamhet.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över för att tillgodose detta syfte genom föreskrift om att BFR i varje "treårsframställning" åläggs att särskilt redovisa hur utvärderingsfrågorna har och kommer att genomföras.

4.8 Utvärderingar m.m.

Utvärderingsverksamheten är en viktig del av all BFRs verksamhet. BVNs uppgift är att svara för utvärderingar av vetenskaplig kvalitet i

projekt som rådet helt eller delvis finansierar. BFR har därutöver ett eget ansvar att utföra effekt- och relevansutvärderingar. Denna verksamhet behöver utvecklas för att säkerställa att pålitliga och användbara FoU-resultat kommer till användning inom bygg- och bostadssektorn.

Den nya statliga budgetprocessen kommer också att kräva en ny form av prestationsmätning och resultatuppföljning. BFR som sektorsorgan måste i ökad utsträckning sätta upp mål som är mätbara. BFR samarbetar med andra sektorforskningsorgan för att skapa metoder att mäta mål och resultat. Detta arbete bedrivs i tillsammans med BVN inom ramen för ett utvärderingsnätverk som BFR initierat.

Under intervjuerna har framkommit att det råder en viss oklarhet om begrepp och BFRs ansvar för olika slag av utvärderingar.

Några citat som belyser dessa oklarheter:

– BFRs roll är att tillhandahålla pengar så att några kan tala om sant/falskt och andra bra/dåligt. BFR är ingen myndighet.

– BFR går för långt i sin iver att visa sig nyttig. Forskning ska inte vara nyttig i den meningen. Värderingen av bra/dålig ska inte göras av BFR utan det ska marknaden göra.

– BFR ska inte VDN-märka rapporterna. Jag håller med i detta - bra/klargöra i utredningen.

– Systematisk värdering av angelägna projekt saknas vad gäller s.k. teknikvärdering ur samhällets, konsumenternas och marknadens intresse. BFR måste stå för ett konsumentintresset – Det är inte säkert att marknaden gör dessa värderingar. Det brister i byggandet idag med "sjuka hus" som symptom.

– Teknikvärdering anser vi vara en fråga för marknaden. BFR ska inte varudeklarerat resultaten och BVN ska vara kvar vid värdering av vetenskaplighet, dvs om resultaten i sig är korrekta. Vi anser att producenterna här begär för mycket av BFR.

– Idag svarar författaren för innehållet i rapporterna – inte BFR. Ska BFR engagera sig och värdera resultatet? En form av recension? Nej!

– Utvärdering är inte bara vetenskaplighet utan även genomslag och användbarhet, tillgänglighet och relevans. Tror på en större utvärderingsverksamhet. Satsa på metoder som är gemensamma mellan råden.

– Det finns behov av en ny typ av utvärderingar som inte bara besvarar "gjort saken rätt" utan även "gjort rätt sak". Detta fordrar både teori- och begreppsutveckling

Det är angeläget att lägga fast att BFR inte har något generellt ansvar att göra marknadsmässiga värderingar av framkomna resultat. Där-
emot kan BFR ge stöd till projekt av karaktär teknikvärdering men
alltfort gäller att forskaren står för resultaten om inget annat anges.
Energiforskningsprogrammet ställer emellertid i viss mening speci-
ella krav i detta avseende.

I detta sammanhang finner jag det angeläget att betona att BFRs
huvuduppgift är att ge stöd till sådana projekt för kunskapsupp-
byggnad som kan ge underlag för forskningens bedömning av
sant/falskt och/eller sektorns bedömning av bra/dålig. Det är myndig-
heternas ansvar att formulera vad som ska vara tillåtet/förbjudet.

Jag finner det angeläget att BFR fortsätter sitt utvecklingsarbete
beträffande metodfrågor då det gäller att mäta effektivitet och rele-
vans i verksamheten. Det ovan refererade nätverket om utvärderingar
bör därför ges erforderliga resurser.

4.9 Programområden

Den roll som utredningen mejslat är förvånansvärt lik den roll som
riksdagen gav BFR för trettio år sedan enligt den proposition som
refererats i kapitel 2.1.

Men det finns stora skillnader. En sådan är att FoU-verksamhetens
problemområden flyttats från byggarbetsplatsen till andra delar av
den byggda miljön och till andra aktörer och skeden i den process
som samhällsbyggandet utgör. Dessa förändringar har tidigare refere-
rats och i förarbetet till direktivet för denna utredning diskuterades
prioritering av skilda programområden, bl.a. VA-teknik, ekologiskt
byggande, geoteknik, förvaltning och boendevanor.

En genomgång av viktiga områden görs i den forskningspolitiska
propositionen 1990. Inriktning på olika programområden har under
hand kommit upp i intervjuer, samtal och seminarier. I det följande
ges några illustrativa citat:

*– Landet ska förändras –> ej bara bygga nytt! Förvaltningsfrågor
kommer i centrum. Hur ska det gamla hanteras? Förvaltning borde vara
50% av BFR men är ännu bara ett litet program.*

– Den byggda miljön förändras. Hur ska BFR förhålla sig? Lagar om att bygga hus och tekniska system lägger nu större vikt vid funktion, drift och underhåll.

– Produktansvar är en viktig fråga. Industrin får alltmer ansvar. Vi måste också ge lösningar där våra produkter finns med i totala byggsystem för att få sälja. Behovet av kunskap om användning och marknader ökar och detta gör att vi måste närma oss användarsidan. Vi måste också ha mer kontakt med andra material. Allt detta innebär nya krav på industrin som tillsammans med produktansvar ställer nya kompetenskrav. Vi måste behärska "miljö" i hela kedjan process - användning - destruktion.

– Den klassiska frågan har varit "Hur bygga nytt?". Nu ställer man frågan "Hur ska människor skyddas?" Detta innebär åtgärder utanför traditionellt byggande.

– Samhällsplanering saknas. Det finns få forskare och inga miljöer. Ämnet är bredare än boverket men också bredare än kommunen!

– Samhällsplanering måste in på energiområdet (eller tvärt om) med systemfrågor och brukarmedverkan.

– Det saknas mycket kunskap och metoder hur hantera PBL och NRL i kommunerna med dess nya bredd alltifrån mark och vatten till sociala konsekvenser, hälsa, säkerhet, ekonomi, hushållning etc som ger helt nya frågor att behandla - och detta gäller inte bara stadsbyggnad.

– Tvärfackligheten är svår och metoder saknas. Om kommunerna ska leva upp till nya lagar fattas mycket. Lagkomplexet är nytt och allmänheten mer involverad. Förhandlingsplanering innebär nya former för både arbete och redovisning.

– Begreppet samhällsplanering är fel och belastat med ord som planhushållning, hierarki och rationalism.

– Jag anser det viktigt med en balans mellan byggproduktion (marknad) och den offentliga sektorn som då inte bara rör samhällsplanering.

– Viktigt med användarperspektivet. Vill ha mer av brukarnas situation, bostadsmarknad, bostadsekonomi, brukarmedverkan etc

– Många idéer men färre projekt! I början av en utveckling måste man avsätta resurser för "fritt sökande" och satsa på ett kreativt klimat. Sen värderas idéerna och ett fåtal fullföljs som projekt för marknad/produktion. Av 100 idéer kanske 3 blir produkt.

– Skilj på idéfas (kunskapsutveckling, probleminentifiering) och projektfas då det egentliga utvecklingsarbetet sker med lösningar och tillämpning. Gör skarpa gränser, t.ex. 1% för fritt sökande, 10% för test av bästa lösning och 90% för teknikutvecklingens produktionsfas där kostnaderna ligger. Viktigt förstå att dessa faser engagerar olika sorters folk. Skilj ut superidégivarna för sin roll i början och var rädd om dom. Kvalitet avgörande i det tidiga stadiet → sikta rätt!

– De 1000 blommorna måste ner på långsiktighet och stabila FoU-miljöer. BFR har många "1000 blommor" och "skvättar hit och dit". Ta mer i tur och ordning! Slutprodukten är inte bara rapport. Det finns ett liv efter BFR. Tänker BFR slutprodukt?

SOU 1991: 23
Kapitel 4

Slutsats:

Utredningen har tagit fasta på att samhällsplanering, infrastruktur och förvaltning i vid mening är eftersatta områden med svagare beställare och svaga FoU-miljöer relativt den traditionella och mer tekniskt inriktade FoU-verksamheten om produktionsfrågor. Detta är motivet till en del av nedanstående förslag angående styrning av BFRs verksamhet. Val och prioritering av programområden måste annars vara en fortlöpande och naturlig del i BFRs verksamhetsplanering.

5 Konsekvenser för BFRs organisation

SOU 1991: 23

Kapitel 5

5.1 Allmänt

BFR får med ovanstående förslag en tydligare roll som ett aktivt sektororgan och sektorforskningsråd med ett uttalat ansvar för sektorns i huvudsak tillämpade forskning och samordningen mellan forskning och utveckling inklusive information.

Genom att samhällsproblem som är tvärfackliga till sin natur får större betydelse för verksamhetens inriktning ändras förutsättningar för BFRs interna organisation. När innehållet i verksamheten förskjuts från att detaljgranska enskilda ansökningar till mål- och resultatstyrning och samverkan med "satelliter" inom sektorn ändras kraven på administration och kompetens. Genom planerad tillämpning av ADB och genom att en viss del av rådets nuvarande informationsverksamhet flyttas ut ur BFRs kansli och görs självbärande inom en "informationskoncern" kan behovet av personella resurser minska.

Förslag till detaljerad omfattning av förändringar i personal, kompetens och arbetssätt måste utarbetas av myndigheten självt. I följande avsnitt ger jag mina förslag till hur BFR skulle kunna utvecklas för att uppfylla önskade funktioner och direktivens krav på minskning.

Direktiv: En utgångspunkt bör därvid vara att rådets organisation måste minskas inte oväsentligt i förhållande till idag. En annan är att en hög vetenskaplig kvalitet måste säkras i det FoU-arbete som BFR har ansvar för. Bl.a. bör prövas om berednings- och beslutsprocess vid handläggningen av ärenden kan förenklas och bättre formaliseras. Utredaren bör också ta ställning till om den nuvarande organisationen av uppföljningen och utvärderingen av den forskning som stöds av BFR är ändamålsenlig.

Hela förslaget om ett "nytt BFR" baseras på att BFR accepteras och tolereras som spelförare. Det är därför nödvändigt med en styrelse som representerar sektorns aktörer och avnämare samt forskare och därtill de närmast berörda myndigheterna boverket och STEV.

Några citat:

- *För styrelsen är möjligheten till överblick viktigast. Spontant är jag tveksam till fler forskare i styrelsen – relevansen viktigare. Problemet i styrelsen idag är "tårbitssyndromet" – det fordras särskilda insatser för att öka förmågan till tvärintsatser, särskilt teknik – människa – humaniora. Forskningen inom kärnområden är relativt väl tillgodosedd – samhällsproblemen är bredare.*
- *Om frigöra från gamla strukturer är det viktigt att välja en ny styrelse. Det finns risker med för stor verklighetsanknytning. Viktigt med FoU-tänkande och perspektiv.*
- *Viktigt med personer med överblick i styrelsen men det måste även finnas kunskap om forskarsamhället och de villkor under vilka forskningen bedrivs.*
- *För samordning med boverket och STEV är "GD-koppling" en möjlig väg. BFR vill en aktiv styrelse som även tar ställning i sakfrågor.*

Slutsats:

BFRs styrelse bör ha uppgiften att besluta om policyskapande verksamheter och vissa större ansökningar såsom basanslag, ramavtal och systemgruppernas tillsättning. En av de kritiska synpunkter som framförts på BFRs verksamhet är just frånvaron av en samlad strategisk policy. Vad som ovan diskuterats och föreslagits beträffande BFRs roll under särskilt kapitel 4.2 "Överblick" syftar till förbättringar även i detta avseende. Beslut i enskilda ärenden föreslås även fortsättningsvis vara delegerat.

Med hänsyn till möjligheten att förverkliga BFRs framtida roll som ett mer aktivt sektorforskningsorgan torde en viktig förutsättning vara att i instruktionen tilldela styrelsen vidgad kompetens jämfört med den instruktion, baserad på rådande verksförordning, som idag gäller för BFR.

Med hänsyn till vad som senare föreslås om systemgrupperna bör styrelsens storlek kunna begränsas till ca 10 personer.

Jag föreslår att instruktionen för BFR ses över till att klargöra dessa frågor och att BFR ges i uppdrag att i erforderlig utsträckning ändra sina rutiner. Beträffande företrädare för boverket och STEV i BFRs styrelse återkommer jag nedan.

5.3 Systemgrupper

BFR saknar idag ett tillräckligt effektivt styrsystem för att tillförsäkra en tvärfacklig FoU-verksamhet. BFRs kansli håller på att inrätta ett antal PU-grupper (Program och Uppföljning) med vissa uppgifter för disciplinära delprogram och specifika tvärprogram. Dessa uppfyller dock inte fullt ut de nya krav som ställs och än mer kommer att ställas på BFR. Jag har i intervjuerna som hypotes föreslagit ett begränsat antal betydligt bredare externa grupper, s.k. systemgrupper som stöd för rådets kansli.

Intervjuerna har genomgående varit positiva till ett dylikt arrangemang. Några citat:

– *Uppgiften för systemgrupperna blir att beskriva fronten och ange hur den ska flyttas och ge signaler ut. När ansökningar kommer in ska de även vara remissorgan i systematiserad form men det formella beslutet sker inom BFR.*

– *Viktigt att deras placering utanför BFR motiveras med att en eller flera "satelliter" ska vara med - annars blir det ju bara budgetspel mellan löner och arvoden.*

– *Grupperna får en viktig roll i informationen.*

– *Hur många grupper? Produktion, samhällsplanering, förvaltning, material, infrastruktur? Alternativ är byggprocess, samhällsbyggande, samhällsutnyttjande.*

– *Ser fyra skeden i byggprocessen: Strategisk samhällsplanering, Förberedande produktionsskede, Produktion och Förvaltning.*

– *Arbets sättet påminner om SBUF - ett litet kansli och externa grupper.*

– *Jämför SNVs matris av vetenskapliga kommittéer och aktiva projektgrupper.*

– *Jämför SJFRs matris av ämnesutskott och programorgan.*

– *Systemgrupperna kan ges större roll i både programarbete och remissförfarande. Om så är det än viktigare att BFRs handläggare är flinka administratörer.*

– Gör klart vem som beslutar. STEV har en utvecklingsnämnd som beslutar och utvecklingsgrupper som ger råd. Grupperna har ansvar för kvalitet medan utvecklingsnämnden ser på inriktning också. Knepigst med flera grupper med delat ansvar. SOU 1991: 23
Kapitel 5

– Efter ett antal år har ett nät av personer bildats kring ett område och till dessa går pengarna. Det är svårt för en ny person med en ny ide att ta sig igenom. Vagar ut ur detta dilemma är att kompetensen lyfts ut i BFRs omvärld och att handläggarna roterar eller att man accepterar en stagnation men stryper pengarna.

– En satsning på systemgrupper kan motivera en mindre styrelse med representanter för t.ex. myndighet, byggare, förvaltare och konsument. Om BFRs kansli också görs forskartungt – åtminstone verksledningen - kan grupper med 75% forskare och en forskartung ordförsekr bli ett starkt team. I så fall kan nog BVN läggas ner.

– Systemgrupperna kan få en viktig roll att samla ämnesområden så att forskarna från olika miljöer kan träffas. Synteser, utvärderingar och program passar nog också in. Prova "tematiska FoU-dagar" som inkluderar långsiktiga perspektiv och som även blir signal till forskarsamhället.

Slutsats:

Ett sätt att stärka tvärfackligheten inom BFR är att styrelsen tillsätter rådgivande grupper, s.k. Systemgrupper, som inrättas för övergripande FoU-områden. Dessa grupper ska svara för framtagning av kunskapsöversikter och synteser, FoU-frontbeskrivningar, FoU-program, erforderlig utvärdering och att information sprids om såväl kunskapsfronter som FoU-behov. Systemgrupperna ska vara en samlingspunkt för kreativitet och överblick med en i allt väsentligt fri och oberoende ställning i förhållande till formell handläggning, men ändå involverade i verksamheten som kvalificerade "tyckare".

De områden som grupperna ska svara för kommer inte att kunna ges en exakt preciserad avgränsning. Indelning etc måste diskuteras ytterligare men inledningsvis föreslås tre grupper

1. Samhälls-planering och infrastruktur
2. Produktion
3. Förvaltning

Utöver dessa tre fasta systemgrupper kan andra etableras för att genomföra speciella i sak och tid definierade uppgifter. Systemgrupperna kan betraktas som överordnade ovan refererade PU-grupper inom BFRs kansli.

Systemgrupperna bör ha en bred kompetens från forskarvärlden och från praktiska erfarenheter. Det är strategiskt för verksamheten i denna del att de till övervägande del består av forskare. Grupperna ska utses av rådets styrelse. De ska ha sekreteriatsresurser för att i samråd med rådets kansli driva beslutad verksamhet, arrangera seminarier i både initierande och informativt syfte, följa, analysera och värdera verksamheter etc. Det är emellertid viktigt att påpeka att systemgrupperna är underställda styrelsen och inte har att fatta beslut om anslag eller att självständigt driva frågor.

Ett exempel på en sådan annan systemgrupp är den grupp för kollegial bedömning av vetenskaplig kvalitet och metodfrågor som tidigare diskuterats i kapitel 4.5 för beredning av ansökningar som rör FoU-miljöer av mer långsiktig karaktär. Denna grupp bör årligen utses av styrelsen på förslag från kansliet i samråd med BVN. Nordisk medverkan bör eftersträvas. Gruppen är rådgivande. Styrelsen föreslås besluta i dessa ärenden efter förslag från kansliet.

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att redovisa hur verksamheten organiserats i dessa frågor jämte de systemgrupper som etablerats eller avses att etableras.

5.4 BFRs kansli

BFRs roll som "spelförare" förutsätter en FoU-ledande funktion som måste komma till uttryck i och genom BFRs kansli. Det nya kravet blir mer uttalat koordinering och samordning. Detta innebär nya krav på handläggarna med en tydligare uppdelning i administrativa funktioner relativt ansökningar och systemgrupper respektive förhandlingar med sektorns FoU-aktörer.

Formella beslut i enskilda ärenden, som inte beslutas av styrelsen, fattas på kanslinivå men underlaget för beslut kommer jämfört med nu att i ökad grad hämtas utanför BFRs kansli. Detta är nödvändigt med tanke på perspektiven av tvärfacklighet och överblick. Remisshanteringen ska formaliseras.

En omställning av här förordat slag kräver fördjupade överväganden, som måste inkludera ett nära samråd med personalorga-

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att arbeta fram en plan över omställningen i huvudsaklig anslutning till vad som angivits och att denna plan ska fastställas av styrelsen för BFR. Jag föreslår vidare att BFR ges i uppdrag att redovisa hur kansliet organiserats i dessa frågor.

Organisationsform

Kansliets organisation föreslås ändrad till en tvärfacklig och disciplinövergripande struktur. Rådet har av tradition en disciplinorienterad organisation och budgetindelning. Detta har försvårat hanteringen av tvärfackliga projekt. Under senare år har en ny programindelning införts men utan att denna följts av motsvarande organisatoriska förändring. Eftersom ingen organisationsform är helt logisk utan mer ett uttryck för en vilja, ambition och inriktning är det angeläget att BFR uttrycker sin ambition av tvärfacklighet i en motsvarande organisationsform.

En ny struktur i enlighet med indelningen av systemgrupperna ger ny möjlighet att "blanda" skilda kompetenser från BFRs nuvarande enheter på ett sätt som motsvarar behovet i tvärfackliga projekt. Kunskap om människors beteende och samhällsaspekter kan t.ex. lyftas fram och integreras i den mer tekniskt inriktade verksamheten.

Även energiverksamheten bör integreras. Ett motiv för att lägga delar av energiforskningsprogrammet på BFR är just integrationen och kopplingen till bebyggelsen. Men eftersom energiforskningsprogrammet finansieras från eget anslag med särskilda krav på programplaner, budgetuppföljning och utvärderingar måste en särredovisning av denna verksamhet ske gentemot industridepartementet och STEV.

Jag förutsätter att den integration av information i FoU-processen som skett genom att informationssekreterarna nu ingår i respektive sakenhet förblir i princip oförändrad.

Den ovan nämnda planen för omställningen bör med fördel även omfatta vad som sagts om BFRs organisation.

Verksledning

BFRs verksledning bör förstärkas med forskarkompetens placerad antingen separat inom en utvidgad stab eller inom de nya enheterna som ska stödja och verka med de olika systemgrupperna. Det är viktigt med "tyngd" i forskarkompetens om BFR ska bli accepterad som spelförare. Ledningen bör också på motsvarande sätt förstärkas med kompetens i frågor som rör formella förhandlingar med berörda samarbetsorgan och inte minst den internationella bevakningen. Verksledningen bör också ha tillgång till en fri budgetram "att söka" för användning inom helt nya och komplexa FoU-områden.

Verksledningens kompetens av forskarerfarenhet kan med fördel tillgodoses via tidsbegränsade förordnaden. Fördelar med detta förfarande är dels att "färsk" kompetens tillförs utifrån och dels att kunskap om BFR sprids i forskarvärlden. Antalet tjänster som kan stå till förfogande bör inte understiga 3 á 4 stycken och förordnandet gälla maximalt 3 – 4 år enligt vad som är etablerat på andra håll.

För att tillgodose kraven på aktualitet i de överblickar, beskrivningar av FoU-fronter etc som föreslagits ovan och för att kunna agera med acceptans i spelförarrollen måste den risk som ligger i att personalen stelnar i sin yrkesroll balanseras.

Systemgruppernas sammansättning och möjlighet till förnyelse är här viktiga stimuleringsinslag men även den egna personalens behov av och krav på utveckling och förnyelse i övrigt måste uppmärksammas. Den tidsbestämda "forskarkompetensen" garanterar ett rullande byte. För den fasta personalen måste personalutveckling och ett i samråd med personalorganisationerna medvetet agerande av karaktär "outplacement" etableras.

Den ovan nämnda planen för omställningen bör med fördel även omfatta vad som sagts om BFRs verksledning.

Enligt den forskningspolitiska propositionen 1990 har regeringen tagit initiativ till en översyn av sektororganens besluts- och beredningsformer. Syftet är dels att skapa en större homogenitet och därmed underlätta för de forskare som söker medel från flera olika organ och dels stärka den vetenskapliga kvalitetsgranskningen.

Denna utredning har därför fokuserats kring andra delar av BFRs verksamhet. I det följande refereras några citat från intervjuerna som speciellt rör bygg- och bostadssektorn och som kan vara till hjälp vid BFRs detaljplanering:

– Remisshanteringen bör vara mer öppen för insyn – obehagligt att hela tiden få kollegors ansökningar på remiss – bättre träffas. Bara kvalificerade forskare kan bedöma vetenskaplighet och kvalitet och detta inom eget område?

– Om satellitmodell så tänk helt nytt. Lägg om ansökningsbehandlingen. Det går inte att arbeta med 60-talets noggrannhet med projekt som bas och detta går inte att uppehålla parallellt med "satelliterna". Lägg mer ansvar på "satelliter" och institutioner.

– Vi har ett ramavtal med BFR. Avtalet ligger direkt mot BFRs ledning och fungerar inkl pengar 50–50%. Projekt ska beslutas inom denna ram men vi utsätts för normal granskning och alla normala procedurer trots att avtalet ger ramar. Vi upplever oss kompetenta att inom avtal värdera relevans när vi dessutom själva finansierar hälften. Onödigt relevansbedömning alltså. Hellre målstyrning och utvärderingar.

– Inom SNV granskas alla ansökningar av någon vetenskaplig kommitté.

– Forskarsamhället är litet och det blir alltid jäv på ett eller annat sätt eftersom det är samma pengar man slåss om. Idag remitteras till 3-9 personer till synes slumpvis utvalda och det är inte bra.

– Förslag om en formell remissgrupp är positiv men det är tveksamt om gruppen har erforderlig kompetens. Kanske vore det bra med möjlighet att komplettera med sakkunniga ad hoc.

– Inom mitt område har BFR flyttat ut sin kompetens och tillsatt en grupp som nu har bilden klar - men ansökningarna måste ändå dras genom kvarnen. Grupperna har en otydlig roll -> definiera och strukturera. Lägg ut ansvar!

– Viktigt särskilja remisser om stora anslag. Föredrar ett strikt upplägg av remisshanteringen.

– Om minskad organisation kan utrymme kanske ges för mer gemensam beredning. Detta var en mycket positiv sak tidigare som nu inte tillämpas.

– Viktigt begränsa beredningsambitionerna. BFR ska absolut inte gå in och peta i detaljer i sådant man inte har kompetens för.

– Det går också att förändra ansökningsberedningen genom att relevansbedömningen läggs på "satelliterna". Detta tillsammans med systemgrupperna minskar behovet eller rättare omfattningen av granskning och möjliggör en mer strukturerad beredning.

– Endast vetenskaplig kvalitetsbedömning av satellitansökningar. Satsa på granskning av metodfrågor men lita på relevansen.

– Viktigaste granskningen för högskolan borde gälla relevans medan man i större utsträckning bör kunna utnyttja högskolans kvalitetssäkring - fast det finns skräckexempel!

– Tvärfackliga projekt och s.k. praxisforskning måste remissbehandlas i grupp. Enskilda remisser med disciplinkompetens kan inte täcka gränsyterna. Risk svaret blir negativt utifrån disciplinens syn när en samsyn skulle givit ett positivt svar. Detta gör handläggarna osäkra.

Utvärderingar kommer att få större betydelse i beredningsprocessen. Systemgrupperna innebär ett nytt stöd men det är viktigt att systemgrupperna ges tydliga instruktioner och att kansliet i övrigt lär sig hantera utvärderingar som ett styrmedel i olika sammanhang. Det gäller inte minst kriterier för kvalitet och relevans i olika typer av projekt, program och FoU-miljöer.

I beredningsfasen bör kunna gälla att för ansökningar från bl.a. sökande som har samarbetsavtal med BFR så är relevansfrågorna bedömda. På samma sätt är högskoleprojekt i viss utsträckning vetenskapligt prövade. Sammantaget förhållanden som bör kunna begränsa BFRs kansliinsatser. Detta synsätt beträffande relevans och kvalitet i beredningsfasen ändrar inte BFRs ansvar för uppföljning och utvärderingar.

Mina synpunkter på hur beredningen kan organiseras lämnar jag under andra avsnitt.

Övriga synpunkter på BFRs kansli

BFRs ADB-system måste klara den särredovisning som är erforderlig med tanke på de olika former av finansiering som rådet har. Kanske kan rådet i framtiden i än högre grad sälja sina tjänster som FoU-administratör/manager, t.ex. inom miljö och avfall, bistånd och för utveckling relativt export- och biståndsmarknader. Idag kan man med

visst fog säga att BFR anlitas på detta sätt inom energiforskningen och de s.k. handelsgödselpengarna. SOU 1991: 23
Kapitel 5

BFR bör självt ta erforderliga initiativ till ett ev. förverkligande av dessa affärsidéer, t.ex. inom samarbetsavtal med satelliterna.

Utredningen har dessutom uppmärksammat att ärenden som måste behandlas under sekretess inte är möjliga att hantera inom BFR i dag. Detta är en allvarlig brist som hindrar kontakter med vissa grupper som söker stöd för test av sina idéer. Detta inte kan vara rimligt.

Jag föreslår därför att BFR på lämpligt sätt initierar en översyn av möjligheterna att handlägga frågor under sekretess.

5.5 Förlagsverksamheten

Genom beslutet att omvandla enheten information till en förlagsenhet inom BFRs kansli blir konsekvenserna ett tydligare uttalande av "köpa-sälja". Den nya förlagsenheten är en resultatenhet inom BFR och arbete pågår för att skapa en ökad intäktsfinansiering. Den vidare utvecklingen av förlagsverksamheten och enhetens roll gentemot BFRs kansli i övrigt följer av vad som kommer ut av min tidigare diskussion om en "informationskoncern".

BFR bör ges i uppdrag att snarast och i samråd med berörda andra aktörer, i första hand boverket och SIB, skapa en på marknadens sedvanliga villkor etablerad och driven förlagsverksamhet där all av samhället i någon mening "stödd kunskap" finns tillgänglig. Denna utveckling är ett uttryck för samma koncerntanke som förs fram av BFR i form av byggforskningens hus.

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att utarbeta ett program för detta och att ett genomförande ska vara i princip avslutat innevarande treårsperiod.

5.6 Experimentbyggande

SOU 1991: 23
Kapitel 5

Riksdagens revisorer har nyligen granskat experimentbyggnadsverksamheten och på deras förslag har stödet omvandlats från lån till bidrag enligt vad som tidigare refererats i kapitel 2.1. Revisorerna betonar kopplingen till FoU både vad gäller planering och utvärdering av resultat.

Den därav föranledda ändringen av BFRs instruktion om bidrag för experimentbyggande mm (SFS 1990:818) säger bl.a. att

1 §. Enligt denna förordning lämnas bidrag i mån av tillgång på medel till sådana forskningsinriktade experiment som avser planering, byggande, teknisk förvaltning eller energianvändning och som ingår som ett led i FoU-verksamheten hos BFR.

2 §. Bidrag får lämnas till hela eller del av kostnaden för experiment såvitt avser

- förstudier, planering och projektering av experimentet,
- tillverkning av ett första exemplar (prototyp) av en produkt eller utvecklingen av ett system
- byggande av en experimentanläggning där egenskaper eller funktioner hos en produkt eller ett system provas
- prov i full skala av en produkt eller ett system.

.....

8 §. Rådet ska samråda med boverket i frågor som rör bidragsverksamheten. I frågor som rör energiinriktad verksamhet ska samråd ske även med statens energiverk.

Intervjuerna har betonat vikten av att experimentbyggnadsverksamheten ligger kvar inom BFR men också pekat på behovet av samråd med externa intressenter och särskilt då boverket.

Några citat:

– X-verksamheten behövs som hävstång för samfinansiering och det finns en koppling till vetenskaplighet som motiverar BFR. Det är också ofta ett viktigt steg mot marknadsintroduktion och därför en angelägenhet för Boverkets myndighetsroll.

– X-verksamheten viktig för att knyta ihop högskola och bransch. En viktig roll i kedjan och ska absolut ligga på BFR. Det har en så nära koppling till FoU-processen och är nödvändig för samfinansiering.

– Vi kan inte acceptera en hypotes att experimentbyggande ska lyftas bort från BFR. Det vore vansinne! Om vi ska få mer pengar från branschen måste vi ha något att erbjuda. 50% kan accepteras av branschen men om BFR inte kan ställa upp med 50% blir det svårare. X-pengarna ligger närmast "U" och behövs som hävstång!

– X-projekt bör lemmas in i andra FoU-former. Användningen kryper närmare högskolan i den nya utformningen. Lån krävde en byggherre – nu kan stödet gå till högskola. Villkoret att pengarna ska användas för investeringar står kvar liksom att utvärdering ska ske genom medel från BFRs FoU-anslag.

– STEV har en motsvarande modell och har lärt sig att X-verksamheten måste vara en följd av FoU, dvs. inte separata hugskott. X bör därför inte skiljas från FoU. Men X-projekt har också fördelar för myndigheten vilket talar för att allt ska ligga under samma tak.

– BFRs roll och kontaktyta avgörs av X-pengarna. Om inga X-pengar är BFR ett forskningsråd. X-projekt är en länk till marknaden/branschen. X-projekt är en viktig fortsättning på "bakåt". X-verksamheten är viktig för projekt med marknadsnära användare och test av prototyper.

– Beslut och handläggning om X-projekt bör ligga på BFR. Förutom själva FoU-biten innebär projekten ofta ifrågasättande av normer där boverket är jävig.

– Släpp inte experimentbyggandet – för arkitekterna är X-projekt en möjlig väg ut med FoU-resultat som bör utnyttjas bättre. Farligt om det bryts loss till boverket.

– Boverket bör rutinmässigt vara med i beredningen och ges tillfälle att följa projekt via referensgrupper eller dylikt.

Slutsats:

Experimentbyggnadsverksamheten bör odelat ligga kvar inom BFRs ansvar. Förutom det finansiella behovet av "hävstång" i förhandlingar om samfinansiering har X-projekt koppling till bakomliggande FoU även om initiativ i många fall tas av olika byggherrar. Denna koppling till FoU bör öka så att X-projekt inte blir udda företeelser. I ett experimentbyggnadsprojekt ingår dessutom en resultatutvärdering som finansieras ur BFRs FoU-budget. Experimentbyggnadsprojekt ska i övrigt utvärderas som andra BFR-projekt.

Experimentbyggande ska enligt regeringens ambitioner i högre grad utnyttjas även för annat än energiprojekt. Boverkets behov av att kunna initiera X-projekt måste också säkerställas. Det bör härvid uppmärksammas att begreppet experimentbyggnadsverksamhet då kan vara vilseledande och kanske i stället bör ersättas med "försöksverksamhet".

Med hänsyn till projektens sakinnehåll är det motiverat med en särskild hantering av X-projekt. Det gäller bl.a. samfinansiering och samråd med boverket och STEV. En särskild experimentbyggnadsgrupp bör därför bildas med uppgift att bereda beslutsärenden. I denna ska även finnas representation från bl.a. boverket. Gruppen ska utses av rådets styrelse, dock så att boverket utser sin företrädare.

Jag föreslår att ett särskilt avsnitt med huvudsaklig anslutning till vad som här angivits om experimentbyggnadsverksamheten tas in i instruktionen för BFR och att BFR ges i uppdrag att arbeta fram förslag till ändrad instruktion i samråd med boverket.

5.7 Bemanningsfrågor

Antalet budgeterade tjänster vid BFR är idag ca 80 men antalet anställda är något lägre. Fördelningen på enheter, personalkategorier etc. framgår av bifogad statistik från BFR. Där framgår bl.a. att antalet anställda successivt har reducerats från som mest ca 105 tjänster år 1984 med i genomsnitt 4% per år.

En översiktlig bedömning inom utredningen visar att de föreslagna förändringarna bör kunna leda till en kansliorganisation på ca 55 tjänster som mål för omställningen.

När denna organisation blir den faktiska är givetvis avhängigt av sluttidpunkten för förändringsarbetet. Hur förändringsprocessen genomförs påverkar volymen.

Förändringen av volymen är till del en reduktion av antalet anställda som blir en faktisk besparing. I vissa avsnitt av reduktionen finns delvis kostnaderna kvar, fast i en annan form än lön till anställda. Detta kan t.ex. gälla ersättning till de nya systemgrupperna. Viss verksamhet såsom förlagsverksamheten föreslås etableras som en självbärande resultatenhet.

6.1 Avgränsning till boverket

Direktiv: Utredaren bör därutöver förutsättningslöst pröva om uppgiftsfördelningen mellan BFR och boverket är ändamålsenlig. Det gäller t.ex. frågor med anknytning till de senare leden i FoU-kedjan, såsom frågor av utvecklings- och utredningskaraktär och viss försöksverksamhet. Vidare bör möjligheterna att åstadkomma en klarare ansvarsfördelning i fråga om informations- och utbildningsuppgifter belysas. Om en annan uppgiftsfördelning mellan BFR och verket bedöms leda till samordningsvinster och en mer ändamålsenlig uppgiftsfördelning, bör utredaren föreslå lämpliga organisatoriska former för dessa arbetsuppgifter. Utredaren bör i dessa frågor samråda med boverket".

Boverkets uppgifter och verksamhet har beskrivits i kapitel 2.5 ovan och i bilaga 6. Som framgår finns beröringsytor främst i frågor som rör FoU-verksamhetens inriktning och information om resultat från framför allt praktiskt utvecklingsarbete samt experimentbyggandet.

Intervjuerna har haft en avvaktande attityd till boverket som tydligt visar att verket ännu inte har nått ut med budskapet om sin av riksdagen givna roll som kunskapsförmedlare inom sektorn.

Några citat:

– Boverket är inte en satellit bland de övriga aktörerna. Liksom STEV är man en myndighet med uttalat ansvar för utveckling och information till branschen. Arbetsfördelningen relativt BFR är inte självklar.

– Idag finns överlappande instruktioner. Viktigt särskilja så att BFR driver det långsiktiga F och boverket driver sin del av kortsiktigt U. I den meningen är boverket som övriga "satelliter" men har inga pengar.

– BFR och boverket överlappar således varandra. En idé är då att lägga ihop alltihop men det har inte gått. BFR ska vara kvar som anslagsbeviljande organ. Men hela vidareförändringen måste förändras och boverket få ett större ansvar i informationsspridningen.

– BFR är bredare än boverket med bl.a. miljö och trafik och det finns kopplingar till andra sektororgan. Viktigt att utveckla dialogen med boverket. BFR har ett ovanligt vitt grepp.

- Boverket måste ta ansvar att precisera FoU-behov.
- Vad gäller BFRs koppling till myndigheterna tror jag att det är mer en fråga om pedagogik än organisation. Man måste lära sig samarbeta och utnyttja varandras kompetenser. I relation till boverket är det fråga om utvecklingsstadier och till STEV även vissa områdesgränser.
- Om boverket tycker vi inte. Dom kan inte forskning!
- Boverket har rollen att se till att kunskap används och tala om behov av forskning. BFRs roll är då främst att beställa forskning.
- Information är en viktig punkt för alla. Hus&hälsa innebär ett nytt arbetssätt som del i en implementering.
- Kampanjen om sjuka hus skulle inte ligga på BFR utan på boverket.
- Informationen bör finnas på boverket som en del i verkets nya roll.

Slutsats:

Utredningen har ingående diskuterat relationen mellan BFR och boverket. Jag bedömer att det finns goda förutsättningar till samverkan nu när boverket har etablerat sin nya personal och vissa grundläggande skillnader i respektive uppgift börjar klarläggas. Även om samma ord används i diskussionerna är innebörden inte alltid identisk och överlappet således inte alltid verkligt.

Boverket bör ges ett större inflytande på inriktningen av BFRs FoU-verksamhet. En naturlig ingång är att boverket deltar i de tre fasta systemgrupper jag föreslagit i kapitel 5.3. Specialister inom verket har också en naturlig plats i referensgrupper av skilda slag men detta behöver inte regleras generellt.

Det kan förekomma fall då boverket vill utnyttja BFR för att driva FoU-projekt genom olika former av initiativ och samfinansiering. Erfarenheter som gjorts inom verket kan t.ex. behöva testas i ett utvecklingsarbete med utvärderingar. Detta är en form av samarbete som faller inom BFRs allmänna roll som "spelförare" och "spindel" gentemot sektorns aktörer enligt tidigare avsnitt 4.4 och 4.5 och som inte heller behöver regleras speciellt vad gäller relationen mellan BFR och boverket.

Boverket bör även ges en generell roll i beredningen av experiment-byggnadsprojekt på sätt som jag föreslagit i kapitel 6.4 då dessa i

många fall kan vara det sista steget i FoU-kedjan mot marknaden och därmed en fråga för boverket som myndighet. Boverket kan också genom sina kontakter medverka i initieringen av projekt.

SOU 1991: 23

Kapitel 6

Boverket har också ett eget ansvar för information och utbildning enligt sin förordning och har då som ett underlag de resultat som kommer fram ur bl.a. BFRs finansierade FoU-verksamhet. Men det finns också andra FoU-resultat, bl.a. från SIB, som ska vägas in. Tanken att betrakta boverket som ett "Bygginfo" för den offentliga sektorn ligger nära till hands. Med den diskuterade "koncernen" för information, kunskapsförmedling och implementering enligt kapitel 4.6 finns en mötesplats som jag tidigare föreslagit ska utvecklas av BFR i samråd med boverket.

Boverkets GD eller av denna föreslagen bör ingå i BFRs styrelse. Därmed sörs för erforderlig samordning för att löpande lösa uppkomna problem.

Jag föreslår att BFRs instruktion ändras så att Boverkets GD eller av denne föreslagen kommer att ingå i BFRs styrelse.

6.2 Avgränsning till statens energiverk

Direktiv: En liknande bedömning bör göras vad gäller samverkan med statens energiverk inom ramen för energiforskningsprogrammet. Utredaren bör i dessa frågor samråda med statens energiverk.

Det som sagts ovan om BFRs relation till boverket gäller i flera avseenden även BFRs förhållande till statens energiverk, STEV. Det gäller särskilt programmet "Energi-teknik i bebyggelsen" där BFR har programansvaret och STEV på motsvarande sätt som boverket har en myndighetsuppgift att sprida information till branschen och i första hand dess energileverantörer och energitjänstföretag.

Inom STEVs särskilda program för effektivare elanvändning har ett samarbete utvecklats mellan BFR och STEVs kansli för effektivare energianvändning. Ett samrådsförfarande tillämpas som tar till vara den kompetens som finns inom BFR på ett sätt som parterna kommit

överens om och som är behovsanpassat. Motsvarande gäller även relationerna till STU inom detta program.

Intervjuerna har inte i annat än positiv mening kommenterat denna samverkan mellan BFR och STEV. Jag bedömer därför att den form för samarbete parterna kommit fram till för närvarande fungerar väl.

Det finns också en koppling via BFRs experimentbyggnadsprojekt som kan vara ett steg från BFRs FoU-verksamhet till STEVs stöd via t.ex. energiteknikfonden. Av motsvarande skäl som gentemot boverket är det därför motiverat att STEV har en representant i den i avsnitt 5.6 föreslagna gruppen för beredning av experimentbyggnadsärenden.

Det som är speciellt med relationen till STEV är det delade ansvaret inom energiforskningsprogrammets program "Värmeteknik" som STEV har ett övergripande ansvar för. BFR ansvarar operativt för en väsentlig del. Av en total budget om 34 Mkr/år idag ligger 23 Mkr/år på BFR för FoU inom sol, värmelagring och värmepumpsystem. Parterna har enats om denna fördelning och en gemensam vetenskaplig grupp har tillsatts för programmet.

Intervjuerna har framfört att det funnits oklarheter i ansvarsfördelningen och forskare har uppfattat delningen som irrationell. Den uppdelning som nu tillämpas är bättre men det finns fortfarande svagheter med det delade ansvaret.

Några citat:

– Energi är värt en egen historieskrivning. För 6 år sedan hade BFR fullt ansvar för energi i bebyggelse. Sen flyttades en del till STEV under delvis oklara förhållanden som ledde till dubbelarbete. Nu from 1 juli 1990 har BFR åter fullt ansvar för energi i bebyggelse och bebyggelsenära energisystem. Dessutom finns ett program för eleffektivisering inom STEV där BFR ansvarar för huset.

– Pengarna kommer direkt från industridepartementet. En krånglig ansvarsfördelning är klarlagd. Samordningen BFR-STEV fungerar idag. Konstigt att ifrågasättandet finns i direktivet.

– Generaldirektörerna diskuterade ihop sig och lösningen blev en informell samordning med relativt städade gränser. Viktigt hålla öppet för en ständig dialog. I praktiken är man överens om gränssytorna idag.

– Det finns två alternativa modeller för framtiden. Antingen ska all FoU inom energiforskningsprogrammet in under ett verk vilket ger en stark energikoppling eller också ska energifrågorna integreras med andra

frågor och kopplingen till bebyggelsen stärkas. Det finns ingen slutgiltig uppfattning om vad som är bäst.

– Fördelen med ett verk är bättre samordning mellan forskning, utveckling och information men nackdelen är att man missar integrationen i bebyggelsen och troligen många forskare.

– BFR är en "forskarpool" med en lättsam företagskultur som skiljer sig markant från STEVs tyngre kultur .

– Upplever samarbetet BFR–STEV som trögt och förvirrande för forskare/avnämare. Den "positiva pluraliteten" märks inte.

– För framtiden måste FoU ses som en del i en implementeringsprocess. Kopplingen energi – bebyggelse blir allt viktigare.

Slutsats:

Den avgränsning som parterna nu kommit överens om kan alltid diskuteras och kommer av sakliga skäl att förändras. Men det går inte att avgöra något "rättare" nu utan det viktiga är att dörren hålls öppen för en fortsatt dialog och en flexibilitet där utvecklingens förändringar får motivera eventuella förskjutningar i fördelningen av ansvar.

Om BFR organiserar sitt kansli i enlighet med utredningens förslag om systemgrupper blir energi en integrerad del inte bara vad gäller byggnaden utan även den byggda miljön och bebyggelsen som helhet inklusive infrastrukturen. Det kan i så fall vara motiverat att se över programmet värmeteknik. För att undvika ett delat ansvar kan delar av programmet värmeteknik integreras i ett utvidgat program "energiteknik i bebyggelse".

Min bedömning är att dagens indelning kan utgöra en bas för innevarande treårsperiod, men för en fortsatt planering bör parterna gemensamt verka för en klarare ansvarsfördelning och avgränsning.

STEVs GD eller av denne föreslagen bör ingå i BFRs styrelse. Därmed sörs för erforderlig samordning att löpande lösa uppkomna problem. Lösningen på dessa frågor är beroende av utfallet av den sammanslagning av STEV, SIND och STU som planeras.

Jag föreslår att BFRs instruktion ändras så att GD för statens energiverk eller av denne föreslagen kommer att ingå i BFRs styrelse.

SOU 1991:
Kapitel 6

6.3 Finansiering

Direktiv: Frågan om formerna för ett utökat ansvar från bl.a. byggbranschens sida vad gäller forskningens finansiering omfattas inte av utredningsuppdraget. Utredaren bör dock beakta det arbete som för närvarande görs i syfte att öka bl.a. byggbranschens FoU-insatser.

Samråd med bostadsdepartementets förhandlare har ägt rum och visar att vi är överens i synen på BFRs roll i sektorns FoU-verksamhet. Vi är också överens i önskemålet att branschen frivilligt och via egna organ typ SBUF kan ställa upp med erforderliga resurser.

Bostadsdepartementets förhandlingar med företrädare för branschen har förts med utgångspunkt i att tillkommande medel i huvudsak ska utnyttjas enligt fastställda program, där t.ex. det nationella materialtekniska programmet kan utgöra förebild. Programmen skulle utarbetas och genomföras gemensamt av BFR och en eller flera samarbetspartners, t.ex. SBUF, Arkus eller andra befintliga eller nya samfinansiärer.

Denna uppläggning ligger väl i linje med mitt synsätt på samverkan mellan BFR och "satelliterna". Det innebär att branschens olika aktörer kommer att få ta ett vidgat ansvar för sina delområden. Överenskommelser bör kunna göras som avser totala FoU-volymer, ansvarsområden och former för samverkan, beredning av ansökningar och information etc.

Förhandlingarna om finansiering har visat att dessa arbetsformer skulle vara attraktiva för branschen och leda till inflytande, engagemang och samverkan. Detta stämmer också med mina intryck från intervjuerna att en förutsättning för att branschen frivilligt ställer upp med ytterligare resurser för gemensam FoU-verksamhet är att ett reellt inflytande över egna medel kan tillförsäkras.

Det kommer givetvis bli svårare att uppnå dessa samverkansformer om det blir nödvändigt att genom något tvingande uttag få fram den av riksdagen förutsatta ökade finansieringen från branschen. SOU 1991: 23
Kapitel 6

6.4 Samordning med forskningen om offentlig sektor.

Direktiv: Utredaren bör också samråda med den utredare som tillkallats för att utreda forskningen om den offentliga sektorn (dir 1990:22)

Samråd med utredningen har ägt rum. Jag anser att frågan om BFRs möjligheter att avsätta ökade resurser för forskning om den offentliga sektorn, det s.k. FOS-programmet, måste avgöras inom BFRs normala verksamhetsplanering. Det jag vill framföra i denna utredning rör hanteringen av de BFR-medel som hanteras gemensamt med HSFR och som beslutas av HSFR. Dessa medel ska idag gå till projekt med anknytning till byggsektorn.

I intervjuerna har framförts önskemål att dessa projektmedel ska omvandlas till etablering av FoU-miljöer. Det finns förslag att stödja en FoU-miljö om utvärderingar. BFR har tidigare föreslagit att stödet ska omformas till två professurer i arkitekturhistorisk forskning. En övergång till FoU-miljöer skulle minska BFRs arbetsbelastning.

Förslaget om arkitekturhistoria skulle kunna kopplas till FoU om byggsektorns tvärfacklighet och samspillet mellan sektorns aktörer. Om detta förslag godtas etableras inom högskolan en tvärfacklig miljö som på ett banbrytande sätt kan agera för den i utredningen föreslagna systemsynen. Dessutom skapas möjlighet för forskarkarriär med basen systemaktivitet.

Jag föreslår att de mellan BFR och HSFR gemensamma medlen omformas till stöd till FoU-miljöer som främjar den systemsyn utredningen förordar i enlighet med vad som ovan redovisats.

6.5 Samordning med pågående arbete inom BFR

Direktiv: Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samarbete med BFR och den vetenskapliga nämnden vid rådet.

BFR och BVN har haft representanter i den expertgrupp som knutits till utredningen och utredningens aktuella arbetsläge har redovisats för både BFRs styrelse och den vetenskapliga nämnden. Utredningens slutsatser har diskuterats med BFRs ledning och representanter för personalorganisationerna vid BFR. Jag anser därför att direktivets krav på samarbete har tillgodosetts.

6.6 Övriga synpunkter

Det nya BFR ska tjäna sekelskiftets samhälle och måste vara beredd till och inställd på återkommande omprövningar av verksamhetens inriktning. Det mesta i mina förslag innebär att utveckla och vidare dra konsekvenserna av en redan pågående förändring och medvetet välja bort traditionella uppfattningar som inte längre är relevanta.

Jag anser att den föreslagna inriktningen är väl förankrad och att ett beslut om en motsvarande organisationsförändring i enlighet med ovanstående förslag är ett konsekvent uttryck för en vilja till förnyelse. Det praktiska genomförande måste utredas ytterligare inom BFR. De nya formerna bör i princip kunna tillämpas fullt ut fr.o.m 1 juli 1993 och delvis redan under innevarande treårsperiod med en övergångsfas fr.o.m. 1 juli 1991.

Det är viktigt att stödja och understryka den nya inriktningen av BFRs verksamhet. Det vore därför motiverat att diskutera om namnet "statens råd för byggnadsforskning" eller "Byggforskningsrådet" är sakligt relevant eller lämpligt från andra utgångspunkter. I detta sammanhang kan det vara motiverat att ompröva den nuvarande benämningen "föreståndare" för BFRs chef.

Det kan slutligen vara värt att studera förutsättningarna för en med de olika branschorganen gemensam ansökningsblankett, förstasida eller kopia, och även pröva möjligheterna till gemensamma kontrakt-

villkor för att markera den nya samordnade byggforskningen. En sådan förändring skulle ge en bättre och samlad överblick och förenkla den administrativa processen. Detta ligger i linje med den önskan om en större homogenitet som nämns i den forskningspolitiska propositionen i syfte att underlätta för de forskare som söker medel från flera organ. SOU 1991: 23
Kapitel 6

I detta sammanhang vill jag också peka på behovet av en samlad information om bygg- och bostadssektorn som ger sektorn en levande och intressant identitet. Flera har påpekat att de problem sektorn står inför fordrar samarbete med forskare från andra vetenskaper – medicin, biologi, beteende, ekonomi etc. – men att dessa inte betraktar sektorn som tillräckligt intressant och meriterande. Samma behov finns när det gäller att rekrytera unga forskare.

Jag föreslår att BFR ges i uppdrag att i anslutning till den översyn av verksamheten som nu ska ske pröva frågan om ett nytt namn m.m.

Dir. 1990:64

Översyn av verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning

Dir. 1990:64

Beslut vid regeringssammanträde 1990-10-25

Chefen för bostadsdepartementet, statsrådet Lönnqvist, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas med uppgift att utreda vissa frågor om verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning (BFR).

Utredaren skall därvid bl.a.

- överväga nya organisations- och arbetsformer vid rådet,
- pröva uppgiftsfördelningen mellan rådet och plan- och bostadsverket respektive statens energiverk samt
- föreslå de organisatoriska och andra åtgärder som kan erfordras.

Bakgrund

Statens råd för byggnadsforskning inrättades år 1960 med uppgift att fördela medel till forskning och utvecklingsarbete (FoU) inom byggområdet. Fram till mitten av 1970-talet var huvuduppgiften att stödja teknisk utveckling och rationalisering inom byggbranschen. Forskningen avsåg ursprungligen främst byggnadsteknik, konstruktionsteknik samt husbyggnad och anläggningsteknik. En ny fas i rådets utveckling inleddes år 1975 i samband med det första statliga energi-

forskningsprogrammet. År 1978 inleddes en satsning på samhällsplaneringsforskning med inriktning på kommunal planering. Därmed vidgades successivt också kretsen av intressenter inom byggnadsforskningen. Samtidigt kom rådets uppgifter i övrigt att vidgas utöver vad som gäller för flertalet sektorsforskningsorgan.

Verksamheten finansierades fram till utgången av år 1981 dels genom en byggforskningsavgift, dels genom anslag över statsbudgeten. Fr.o.m. år 1982 finansieras verksamheten helt genom anslag över statsbudgeten.

Regeringen har i de senaste forskningspropositionerna betonat behovet av långsiktigt forskningsstöd med statliga sektorsforskningsmedel. I 1990 års forskningsproposition (1989/90:90) betonas det angelägna i att denna utveckling fortsätter och att de resurser som avsätts till långsiktigt stöd kan öka. Sektorsorgan med stora resurser bör vidare enligt regeringen stödja större och bredare projekt där stor frihet lämnas åt forskarna.

Under 1980-talet har också successivt ökade satsningar gjorts dels på långsiktig kunskapsuppbyggande forskning inom högskolan, dels på samverkan och samfinansiering med byggsektorns intressenter i syfte att öka forskningsvolymen totalt. Av forskningsanslagen från BFR går för närvarande ca 50 % till universitet och högskolor och ca 20 % till forskningsinstitut. Ca 30 % av forskningsmedlen står till förfogande för andra mottagare och berör i stor utsträckning samfinansierade projekt. BFR har träffat löpande samarbetsavtal med bl.a. ett antal stora fastighetsförvaltare och med Svenska kommunförbundet samt samarbetar i projekt med Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond.

Den statligt finansierade sektorsforskningen utgår i första hand från problem som är identifierade av och relevanta för den berörda samhällssektorn. Den forskning som får stöd är ofta av tvärvetenskaplig karaktär. Det förekommer ofta att synpunkter från ett flertal olika forskningsdiscipliner integreras. Karaktäristiskt för byggnadsforskningen är också det starka sambandet mellan producent och konsument av kunskap och mellan FoU-begreppets olika delar - forskning, utvecklingsarbete, experimentbyggande, dokumentation, information och erfarenhetsåterföring.

I prop. 1989/90:90 framhålls bl.a. att intressenterna inom sektorn, byggnadsindustrin och byggmaterialindustrin liksom byggherrar,

förvaltare och kommuner, måste öka sin FoU-verksamhet betydligt och att intressenterna måste ta ett större ansvar för framför allt den tillämpade forskningen och utvecklingsarbetet. Mot bakgrund av övervägandena i forskningspropositionen beslöt riksdagen ge regeringen till känna vad bostadsutskottet anfört om behovet av ytterligare överväganden rörande ansvarsfördelningen inom byggnadsforskningen. I likhet med regeringen anser bostadsutskottet bl.a. att byggbranschen bör ta ett större ansvar för FoU-verksamheten inom sektorn. Regeringen föreslås ta upp överläggningar med berörda parter för att diskutera formerna för ett sådant utökat ansvar vad gäller bl.a. forskningens finansiering (1989/90:BoU19, rskr. 339).

Med anledning av riksdagens tillkännagivande har överläggningar tagits upp med intressenterna inom sektorn om hur ansvarsfördelningen och finansieringen av en utökad byggnadsforskning bör lösas. Därvid kommer också vissa av de principiella och praktiska problem som är förknippade med en ändring av ansvarsfördelningen att belysas. Arbetet avses slutföras i sådan tid att resultatet kan redovisas för riksdagen under innevarande budgetår.

Byggforskningens kvalitet och effektivitet beror i hög grad på dess organisation och arbetsformer. Därför är det rimligt att organisationen från tid till annan prövas mot bakgrund av nya förutsättningar och förändringsbehov.

Byggnadsforskningen har tidigare varit föremål för debatt och utredningar. Från näringslivets sida har intresset riktats mot verksamhetens inriktning och fördelningen av stödet på olika FoU-områden. Från statsmakternas sida har uppmärksamheten främst riktats mot byggnadsforskningens organisation och arbetsformer samt mot gränsdragningen mellan rådets ansvarsområde och andra forskningsråds. Vidare har rådets interna organisation och arbetsformer setts över vid skilda tillfällen. Den senaste översynen av byggnadsforskningen genomfördes år 1982.

1990-talets problem och frågeställningar inom sektorn ställer delvis nya och ökade krav på de olika aktörer som svarar för FoU-verksamhet, kunskapsspridning och erfarenhetsåterföring. Kraven på ett väl fungerande informationsutbyte mellan forskningen och de praktiskt verksamma i företagen inom sektorn och i kommunerna växer. Spridningen av forskningsresultaten till beslutsfattare och verksamma inom sektorn måste förbättras för att forskningen och utvecklings-

arbetet skall fylla sitt syfte, nämligen att förse sektorn med relevant kunskap.

Även om det ligger i sektorsforskningens natur att forskningens betydelse för samhället är ett avgörande kriterium vid val mellan olika projekt, måste kraven på en god vetenskaplig kvalitet vidmakthållas och helst öka. I prop. 1989/90:90 aviserar regeringen översynen av sektorsorganens besluts- och beredningsformer. Syftet är att dels skapa en större homogenitet i besluts- och beredningsprocessen och därmed underlätta för de forskare som söker medel från flera olika organ, dels förbättra granskningen vad avser projektens vetenskapliga kvalitet. För sektorsforskningens framtid är det viktigt att höga kvalitetskrav ställs på de forskningsprojekt som finansieras med dessa medel.

Jag vill i sammanhanget stryka under vikten av uppföljning och utvärdering av forsknings- och utvecklingsarbetet. Sådan verksamhet bedrivs vid BFR. Rådets vetenskapliga nämnd inrättades år 1983 och är direkt underställd rådets styrelse. Till nämndens uppgifter hör att granska byggnadsforskningens kvalitet, anslagsmottagarens kompetens, forskningsmiljön, forskarutbildning m.m. Det är förutsatt att sådana utvärderingar skall redovisas inför nästkommande planeringsperiod.

Samtidigt som kraven på sektorsorganen växer kommer de ekonomiska ramarna för all offentlig verksamhet under överskådlig tid att vara starkt begränsade. Varje redan etablerad verksamhet måste fortlöpande omprövas och rationaliseras. Det gäller givetvis också forskningsadministrationen vid BFR. Genom att administrationen rationaliseras och verksamheter samordnas kan ökat utrymme ges bl.a. åt den egentliga FoU-verksamheten liksom åt den nödvändiga uppföljningen och utvärderingen av FoU.

På det institutionella området har på senare tid genomförts förändringar som i vissa delar förändrat förutsättningarna för rådets arbete. Plan- och bostadsverket inrättades år 1988 genom en sammanslagning av statens planverk och bostadsstyrelsen. Verkets uppgifter omfattar bl.a. frågor om fysisk planering och hushållning med naturresurser, bostadsförsörjning och bostadsmarknad, byggande och stadsmiljö. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utvecklingsarbete på plan- och byggområdet samt på att förmedla kunskaper och goda erfarenheter. Verkets och rådets ansvarsområden har därmed delvis kommit

att överlappa varandra. Det är angeläget att de möjligheter till samordning och samverkan som därmed har uppkommit tas till vara.

BFR har vidare givits väsentliga uppgifter inom ramen för energiforskningsprogrammet. Enligt riksdagens beslut våren 1990 om ett nytt treårigt energiforskningsprogram ingår det i statens energiverks uppgifter att tillsammans med övriga programorgan – bl.a. BFR – samordna och koordinera genomförandet av olika program och stödformer som anges i statsmakternas beslut (prop. 1989/90:90 bil. 16, NU25, rskr. 247).

Mot den nu angivna bakgrunden finns det skäl att se över verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning. En särskild utredare bör tillkallas för denna uppgift. I det följande kommer jag att närmare redovisa utgångspunkterna för utredarens arbete.

Utredningsuppdraget

BFR har alltsedan sin tillkomst haft en väsentlig betydelse i fråga om att initiera och stödja FoU-arbete inom byggsektorn. Rådet har sin givna roll när det gäller att planera och finansiera sådan FoU som motiveras utifrån sektorns behov av kunskap och kompetens. Det ankommer också på rådet och dess vetenskapliga nämnd att svara för att den FoU som bedrivs med stöd från rådet utvärderas och att höga krav på vetenskaplig kvalitet ställs på den forskning som finansieras med medel från rådet.

Genom riksdagens beslut med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning ligger byggnadsforskningens huvudsakliga inriktning och omfattning fast under tiden fram t.o.m. budgetåret 1992/93.

Som jag nyss har redovisat kommer framdeles allt större krav att ställas på sektorsforskningen. Samtidigt kommer forskningsadministrationen att behöva effektiviseras och begränsas. Utredaren bör mot bakgrund av en analys av verksamheten vid BFR överväga nya organisations- och arbetsformer vid rådet och föreslå de åtgärder av både organisatorisk och praktisk natur som behövs. Däri ingår att värdera de resursinsatser som krävs för att rådet skall kunna fullgöra sina uppgifter.

En utgångspunkt bör därvid vara att rådets organisation måste minskas inte oväsentligt i förhållande till i dag. En annan är att en hög vetenskaplig kvalitet måste säkras i det FoU-arbete som BFR har

ansvaret för. Bl.a. bör provas om berednings- och beslutsprocessen vid handläggningen av ärenden kan förenklas och bättre formaliseras. Utredaren bör också ta ställning till om den nuvarande organisationen av uppföljningen och utvärderingen av den forskning som stöds av BFR är ändamålsenlig.

Utredaren bör därutöver förutsättningslöst pröva om uppgiftsfördelningen mellan BFR och plan- och bostadsverket är ändamålsenlig. Det gäller t.ex. frågor med anknytning till de senare leden i FoU-kedjan, såsom frågor av utvecklings- och utredningskaraktär och viss försöksverksamhet. Vidare bör möjligheterna att åstadkomma en klarare ansvarsfördelning i fråga om informations- och utbildningsuppgifter belysas. Om en annan uppgiftsfördelning mellan BFR och verket bedöms leda till samordningsvinster och en mer ändamålsenlig uppgiftsfördelning, bör utredaren föreslå lämpliga organisatoriska former för dessa arbetsuppgifter. Utredaren bör i dessa frågor samråda med plan- och bostadsverket.

En liknande bedömning bör göras vad gäller samverkan med statens energiverk inom ramen för energiforskningsprogrammet. Utredaren bör i dessa frågor samråda med statens energiverk.

Frågan om formerna för ett utökat ansvar från bl.a. byggbranschens sida vad gäller forskningens finansiering omfattas inte av utredningsuppdraget. Utredaren bör dock beakta det arbete som för närvarande görs i syfte att öka bl.a. byggbranschens FoU-insatser.

Utredaren bör också samråda med den utredare som tillkallats för att utreda forskningen om den offentliga sektorn (dir. 1990:22).

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samarbete med BFR och den vetenskapliga nämnden vid rådet.

Tidsplan, arbetsformer m.m.

Utredaren bör senast den 15 februari 1991 redovisa resultatet av sitt arbete.

För arbetet bör vidare gälla regeringens direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförlagens inriktning (dir. 1984:5).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för bostadsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommittéförelösningsordningen (1976:119) – med uppdrag att utreda vissa frågor om verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna för utredaren skall belasta elfte huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Bostadsdepartementet)

Intervjuade personer – Samtal – Seminarier m.m.

SOU 1991: 00
Bilaga 2

Bertil Pettersson, Ola Nyquist, Sture Blomgren	BFR	901114
Lars Strandberg, Ants Nuder, Erik Westman	Bostadsdep	901120
Sven Dingertz	Byggmaterialgrp	901126
Rune Olsson, Erik Westman	Bostadsdep	901127
Gösta Blücher	Boverket	901127
Magnus Brandel, Eva Mittermaier	Industridep	901128
Hans Rodhe, Jan Magnusson	STEV	901206
Jan Jerström	SVR	901120
Egil Öfverholm	STEV	901203
Edward Fleetwood	IVA	901204
Bengt Mölleryd	IVA	901205
Stefan Sandesten	Byggnadsstyrelsen	901205
Klas Cederwall, Jonas Holmgren,	KTH	901205
Lennart Elfgrén	Luth	
Anne Marie Wilhelmsen,	CTH	
Birgit Krantz, Arne Elmroth	LnTH	
Mikaela Eckered	Arkus	901206
Hans Wohlin	Stockholm stad	901206
Nils Antoni	SIB	901207
Lisbeth Fall	Jönköpings län	901210
Carl Martin Wiklund	BFAB	901210
Jan Falk	VAV	901211
Bengt Andreasson,	SKIF	901212
Lars Erik Jansson	VBB	
Stig Larsson	Scandiakonsult	
Rolf A Karlsson	SK	901212
Mats Siggelin, Bert Lilja, Jan Kielland	Entreprenörför.	901212
Bertil Grandinsson	SBUF	901213
Olof Eriksson		901213
Gunnar Eriksson	SNV	901213
Ingemar Mundebo	RRV	901213
Ingrid Lundahl	KTH	901214
Rune Olsson, Erik Westman	Bostadsdep	901219

Sven Dingertz, Vidar Sjödin	Byggmaterialgrp	901219	SOU 1991
Håkan Palm	HePe-konsult	901219	Bilaga 2
Göran Aldskogius, Madelene Cesar	Industridep	901220	
Marita Lindberg, Sonja Widén, Sten Gromark	ArkitektFörbundet	910107	
Lennart Holm	BFR/KTH	910110	
Örjan Eriksson, Gunvor Forsell, Britt Olofsdotter	BFR	910110	
Sverker Gustavsson	Utbildningsdep	910111	
Anne Marie Pilotti (telefon)	TFR	910115	
Kerstin Kärnekull, Claes Engerstam	SABO	910115	
Bernt Lindholm (FOS)	Civildep	910116	
Nils Möller	SLU	910116	
Christer Hoel	SJFR	910117	
Jan Lagerström	BFR	910117	
Göran Stensgård	BST	910118	
Jan Magnusson	Statens Energiverk	910121	
Bertil Pettersson	BFR	910119	
Anders Sjöberg, Anne Marie Wilhelmsen, Olle Brander, Sten Bengtsson m.fl.	Chalmers	910122	
Gunilla Björck, Mari Broman, Sven Wiberg, Bo Antoni	Göteborgs kommun	910122	
Birgit Erngren, Staffan Håkansson, Christer Heinegård, Carl Joel Andrén	STU	910123	
Peter Stenkula		910124	
Gösta Blücher, Carl Johan Engström, Agneta Modig-Tham	Boverket	910130	
Jan Hartlén, Bengt Rydell	SGI	910131	
Lars Strandberg, Erik Westman, Ants Nuder	Bostadsdep	910206	

Presentationer - samtal

BFRs styrelsemöte	901129
BFRs styrelsemöte	910116
BVN-möte	910124
BFRs ledningsgrupp	910123
Personalorganisationerna vid BFR	910123

Seminarier

SOU 1991: 00

Bilaga 2

Information 900109

Bengt Eresund	Byggdok
Hans Nilsson	Statens Energiverk
Bengt Olsson	Bygginfo
Jan Lindgren	Sv Byggtjänst
Lars Åke Ursäter	Bygginfo
Carl Martin Wiklund	BFAB
Gunilla Wiklund	BRÅ

FoU-process och kunskapstillväxt 900111

Olof Eriksson	
Malin Falkenmark	NFR
Edward Fleetwood	IVA
Tord Maunsbach	UHÄ
Göran Svensson	CIT

FoU-aktörer 910115

Gunnar Ericsson	Sv Kommunförbundet
Mikaela Eckered	Arkus
Jan Falk	VAV
Bertil Grandinsson	SBUF
Kerstin Kärnekull	SABO Utveckling
Bengt Nyman	Fastighetsägarförbundet
Rune Olsson	Bostadsdepartementet
Stefan Sandesten	Byggnadsstyrelsen
Lars Ågren	Reforsk

Expertgruppmöten

Expertgruppmöte nr 1	901207
Expertgruppmöte nr 2	910118
Expertgruppmöte nr 3	910130
Expertgruppmöte nr 4	910207
Expertgruppmöte nr 5	910213

Experter till utredningen:

Bertil Albertsson	Boverket
Sture Blomgren	BFR
Jan Magnusson	Statens Energiverk
Ants Nuder	Bostadsdepartementet
Ola Nyquist	BVN

Litteratur

SOU 1991: 00

Bilaga 3

Byggnadsforskning och experimentbyggande Bostadsutskottets
betänkande 1989/90:BoU19
Forskningspolitiska propositionen 1989/90:90
Byggnadsforskningen - en översyn och utvärdering,
Ingemar Mundebo (DsBo 1982:2)
Proposition om byggnadsforskning 1982/83:151
Byggnadsforskningens organisation. Betänkande från
byggforskningsutredningen 1959
Svensk sektorforskning, Ds 1989:3
Energiforskning i framtiden, SoU 1989:48
Det statliga energiforskningsprogrammet - aktörer inom
energisektorn, SOU 1989:52
Kommunernas roll i introduktion av ny energiteknik, Ds 1990:77
BFR: Plan 1990-1993 och anslagsframställan 1990-1991 (G20:1989)
+ Bilagor (G21:1989)
BFR: Broschyr febr 1990 "Forskning för framtidens byggda miljö"
BFR: Verksamhetsplan 1990-1991 (stensil)
BFR: Anslagsframställan för 1991-1992 (stensil)
Sektoriell forskning och utveckling, Michael Nydén, BVN 1989:1
Kunskapstillväxt Växelverkan mellan forskning och praktik, Malin
Falkenmark m.fl., BVN 1990:4 Koncept
Kontakt och kvalitet i byggforskning, Ingvar Karlén, BVN 1987:1
Långsiktig kunskapsuppbyggnad, Ann Marie Wilhelmson BVN
1884:1
Expertbedömningar, Tore Nilstun, BVN 1988:1
Utvärdering av konsultforskning finansierad av BFR,
Peter Stenkula, BVN 1988:3
Att bygga på kunskap, Birgitta Eriksson m.fl., BFR R3:1990
Utvecklingsarbete i entreprenadföretag – pilotstudie. Jan Bröchner
m.fl., SBUF 1990
Om konsten att driva FoU-program, Efn-rapport nr 35, 1990
Artiklar i tidningen Byggnadsforskning

Överlämnat material

SOU 1991: 6

Bilaga 3

Följande till utredningen lämnat material har överlämnats som särskild bilaga till bostadsdepartementet:

Expertunderlag från BFR, BVN, boverket och statens energiverk.

PM 901204. Byggforskningsrådets framtid - synpunkter och krav från V-sektionen, KTH. Klas Cederwall och Jonas Holmgren.

PM 910107. ArkitektFörbundets synpunkter på BFRs verksamhet och organisation. Staffan Carenholm

PM 910122. Översyn av BFRs verksamhet och organisation. CTHs önskemål och förslag. Anne Marie Wilhelmsen, Sten Bengtsson mfl.

PM 910125. Brev från Enno Abel, Installationsteknik, Chalmers

PM 901108. Brev med artikel från Jan Hartlén, SGI

STATENS RÅD FÖR BYGGNADFORSKNING
1991-02-11

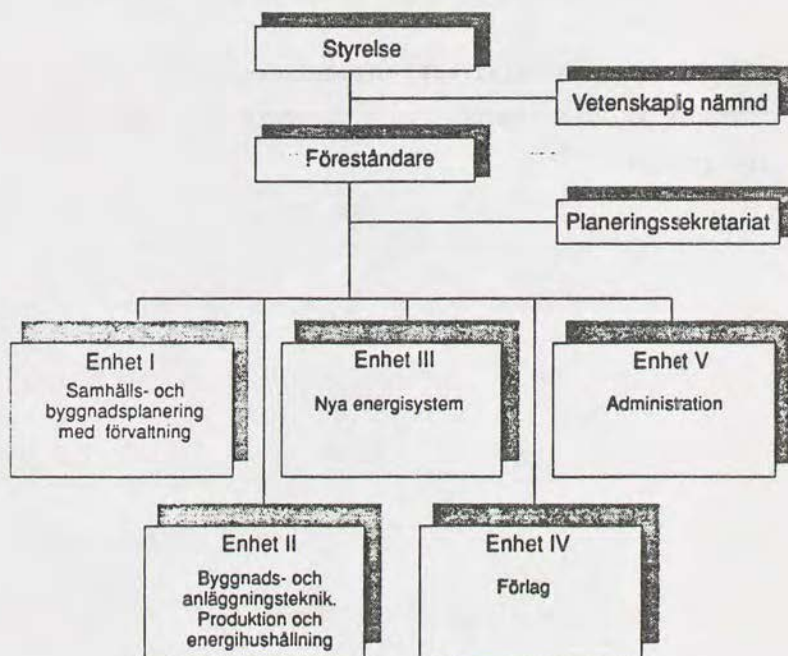
BFRs underlagsmaterial till utredningen

"ÖVERSYN AV VERKSAMHETEN VID BYGGFORSKNINGSRÅDET"

(Bo 1990:64)

FIGUR 1

Byggforskningsrådets organisation

Programindelning

Ansvarig enhet	Program inom resp enhet	Enhetsöver- gripande program
I	2 Samhällsplanering, projektering m m	1 Människors behov och krav. Samband med byggd miljö 8 Förvaltning
II	3 Byggnads- och anläggningsteknik, produktion och energihushållning	5 Klimat och miljö i bebyggelsen 7 Samhällsbyggande, infrastruktur 9 Planerings-, bygg och förvaltningsprocessen
III	4 Ny värme- och energiteknik	6 El-effektiva byggnader
IV		10 Dokumentation 11 Information
V		12 Kansli
Plansekr		13 "Hjälpprogram". Bl a vissa internationella frågor

BFR-TJÄNSTER

Vid ingången till budgetåret 1990/91 fanns 78,5 tjänster inom organisationen. År 1984 var antalet 104,5. Under en 6-årsperiod sedan 1984 har antalet tjänster minskat med 26 tjänster, vilket motsvarar ca 25 procent eller i genomsnitt ca 4 procent per år. Antalet BFR-tjänster fördelade på olika tjänstekategorier visas i tabell 1. Därefter följer tabell 2 "utbildning och personalkategorier" inom BFR (januari 1991).

TABELL 1.
BER-TJÄNSTER 1981-90 (PER 1 JULI)

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Föreståndare	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ordf BVN	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1
Erhetschefer ¹⁾	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6
FÖU-handl ²⁾	31	33	31	31	27	24	23	22	22	22
Övr handl ³⁾										
- Förlag/inf	6	6	9	9	9	9	8	10	11,5	10,5
- Adm	6	6	6	6	6	6	6	6	5	7
Adm personal										
- Sakenheter ⁴⁾	21	21	21	22	20	19	17	16	16	16
- Plan sekr ⁵⁾										
adm, förlag	24,5	21,5	21,5	21,5	20,5	18,5	17,5	15,5	12,5	12
Vaktm, växel/ rec, lokalvård	5	10	8	8	6	6	6	3 ^{a)}	3	3
SUMMA	98,5	103,5	103,5	104,5	95,5	90,5	85,5	80,5	78	78,5

- 1) Chefer för enhet I-V och för planeringssekreterariatet
 2) Forskningssekreterare, informationssekreterare och internationella sekreterare
 3) Handläggande personal på planeringssekreterariat, administrativ enhet och förlagsenhet (tidigare informationsenhet)
 4) Byråassistent- och assistentpersonal på sakenhet (enhet I-III)
 5) Byråassistent-, informationsassistent- och assistentpersonal på planeringssekreterariat, förlagsenhet (informationsenhet) och administrativ enhet.

a) Lokalvården i egen regi är avvecklad och tjänsterna upphandlas externt fr o m 1988.

TABELL 2
Utbildning och personalkategorier inom BFR januari 1991

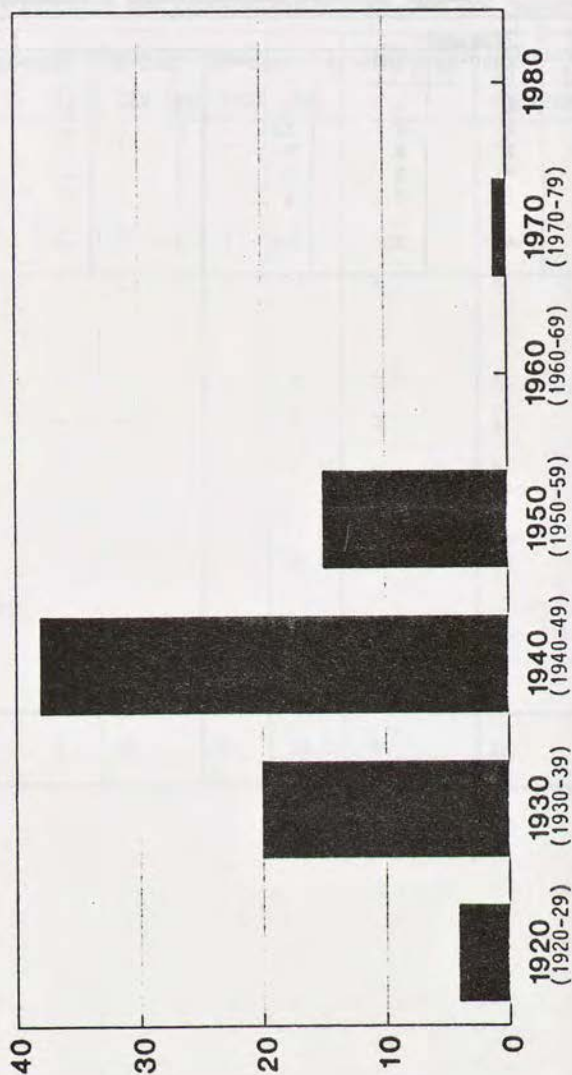
	Högskoleutbildning				Gymn-utb (3 år)	Grundsko- la + vi- dareutb	Summa
	Dr	Civ ing	Ark	Övr			
Föreståndare	-	1	-	-	-	-	1
Ordf, BVN	1	-	-	-	-	-	1
Enhetschefer	1	2	1	2	-	-	6
FoU-handl	-	11	3	8	-	-	22
<u>Övriga handl</u>							
* Planeringssekr	1	-	-	1	-	1	3
* Förlagsenhet	-	-	-	6,5	2	1	9,5
* Adm enhet	-	-	-	3	-	2	5
<u>Adm personal</u>							
* Sakenheter	-	-	-	2	1	13	16
* Planeringssekr, adm, förlag	-	-	-	-	1	11	12
Vaktm, växel	-	-	-	-	-	3	3
Summa	3	14	4	22,5	4	31	78,5

TABELL 3
BFR:s personal åldersfördelad i kategorier

Kategori	Födelseår						Summa
	1920-29	1930-39	1940-49	1950-59	1960-69	1970-79	
Chefer	1	-	6	1	-	-	8
FoU-handl	1	4	10	6	-	-	21
Övr handl	1	8	8	1	-	-	18
Sak adm	-	2	9	4	-	1	16
Övr adm	1	6	5	3	-	-	15
Summa	4	20	38	15	-	1	78

Aldersfördelning

Födelseår 1920 - 29, 1930 - 39 etc

FIGUR 3

SOU 1991:
Bilaga 4

FoU-BUDGET

Byggforskningsrådets verksamhet finansieras genom i huvudsak tre olika anslag från bostadsdepartementet - FoU-bidrag B12 och experimentbyggnadsstöd B13 och industridepartementet - FoU-bidrag H6.

Vidare sker finansiering över prisregleringsavgifter för handelsgödselmedel resp bekämpningsmedel inom grönytesektorn (jordbruksdepartementet).

För budgetåret 1990/91 disponerar BFR från anslaget B12 176,0 Mkr, anslaget B13 31,5 Mkr och H6 48,2 Mkr.

Därutöver disponerar HSFR 3,8 Mkr av anslaget B12.

Av "Handelsgödselmedel m m" disponerar BFR 6,0 Mkr. Från anslagen B12 och H6 får högst 28,6 Mkr användas till kanslikostnader.

Budget får budgetåret 1990/91 för de olika programmen visas i tabell 4 - FoU-bidrag och tabell 5 - experimentbyggnadsstöd. Noteras bör att programmen 10 och 11 "Dokumentation" respektive "Information" med undantag av kostnader för tidskriften "Byggforskning" helt avser externa FoU-anslag.

Det totala budgetutfallet - bidrag och experimentbyggnadsstöd under en 10-årsperiod visas i figur 4.

TABELL 4

BIDRAG - BUDGETÅRET 1991/91 FÖRDELAT PÅ OLIKA PROGRAM

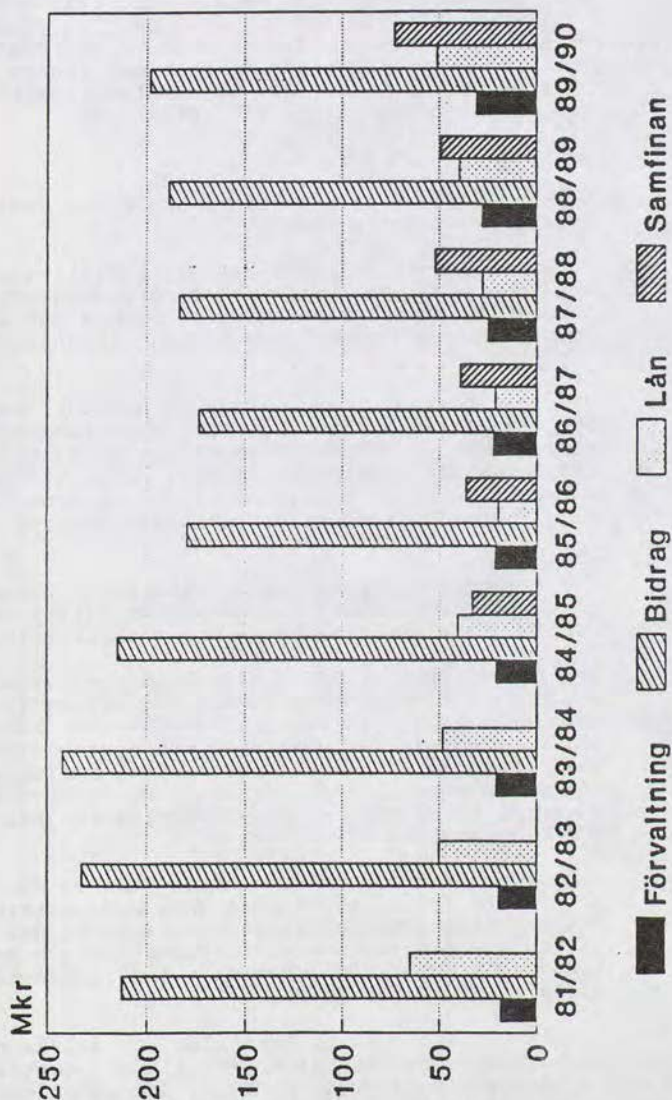
PROGRAM	BUDGET (Mkr)
1. Människors behov och krav	6.0
2. Samhällsplanering, projektering m m	37.0
3. Byggnads- och anläggningsteknik m m	74.0
4. Ny värme- och energiteknik	30.4
5. Klimat och miljö i bebyggelsen	6.0
6. El-effektiva byggnader	7.5
7. Samhällsbyggande, infrastruktur	6.0
8. Förvaltning	6.0
9. Planerings-, bygg- och förvaltnings- processen	10.0
10. Dokumentation	5.9
11. Information	3.9
12. Kansli	28.6
13. Hjälpprogram	10.9
SUMMA	232.2

TABELL 5

EXPERIMENTBYGGNADSSTÖD - BUDGETÅRET 1991/91 FÖRDELAT
PÅ OLIKA PROGRAM

PROGRAM	BUDGET (Mkr)
1. Människors behov och krav	-
2. Samhällsplanering, projektering m m	3.0
3. Byggnads- och anläggningsteknik m m	5.0
4. Ny värme- och energiteknik	17.0
5. Klimat och miljö i bebyggelsen	2.0
6. El-effektiva byggnader	1.5
7. Samhällsbyggande, infrastruktur	1.5
8. Förvaltning	1.5
9. Planerings-, bygg- och förvaltnings- processen	1.0
SUMMA	33.0 ^{a)}

- a) Varav 1.5 Mkr utgör ej utnyttjade medel från tidigare år.

FIGUR 4 SOU 1991: 2
Bilaga 4

BYGGFORSKNINGENS HUS

Det kommer i framtiden att ställas stora krav på BFR att vidareutveckla och effektivisera sin verksamhet. En viktig förutsättning för detta är att till verksamheten väl anpassade lokaler kan ställas till förfogande. BFR har nyligen genomfört en översyn av rådets arbetssätt och utvecklingsmöjligheter med hänsyn till de uppgifter BFR ansvarar för. Det är framförallt följande aspekter som rådet vill lyfta fram.

Detta innebär i korthet:

- BFR har fått en allt viktigare roll som samarbetsparter för avnämarna.
- Informationsverksamheten blir allt viktigare för att FoU-resultat skall få rätt spridning och komma till praktisk användning. Därmed kan investeringar tidigare i FoU-kedjan väsentligt effektiviseras.
- Samordningsvinster kan uppnås om Byggdok, Byggtjänsts utställningsverksamhet, Byggstandardiseringen samt en del av Boverket som är kvar i Stockholm kan samordnas med BFR. Detta ställer särskilda krav på lokalerna ifråga om kommunikation, sammanträdeslokaler, utställningsytor, lokaler för grafisk produktion.
- Ett "Byggforskningens Hus" skulle kunna tjäna som förebild där tekniskt och estetiskt tilltalande lokaler kombinerar ny bygg- och energiteknik.
- BFR har en extremt kontaktnriktad verksamhet med besök av forskare, företrädare för näringsliv, kommuner, bygg- och förvaltningsföretag, konsulter och andra FoU-finansiärer och myndigheter samt avnämare av forskningsresultat, deltagare i referensgrupper, seminarier m m. Ett centralt läge för är närmast en förutsättning för BFR denna verksamhet.
- Ett "Byggforskningens hus" skall vara en central mötesplats för olika aktörer inom byggsektorn och ha en viktig sammanhållande funktion när det gäller ut- och inflöden av information och kan även fylla en viktig funktion i det internationella samarbetet t ex EG.

En sådan utveckling ställer särskilda och delvis nya krav på tekniskt och estetiskt tilltalande, centralt belägna moderna lokaler där ny bygg- och energiteknik m m får sin tillämpning. I sammanhanget har tanken väckts om ett "Byggforskningens Hus" där framtidens kontor förverkligas, t ex genom ombyggnad av en befintlig fastighet. Den forsknings- och utvecklingsverksamhet BFR finansierar skulle då snabbt kunna tas

tillvara av olika intressenter och utnyttjas i exempel på bra, moderna kontorslokaler. Diskussioner om detta förs för närvarande med byggnadsstyrelsen, Stockholm stad och berörda parter.

Lokalbehov

Som framgår nedan disponerar BFR, Byggdok, Byggtjänst och Byggstandardiseringen i dag ca 8 500 kvadratmeter. Av dessa ytor står Byggtjänst för ca 40 procent.

BFR bedömer att prioriteringsordningen för samlokalisering är följande:

- 1 Byggdok
- 2 Byggtjänst
- 3 Delar av Boverket
- 4 Byggstandardiseringen (BST).

	Lokalytor m ²)	Antal anställda
BFR	3 000	80
Byggdok	1 380	24
- varav bibliotek	943	
Byggtjänst	3 600	9
- varav utställn.yta	3 200	
Boverket	150	5
- varav information	50	
BST	500	20
SUMMA	8 480	133

STATISTIKUNDERLAG FRÅN BYGGFORSKNINGSRÅDET

I detta avsnitt redovisas statistikunderlag avseende ärendehantering, beviljade medel, samfinansiering m m. Uppgifterna avser i första hand budgetåret 1989/90. I vissa fall avser uppgifterna flera budgetår för jämförelsens skull. Programindelningen motsvarar den som gällde före 1 juli 1990, då statistikmaterialet har hämtats från BFRs databaser.

I Handlagda ansökningar, beslut m m - bidrag och lån

Antalet handlagda ansökningar avseende bidrag och lån för budgetåret 1989/90 var totalt ca 1 030 st. Handlagda ansökningar m m på olika program framgår av tabell 6 och 7.

TABELL 6. HANDLAGDA ANSÖKNINGAR UNDER 1989/90 OBERÖFENDE AV BUDGETÅRSFÖRDELNING (MKR)
BUDGAG

Program	Antal ansök- ningar	Ansökt belopp	Beviljat belopp	Beviljningsgrad procent
1. Kommunal och statlig resurshushållning	171	81	22	27
2. Bebyggelsers utformning	129	43	15	35
3. Byggnads- och anläggningsteknik, produktion och energihushållning	415	142	66	46
4. Nya energibällor	184	75	40	53
5. Information	17	4	4	100
6. Dokumentation	5	2	1	50
7. Karsli	-	-	-	-
8. Hjälpprogram	49	13	9	69
SUMMA	970	360	157	44

TABELL 7. HANDLAGDA ANSÖKNINGAR UNDER 1989/90 OBERÖENDE AV BUDGETÅRSFÖRENING (Mkr)
LÅN

Program	Antal ansök- ningar (St)	Ansökt belopp (Mkr)	Beviljat belopp (Mkr)	Beviljning antal (Procent)
1. Kommunal och statlig resurshushållning	3	1	1	100
2. Bebyggelsens utformning	6	9	5	56
3. Byggnads- och anläggningsteknik, produktion och energihushållning	11	14	4	29
4. Nya energikällor	37	68	41	60
SUMMA	57	92	51	55

TABELL 8. BIDRAG - TOTALT ANSÖKT RESPEKTIVE BEVILJAT BELOPP - ÖBERÖENDE
AV BUDGETÅRSFÖREDNING. BUDGETÅRET 1989/90

	Ansökningar antal	Ansökt belopp Mkr	Ansökningar antal	Beviljat belopp Mkr	Beviljningsgrad procent
16 Forskningssekreterare Medelvärde	732 46	276,5 17,3	567 35	105,0 6,6	37,9
5 Informationssekreterare Medelvärde	115 23	26,3 5,3	99 20	19,7 3,9	74,9
3 Chefer, sakenhet Medelvärde	77 26	44,9 15,0	65 22	21,6 7,2	48,1
2 Chefer, övrigt Medelvärde	35 18	11,2 5,6	34 17	9,4 4,7	83,9
4 Handläggare, övriga Medelvärde	11 3	0,9 0,2	11 3	0,9 0,2	100,0
SUMMA 30	970	359,8	776	156,6	43,5

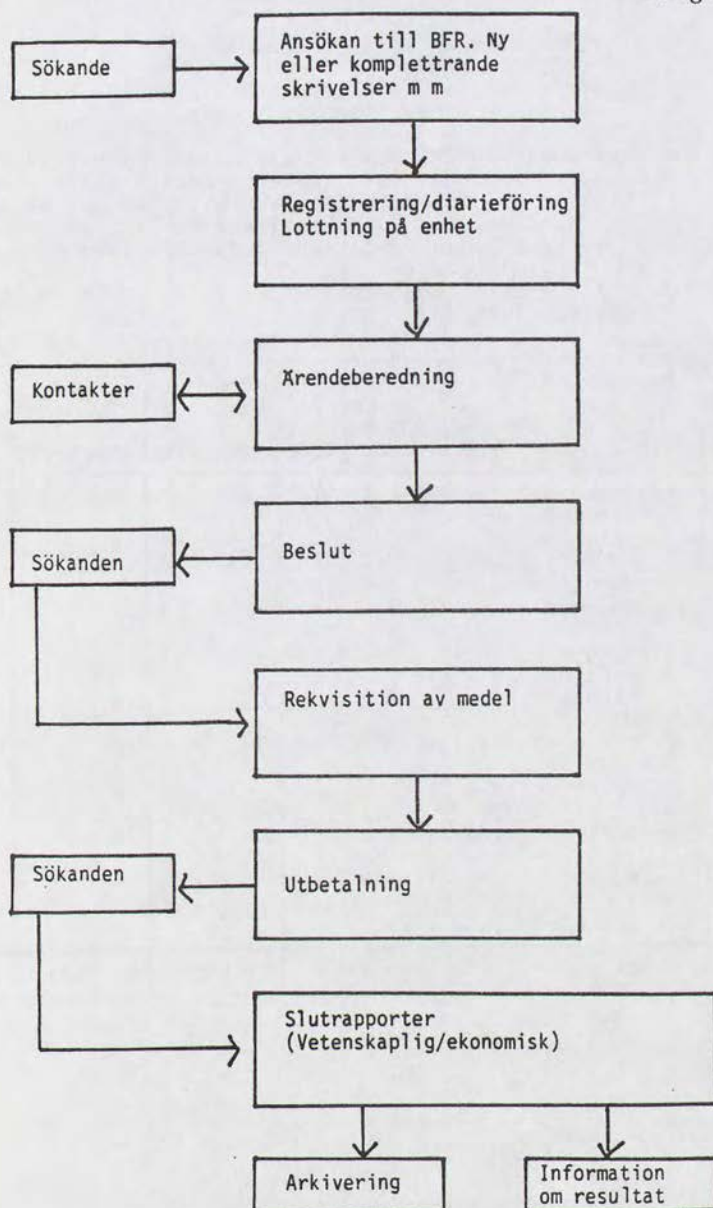
I ÅN. BUDGETÅRET 1989/90

	Ansökningar antal	Ansökt belopp Mkr	Ansökningar antal	Beviljat belopp Mkr	Beviljningsgrad procent
14 Forskningssekreterare Medelvärde	57 4	92,1 6,6	50 4	51,0 3,6	55,3

TABELL 9. BEVILLADE MEDEL. BIDRAG 1981/882—1989/90 (MKR)

		81/82	82/83	83/84	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90
Löpande priser	BFR SIB ^{a)}	212,4	232,7	242,3	214,3 34,9	179,8 37,7	173,3 38,7	183,6 40,6	188,7 41,9	198,5 46,3
Fasta priser	BFR	212,4	230,1	251,3	270,4	291,1	303,7	316,5	334,7	356,4

a) Fr o m budgetåret 84/85 erhåller SIB sitt huvudslag direkt från bostadsdepartementet

Fördelning av beviljade medel

Fördelning av beviljade medel avseende olika anslagsmottagare visas i tabell 10 och 11.

Andelen på universitet och högskolor var 1989/90 totalt 49 procent men varierar mellan olika program från ca 33 procent till 75 procent. Under den senaste 5-årsperioden har andelen statligt ökat och var ca 49 procent budgetåret 1989/90 för BFR totalt.

TABELL 10. BEVILJADE BIDRAG PER TYP AV ANSLAGSMOTTAGARE BUDGETÅRET 1989/90.

Program	Univer- sitet o Högskolor (Mkr) (%)	Forskn. inst. (Mkr) (%)	Övriga (Mkr) (%)	Totalt (Mkr) (%)
1. Kommunal och statlig resurshushållning	20	1	8	29
2. Bebyggelsens utformning	16	1	5	22
3. Byggnads och anläggnings-teknik	48	14	28	90
4. Nya energikällor	11	9	13	33
5. Information	-	-	4	4
6. Dokumentation	-	10	-	10
7. Kansli	-	-	-	-
8. Hjälpprogram	3	5	3	11
SUMMA	98 (49)	40 (20)	61 (31)	199 (100)

TABELL 11. BEVILJADE LÅN PER TYP AV ANSLAGSMOTTAGARE
1989/90.

Program	Kommuner (Mkr) (%)	Förv. företag (Mkr) (%)	Entreprenörer (Mkr) (%)	Övrigt (Mkr) (%)	Totalt (Mkr) (%)
1. Kommunal och statlig resurshushållning 1		-	-	-	1
2. Bebyggelsens utformning -		1	4	-	5
3. Byggnads och anläggningsteknik		1	2	-	4
4. Nya energikällor 16		16	-	9	41
SUMMA, Mkr	18 (35)	19 (37)	4 (8)	10 (20)	51 (100)

SAMFINANSIERING

Byggforskningsrådet har under de senaste åren med framgång gjort stora ansträngningar för att få till stånd en ökad samfinansiering av angelägna FoU-projekt med olika intressenter. Samfinansieringsprojekten ger intressanta plusvärden. BFRs specialroll är bl a att hitta lyckade kombinationer mellan forskningskompetens, medfinansierare och medverkande från branschen. Under 1990-talet kommer kraven på ökade FoU-insatser inom olika problemområden att skärpas ytterligare. Kraven på effektivare energianvändning och bättre miljö, förnyelse av bebyggelsen liksom samhällsförändringar, marknadsomvandlingar - i Sverige och utomlands - har effekter på den byggda miljön som vi måste veta mycket mer om för att utvecklingen skall gå i rätt riktning. Vilka erfarenheter och resultat har då de samfinansierade projekten gett?

Ökning med 40 miljoner på fem år

Byggforskningsrådet har en budget på ca 260 miljoner kronor (omfattar också experimentbyggnadsverksamheten). Statens medelstilldelning har sedan 80-talets början i stort sett varit oförändrad - en betydande real minskning har alltså skett.

Genom samfinansiering från olika intressenter har Byggforskningsrådets nuvarande budget får ett tillskott på ca 75 miljoner kronor. Det är en ökning med ca 40 miljoner kronor sedan 1984 (se figur 6).

Rådet har sedan länge ett väl utvecklat samarbete med såväl näringslivet som den offentliga sektorn i form av olika slags samarbetsgrupper och FoU-projekt, inte minst experimentbyggnadsprojekt.

Kollektiv forskning

Basen i de samfinansierade projekten bildar de kollektiva FoU-programmen som genomförs av branschforskningsinstituterna och vanligen löper under tre år. Till denna grupp hör t ex Styrelsen för svensk brandforskning (Brandforsk), Cement- och BetongInstitutet (CBI), Stålbbyggnadsinstitutet (SBI), Stiftelsen Svensk Detonikforskning (SveDeFo) och Stiftelsen Bergteknisk Forskning (BeFo) m fl.

Förutom Byggforskningsrådet hör Styrelsen för teknisk utveckling (SU) och Arbetsmiljöfonden till de främsta statliga medfinansierarna.

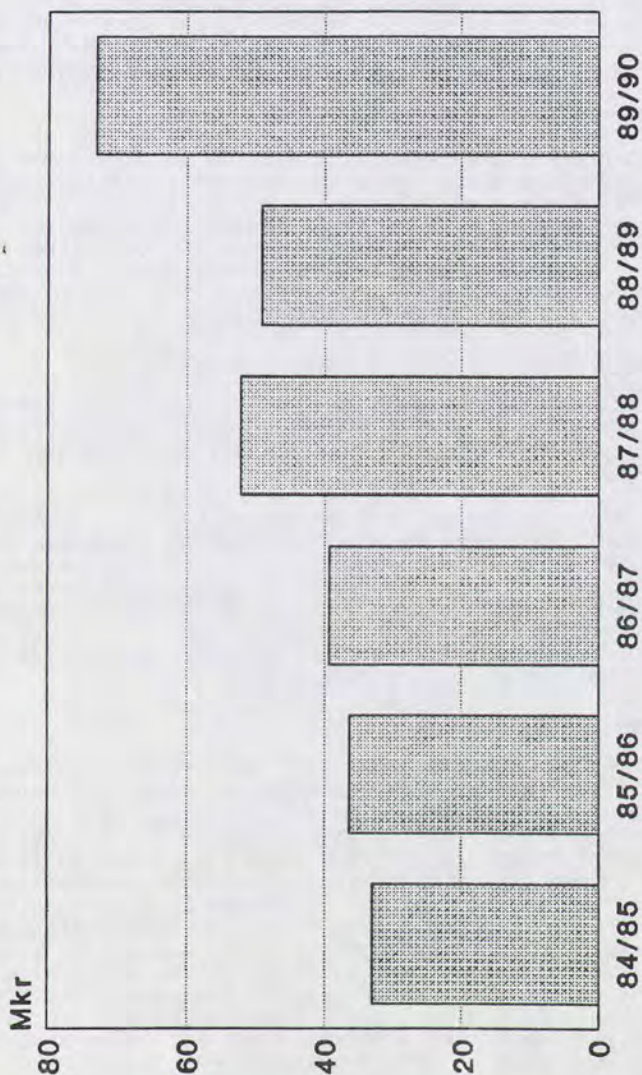
Samverkan med kommuner och intresseorganisationer

På den privata sidan är Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond (SBUF) idag den viktigaste samarbetspartnern.

Samfinansiering

Extern finansiering av
BFR-projekt 1984/85-1989/90

FIGUR 6

Samfinansiering i enskilda projekt stöds i flera fall av samarbetsavtal kring mera långsiktiga FoU-program. BFR har eller har haft samarbetsavtal med Svenska Kommunförbundet, SABO, Sveriges Fastighetsägareförbund, HSB, Riksbyggen, ARKUS, Byggnadsstyrelsen och VIAK.

SOU 1991: 2

Bilaga 4

Dessutom sker samverkan med flera kommuner. Dessa avtal svarar årligen för ca 5 miljoner kronor av samfinansieringen av den byggtekniska forskningen (totalt ca 10 miljoner kronor för hela Byggforskningsrådet).

Mest tillämpad FoU

De äldre kollektivt samfinansierade ramprogrammen går alltmer i riktning mot grundläggande forskning medan de nya samarbetsavtalen och samfinansierade enskilda projekt starkt präglas av tillämpad forskning och utvecklingsarbete. En bättre avvägning bör eftersträvas i framtiden. Glädjande ur BFRs synpunkt är dock att viljan tycks växa att samfinansiera även högskoleprojekt.

Resurskrävande men till ömsesidig nytta

Samfinansieringsprojekt tar förhållandevis mycket tid och arbete att få till stånd och administrera. Men det uppvägs i de flesta fall mer än väl av ett mycket gott utbyte.

Det är bra att angelägna FoU-projekt får en stabil ekonomisk grund genom att flera parter samverkar finansiellt. Men framför allt stärks och breddas också intresset och engagemanget i sakfrågorna. Förutsättningarna förbättras att göra relevanta FoU-satsningar. Informationen får bättre avstamp, sprids snabbare och med bättre träffsäkerhet och detta är viktigt för att resultat ska komma i tillämpning.

Framtida möjligheter

Vi tror att det finns relativt goda förutsättningar att efter hand öka "branschens" medverkan i finansiering av FoU-verksamhet. Men basfinansieringen till Byggforskningsrådet får inte stagnera eller minska för då uppstår problem och Byggforskningsrådets möjligheter undergrävs. Det är viktigt att BFR kan mobilisera tillräckliga resurser för att få gehör för bredare forskningsstrategiska synpunkter gentemot andra samfinansierade parter. Försvagas rådets position finns risk att projekten får en för byggsektorn olycklig slagsida, t ex att generaliteten äventyras, att kvalificerad forskningskompetens inte utnyttjas, att viktiga problemområden förbises eller att redan befintliga kunskaper inte tillvarats.

Det kan också bli svårt att tillmötesgå kravet på en fortsatt satsning på långsiktig FoU och högskoleforskning eftersom näringslivet oftast önskar "företagsnära" insatser av utvecklingskaraktär.

För närvarande diskuteras även den relativt sett låga FoU-andelen hos den svenska byggnadsindustrin. Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond (SBUF) har nyligen publicerat en studie om "Utvecklingsarbete i entreprenadföretag", där entreprenörföretagens och industrins FoU-intensitet kartlagts.

En betydande del av samfinansieringen sker i olika avtalsformer t ex kollektivt finansierad forskning (där staten går in med 40 procent) och kollektivliknande avtal (tabell 12 och tabell 13).

TABELL 12. KOLLEKTIVT FINANSIERAD FoU 1989/90 (Mkr)

Program	Antal	BFR:s budget	Totalt
1	-	-	-
2	-	-	-
3	6	5,6	40,0
4	1	0,3	14,0
SUMMA	7	5,9	54,0

TABELL 13. FoU FINANSIERAD I KOLLEKTIVLIKNADE FORMER 1989/90 (MKR)

Program	Antal	BFR:s budget	Totalt
1	-	-	-
2	2	3,9	7,8
3	8	8,2	31,7
4	1	0,7	1,3
SUMMA	11	12,8	40,8

Finansiering från stat respektive näringsliv varierar. Samarbetsavtal finns som regel och som reglerar inriktning, omfattning och finansiering.

TABELL 14. SAMMANSTÄLLNING AV AVSLUTADE SÄTÄL SOM PÅGÅENDE SAMARBETSAVTAL. ANGIVNA BELOPP ÄR RIKTVÄRDEN (MKR)

	BFR:s budget	Totalt
Kommunförbundet	2,0	4,0
SABO	2,0	4,0
Byggnadsstyrelsen	2,0	4-5
HSB	1,5	3,0
Riksbyggen	1,5	3,0
Fastighetsägareförbundet	1,5	3,0
ARKUS	1,5	3,0
VIAK	0,5	1,0
SUMMA	12,5	25-26

Av BFRs totalt beviljade anslag till högskolor och universitet på närmare 100 miljoner kronor utgör drygt 40 procent anslag av typen bas-/ramanslag. Se tabell 15.

**TABELL 15. TILL HÖGSKOLOR OCH UNIVERSITET BAS-/RAMANSLAG
1989/90 (MKR)**

SOU 1991: 23

Bilaga 4

Program	Bas och Ramanslag		Totalt beviljat till högskolor inkl bas och ramanslag, Mkr
	Antal	Mkr	
1	3	3,7	20,0
2	8	3,5	15,8
3	29	30,4	47,6
4	3	4,7	10,8
SUMMA	43	42,3	94,2

Forskning för långsiktig kunskapsuppbyggnad som formaliserats i treåriga respektive sexåriga avtal.

Bygghälsningsrådet vetenskapliga nämnd (BVN).

BVN inrättades 1983. Nämnden har som allmän uppgift att verka för att den forsknings- och utvecklingsverksamhet, som sker med stöd av rådets (BFRs) medel, bedrivs på ett sådant sätt att resultaten blir trovärdiga och tillförlitliga.

Nämnden består av ordförande och fem ledamöter. Av ledamöterna skall två representera de teknisk-naturvetenskapliga forskningsområdena, två de beteendevetenskapliga och en de ekonomiska områdena samt en det tekniskt-industriella utvecklingsområdet. I praxis har den ordningen utbildats att den ledamot, som representerar det sistnämnda området, hämtas från ett utländskt universitet, f n från Norges tekniska högskola. Under innevarande mandatperiod har nämnden företrädare för följande kunskapsområden: nationalekonomi, juridik, internationell hydrologi, etnologi, byggnadskonstruktion, VVS-teknik och energi samt arkitektur-husbyggnad. Nämndens sammansättning framgår av bilaga 1.

Nämnden har en i förhållande till BFRs kansli fristående ställning, endast underställd rådets styrelse. Nämndens ordförande är heltidsarbetande och utses av regeringen. Övriga ledamöter utses av rådets styrelse för tre år i taget.

I Instruktion och arbetsordning

Enligt BFRs instruktion skall BVN särskilt följa och utvärdera rådets FoU-verksamhet och i övrigt bistå vid den vetenskapliga bedömningen av FoU-arbetet.

Med utgångspunkt från den övergripande uppgiften att nämnden genom sin verksamhet skall verka för god kvalitet i FoU-processen samt trovärdiga och tillförlitliga FoU-resultat anges i dess arbetsordning att den skall

- följa och bedöma anslagsmottagarnas arbete från metodiska synpunkter
- ge vägledning för rådets prövning av den metodiska tillförlitligheten i anslagsprojekt och resultatredovisningar
- vid behov ta initiativ till träning och utveckling av vetenskaplig metodik hos anslagsmottagare
- stimulera den vetenskapliga metodutvecklingen genom initiativ till seminarier, skrifter och liknande inom och över landets och disciplinernas gränser
- i övrigt belysa och arbeta med metod- och kvalitetsfrågor av betydelse för rådets FoU-verksamhet

SVN fullgör sin utvärderingsuppgift främst genom **expertgranskningar**, företrädesvis internationella peer reviews. Nämnden ordnar seminarier och publicerar skrifter i en egen **skriftserie** med för närvarande drygt 20-talet titlar, **bilaga 2**. I övrigt är verksamheten upplagd på olika ad hoc-projekt med särskilt anlitade projektledare. Nämnden och rådets styrelse träffas minst en gång om året.

I den mån det har varit möjligt och lämpligt har nämnden lagt ut sina **projekt på högskoleinstitutioner**. Det har skett till bl a institutionen för arkitekturhusbyggnad vid CTH, statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet, TEMA-institutionen vid Linköpings universitet och institutionen för psykologi vid Göteborgs universitet. Även med institut och liknande, t ex forskningspolitiska institutet i Lund och provningsanstalten i Borås, förekommer ett samarbete i projektform.

Till och från satsar nämnden på större **projekt med olika infallsvinklar och med anlitande av flera arbetsmetoder**. Ett sådant projekt var *FoU inom arkitekturområdet*. Genom seminarier och utredningar gavs en bakgrund med problembeskrivning. Nämndledamöterna Gunnar Kärrholm och Anne Marie Wilhelmson beskrev forskningen vid de svenska arkitekturskolorna. Forskare vid den psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet analyserade kriterierna för tillsättning av professorer inom arkitekturämnen. Stöd gavs åt ett arbete vid TEMA, Linköpings universitet, om "Arkitektur och stadsbyggnad", som resulterade i en mycket uppskattad doktorsavhandling. Slutligen gjorde nämnden en internationell utvärdering av de svenska arkitekturskolornas bostadsforskning. Se sid 5. SVN har också bidragit till finansieringen av tidskriften *Arkitekturforskning*.

Genom **kontakt och samarbete med andra sektorsorgan (SFO) och FoU-aktörer** får SVN viktiga bidrag till sitt arbete. Nämnden har på detta sätt i allt större utsträckning kommit att medverka i SFO-gemensamma projekt. Exempel härpå är samprojekt om *högskolan och sektorsforskningen* (tills med UHÄ och dåvarande energiforskningsnämnden); *ett nyhetsblad om utvärdering av forskning* (i nämndens regi och samordnande distribution); en utredning om *svensk sektorsforskning* med en rapport utarbetad som ett diskussionsunderlag inför den forskningspolitiska propositionen 1990 (i samarbete med arbetsmiljöfonden, styrelsen för teknisk utveckling, statens energiverk, naturvårdsverket, försvarets forskningsanstalt, dåvarande energiforskningsnämnden och skolöverstyrelsen, trafikforskningsberedningen samt skogs- och jordbrukets forskningsråd).

Nämndens återkommande studiebesök och seminarieresor till främst de **tekniska högskolorna** har blivit etablerad praxis. I början av sin verksamhet behandlades på detta sätt frågan om *långsiktig kunskapsuppbyggnad och forskar-*

utbildning i BFR-finansierad forskning. Senast (under 1990 och med uppföljning under våren 1991) har nämnden besökt ett stor antal institutioner både vid universitet, tekniska och andra högskolor för att diskutera den alltid aktuella frågan om kunskapsstillväxt.

Högskoleträffar har arrangerats i ämnet *praktisk vetenskapsteori* (BVN 1987:5).

III Arbetsområden

Utöver *utvärderingarna*, som har det dubbla syftet av *kvalitetskontroll och främjande av god FoU-kvalitet*, ägnar nämnden stor uppmärksamhet åt problem som är förknippade med *uppbyggnad och överföring av kunskap*. Hit hör studier om långsiktig kunskapsuppbyggnad, det inomvetenskapliga informationsutbytet samt byggforskningsprocessen och dess informationsproblem.

Närmast för publicering ligger rapporter om *kunskapens tillväxt i växelverkan mellan forskning och praktik* från tre studier inom så olika områden som hydrologi, byggprocessen och radon samt en sammanfattande rapport med slutsatser och förslag till uppföljning.

Stort intresse har under senare tid ägnats *villkoren för sektoriell FoU*. Som ett exempel kan nämnas studien om *professorstillsättningar vid de svenska arkitekturskolorna* (1978-87). En av studiens slutsatser är att praktiska meriter tenderar att väga tyngre än de vetenskapliga.

Nämnden följer ett antal *internationella FoU-projekt*, som stöds av BFR, och har utvärderat ett par av dem, bl a *IEA's AIVC-projekt* och de vetenskapliga artiklar som presenterades vid konferensen "*Healthy Buildings '88*" i Stockholm.

I ett par sammanhang har BVN ombetts/inbjudits av annat sektorsorgan/forskningsråd att *hjälpa till med utvärderingar*. Senast har det skett efter en propå från SJFR om utvärdering av projekt inom FoU-området "*Framtida krav på virkesråvara*".

Slutligen ägnar sig nämnden åt *några speciella och svårgripbara FoU-frågor*. Närmast i tiden ligger en just påbörjad studie av *tvärvetenskap* och en utvärdering i anslutning härtil av ett tiotal (som tvärvetenskap betraktade) projekt. Till samma grupp hör också den kvalitetsfrämjande betydelsen av *BFRs program- och referensgrupper*; en uppföljning av en för några år sedan icke helt slutförd studie av BFR-stödda högskoleinstitutioners och forskares publikationsverksamhet; samt ett vid statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet under tre år bedrivet projekt om *användning av utvärderingar*, som slutligt skall redovisas under våren 1991.

IV:1 Kvalitetskriterier

Erfarenheter från nästa åttio års utvärderingsverksamhet och värdefulla impulser utifrån i kontakt med andra sektorsorgan och högskolan med ett därpå baserat utvecklingsarbete har medfört att BVN i dag arbetar med en något annorlunda kriteriuppsättning än under de första åren. Nämnden har på detta sätt - och utifrån de egenskaper som kännetecknar de olika FoU-lagen (forskning etc) - kommit att använda sig av ett differentierat kvalitetsbegrepp, genom vilket bl a frågan om FoU-resultatens användbarhet ("potentiella nytta") beaktas i allt större utsträckning.

Generellt kan sägas att varje expertgrupp lägger fast sina egna utvärderingskriterier men att den som regel tar sin utgångspunkt i följande **kriterielista**:

- Relevansen av problemval och analysuppläggning
- Relevansen av använda analysmetoder
- Hållbarheten hos genomförda resonemang och konklusioner
- Arbetets inplacering i förhållande till relevant litteratur på området
- Möjligheterna att praktiskt tillämpa forskningsresultaten ("potentiell nytta")
- Värdet av den genom projektet eventuellt uppbyggda forskningsmiljön
- Graden av överensstämmelse mellan de ursprungliga intentionerna och det slutliga resultatet

IV:2 Metod och organisation

BVN använder sig, som nämnts, av **peer review metoden** (expertgranskning) vid sina utvärderingar. Med två undantag har det rört sig om **internationella utvärderingar**.

Varje utvärderingsgrupp har en BVN-ledamot som **ordförande** med uppgift att i första hand hålla samman och leda utvärderingsarbetet ("mentor"). Gruppen har en **svensk sekreterare**. Krav ställs på att vederbörande skall ha disputerat och ha erfarenhet av sektorsforskning.

Till gruppen knyts som regel **3-5 experter**. I och med den senast igångsatta internationella utvärderingen ("tekniska energisystem") har nämnden anlitat 33 experter från 13 länder fördelade på Danmark (3), England (3), Frankrike (1), Finland (5), Holland (2), Island (1), Italien (1), Kanada (3), Norge (5), Schweiz (1), Skottland (1), Ungern (1) och USA (6).

En utgångspunkt för valet av utvärderingsområde har varit frågan om ett FoU-områdes tillstånd och potential i ett aktuellt samhälleligt-sektoriellt perspektiv och behovet av *ett bättre kunskapsunderlag för beslut inom sektorn*. Den typen av övervägande låg bakom valet av områdena kommunal ekonomi, bostadsmarknad och förvaltning, energihushållning och andra utvärderade energiområden. I andra fall kan en längre tids diskussion om *speciella kvalitetsaspekter* ("forskning eller vad?") ha varit avgörande; så t ex då utvärderingsområdena tätortsteknik (speciellt ledningsteknik) och "konsultforskning" valdes. Ibland har det ansetts värdefullt att se närmare på BFRs stöd av *internationella projekt*, t ex inom IEA-området ("projektens betydelse för forskningen inom berörda områden"; "vetenskapligheten i vissa artiklar presenterade vid BFR-stödda konferenser", o s v). I något fall har *producent- och konsumentaspekter* varit vägledande; så var fallet vid valet av FoU-området beständighet hos byggnadsmaterial och byggkomponenter.

I vissa fall har en utvärdering varit den naturliga uppföljningen och avslutningen av ett BVN-engagemang för att främja kvalitetsdiskussionen inom ett visst kunskapsområde. Så var fallet vid utvärderingen om bostadsforskningen vid *arkitekturskolorna* (BVN 1988:5). Se ovan sid 2.

I en ganska snar framtid ligger utvärderingar av projekt inom ramen för de *samarbetsavtal* som BFR under de senaste åren träffat med ett antal organisationer inom byggbranschen (Kommunförbundet, SABO, Sveriges Fastighetsägareförbund, HSB, Riksbyggen, ARKUS, Byggnadsstyrelsen och VIAK).

IV:4 Experter

I valet av experter är ambitionen att anlita forskare med högt internationellt anseende och med erfarenhet från sektorsforskning. De sakkunniga bör inte tidigare ha samarbetat inom utvärderingsområdet med de projektledare som omfattas av utvärderingen.

De av utvärderingen berörda projektledarna inbjuds komma med förslag på experter. De sålunda inkomna förslagen kompletteras med ytterligare namn som nämnden får genom sina ledamöter, rådets enhetschefer och handläggare samt i övrigt genom de kontakter i forskarvärlden som nämnden har. På basis av dessa uppgifter och ytterligare upplysningar lägger utvärderingsgruppens ordförande och sekreterare ett förslag till nämnden. Det slutliga beslutet delegeras till BVNs och utvärderingsgruppens ordförande.

De av nämnden accepterade experterna kontaktas på olika sätt genom i första hand BVNs ordförande och utvärderingsgruppens sekreterare. Som regel

skriver nämndens ordförande ett brev till vederbörande med uppföljande kontakt från sekreteraren. Inte sällan, framför allt i de nordiska sammanhangen, händer det att sekretären personligen besöker den föreslagna experten för att informera om BFR, BVN och den aktuella utvärderingen. Nämnden försöker m a o på olika sätt in-formera om uppdragets innebörd och vad som förväntas av experterna.

IV Genomförande

Genomförandeplaner utgår ofta från att en utvärdering skall kunna klaras av på cirka 12 månader. Det hör emellertid till undantagen att hela utvärderingsprocessen klaras på kortare tid än 18 månader. Med de höga krav på **noggrannhet, sakkunskap, integritet och rättvisa** som ställs på utvärderingsarbetet måste man emellertid acceptera att det både tar tid och är förenat med betydande kostnader att göra en fullvärdig utvärdering.

En typisk **genomförandeplan** innehåller följande moment:

- ☐ Urval av institutioner, projekt etc
- ☐ Projektledarna informeras om utvärderingen
- ☐ Projektledarna kommer med förslag till experter
- ☐ Projektledarna sammanställer material från sina projekt (ca 2 månader)
- ☐ Urval och beslut om experter
- ☐ Projektledarna informeras om möte(n) med experterna
- ☐ Sekreteraren träffar experterna, informerar och kontrakterar
- ☐ Material inkommer från projekten
- ☐ Redigering och komplettering av underlagsmaterialet (ca 2 månader)
- ☐ Experterna granskar projektdokumentationen (ca 3 månader)
- ☐ Experterna möter projektledarna (institutionscheferna etc) vanl i samb med
- ☐ Besök på respektive arbetsplats (1-2 veckor)
- ☐ Förberedelse av slutrapport (ca 3 månader)
- ☐ Projektledarna informeras om bedömningen
- ☐ Projektledarna lämnar eventuella synpunkter
- ☐ Slutjustering av utvärderingsrapporten (ca 1 månad)
- ☐ Slutlig redigering, språkgranskning och eventuell översättning, tryckning av slutrapporten (1-3 månader)

Den vanligen mycket omfattande och krävande utvärderingsprocessen sätter mycket bestämda gränser för vad BVN orkar med att utvärdera vid sidan om sina övriga engagemang för att främja god FoU-kvalitet. Ambitionen är att nämnden varje år skall initiera en internationell utvärdering och en mera begränsad nationell kvalitetsgranskning. Det kan betyda att under vissa perioder är flera utvärderingar på gång, medan viss "stiltje" kan råda däremellan.

IV:6 Resultat

I stark sammanfattning kan resultaten och erfarenheterna från närmare åtta års utvärderingar beskrivas på följande sätt.

Utvärderingarna visar på en betydande spännvidd mellan de olika utvärderade projektens kvalitet. Projekt med hög internationell forskningskvalitet varvas med enklare utredningar och översikter utan inslag av metod-, teori- och kunskapsutveckling. Det allmänna intrycket är emellertid en FoU-verksamhet med genomsnittligt god kvalitet.

De internationella experterna kritiserar inte sällan det oklara angivandet av det utvärderade FoU-arbetets karaktär (utrednings-, utveckling- eller forskningsarbete) och det lika oklara angivandet av den avnämars- och läsekrets som projektledarna respektive rapporterna vänder sig till.

Genomgående klagas på att de flesta FoU-resultaten är och tycks förbli okända för en stor internationell intressentkrets, därför att de för det mesta publiceras endast på svenska. Översättningar (helt eller delvis, gärna i sammandrag) efterlyses.

Då det gäller de vanligaste kvalitetsfrågorna är följande expertobservationer mest frekventa:

FoU-karaktär

Inte alltid klar skillnad mellan F:et och U:et

Inte sällan är "forskning" ett utrednings/utvecklingsarbete

Problemval

Som regel relevant

Metodval

Skiftande kvalitet

Kompetens

Bra högskoleforskare. Icke högskoleforskare behöver som regel metodhandledning. Bättre projektstyrning och projektledning önskvärd.

Forskarkontakter

Inte sällan brister internationellt; ibland även nationellt

Mål och resultat

Ibland betydande avvikelser från de ursprungliga planerna

Redaktionellt

Ofta välskrivna och väl dokumenterade rapporter

Publicering av projektresultat

Genomgående efterlyses publicering i internationellt erkända facktidskrifter

Forskarmiljöer

Stort erkännande av BFRs stöd till uppbyggnad av sektorsrelevanta forskarmiljöer inom högskolan. Fler BFR-stödda forskartjänster önskvärda.

IV:7 Det fortsatta utvärderingsarbetet

Utvärderingar (med mer karaktär av studier) kommer säkert att även i fortsättningen vara en viktig del av BVNs verksamhet, men uppläggningsen kommer att bli mer varierad. Ibland kan en strikt inomdisciplinär kvalitetsutvärdering vara motiverad. Andra gånger krävs snarare en belysning av ett forskningsområdes särart, problem och möjligheter. För en viss utvärdering kan FoU-projektens resultat stå i centrum; i andra är det mer påkallat att närmare studera process och miljö. Det övergripande syftet är att studera kunskapsuppbyggnadens metoder och tekniker, dess villkor och utveckling. I det perspektivet är kunskapstillväxtens och FoU-processens **funktioner och ansvarsfrågor** viktiga studie- och utvärderingsobjekt.

(BVNs ordförande kommer att under våren 1991 publicera en bok om nämnden och dess verksamhet: "Att arbeta för kvalitet i BFR-stödd FoU")

BVNs sammansättning 1991Ledamöter

F statssekr, doc Ola Nyquist, ordf
Prof Ragnar Bentzel (nationalekonomi), adj
Prof Åke Daun (etnologi)
Prof Malin Falkenmark (internationell hydrologi)
Prof Gunnar Kärrholm (byggnadskonstruktion)
Prof Eystein Rödahl (VVS-teknik)
Prof Anne Marie Wilhelmsen (arkitektur-husbyggnad)

Huvudsekreterare

Prof Anne Marie Wilhelmsen

BVNs skriftserie

- BVN 1984:1 Långsiktig kunskapsuppbyggnad och forskarutbildning i BFR-finansierad forskning (BVN-studie)
- BVN 1984:2 Vetenskap och teknik i BFR-forskning (Anne Marie Wilhelmsen)
- BVN 1985:1 Kommunal ekonomi (BVN-utvärdering)
- BVN 1985:1b Research Projects on Municipal Economy (engelsk version av BVN 1985:1)
- BVN 1985:2 Research Projects on Durability of Building Materials and Components (BVN utvärdering)
- BVN 1985:3 Research Projects on Housing Policy, Housing Market, Housing Management, and Planning (BVN-utvärdering)
- BVN 1985:4 Research Projects on Underground Heat Storage (BVN-utvärdering)
- BVN 1985:5 Research Projects on Urban Water and Sewerage Engineering (BVN-utvärdering)
- BVN 1986:1 Utvärdering av sektorsforskning. En konferens anordnad av BVN, Efn och UHÄ
- BVN 1987:1 Kontakt och kvalitet i byggforskning. Om inomvetenskapligt informationsutbyte (BVN-studie)
- BVN 1987:2 Information Exchange as a Means for Improving the Quality of Building Research (BVN-seminarium)
- BVN 1987:3 The Building Research Process and its Information Problems (Ingvar Karlén)
- BVN 1987:4 Hur mår högskolan av sektorsforskning? (BVN tillsammans med Efn och UHÄ)
- BVN 1987:5 Praktisk vetenskapsfilosofi (Bertil Mårtensson och Tore Nilstun)
- BVN 1987:6 Sektorsforskning i högskolemiljö (BVN tills med Efn och UHÄ)
- BVN 1988:1 Expertbedömningar (Tore Nilstun)
- BVN 1988:2 Forskning vid arkitekturskolorna (Gunnar Kärrholm och Anne Marie Wilhelmsen)
- BVN 1988:3 Utvärdering av konsultforskning (BVN-utvärdering)
- BVN 1988:4 Utvärdering av BFR:s energisparforskning (BVN-utvärdering)
- BVN 1988:5 Properties of Housing-Conditions of Living (BVN-utvärderingsstudie)
- BVN 1989:1 Sektoriell forskning och utveckling. Ett diskussionsunderlag (Michael Nydén)
- BVN 1990:1 Professorstillsättningar i arkitekturämnen. På vilka grunder sker besluten? (Sven Hemlin, Ulla-Stina Johansson och Henry Montgomery)
- BVN 1990:2 Utvärdering av vetenskapliga artiklar presenterade vid konferensen "Healthy Buildings '88" (BVN-utvärdering)
- BVN 1990:2b Engelsk version av BVN 1990:2
- BVN 1990:3 Evaluation of AIVC's Role in Supporting the Development of Science (Gunnar Kärrholm; in English; BVN-utvärdering)

Boverket bildades den 1 juli 1988 genom sammanläggning av statens planverk och bostadsstyrelsen. Verket bibehöll i huvudsak de tidigare verkens uppgifter men fick ändrad inriktning och också ansvar för vissa nya frågor. Omorganisationen innebar att verksamheten blev föremål för en omfattande rationalisering som medfört att boverkets nuvarande resurser motsvarar ungefär 60 % av de tidigare verkens.

Ett år efter bildandet omlokaliserades verket till Karlskrona vilket bl.a. inneburit att den övervägande delen av verkets personal (över 90 %) nyrekryterats. Arbetet med att bygga upp en ny organisation i kombination med omlokaliseringen har inneburit speciella förutsättningar för verksamheten under de två första åren.

Boverkets uppgifter

Boverket är central statlig myndighet i frågor om fysisk planering och hushållning med naturresurser, bostadsförsörjning och bostadsmarknad, stadsmiljö och byggande. Verket svarar också för den centrala administrationen av statens stöd till bostadsförsörjningen. Det innebär att verkets ansvarsområde spänner från övergripande natur- och miljöfrågor till byggnaders utformning och finansiering.

Enligt sin instruktion ska verket följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter inom sitt verksamhetsområde samt vid behov ta initiativ till förändringar.

Fyra huvudområden

Boverket har tolkat uppgifterna inom sina fyra huvudområden på följande sätt:

Fysisk planering

Att främja en god planering i plan- och bygglagens (PBL) och naturresurslagens (NRL) anda med betoning på god miljö, öppen planprocess och enkelt förfarande för enskilda.

Att arbeta för god kvalitet i den byggda miljön i staden och på landsbygden med betoning på utformningen och det sociala innehållet t.ex. genom samlingslokaler, mötesplatser, bostadens närmiljö och bostäder för grupper med speciella behov.

Byggandet

Att arbeta för ett effektivt byggande som tillgodoser säkerhet, hälsa, tillgänglighet och energihushållning. Boverket ska medverka i en sam-ordning av byggreglerna i Europa med hänsyn till dessa mål och verka för förenkling av den statliga bostadsfinansieringen med bibehållet krav på dämpning av kostnadsutvecklingen.

Bostadsförsörjningen

Att främja en god bostadsförsörjning som ger hela befolkningen sunda, rymliga, välplanerade och ändamålsenligt utrustade bostäder av god kvalitet till skäligen kostnad. Boverket ska verka för en effektiv statlig och kommunal administration av bostadsstödet.

Verkets organisation

Verket, som för närvarande har ca 200 anställda, är organiserat i fyra sakavdelningar: plan- och naturresursavdelningen, byggavdelningen, stadsmiljöavdelningen och bostadsmarknadsavdelningen. Till detta kommer juridisk avdelning, typgodkännandekontor, tjänsteexport (Swedeplan) samt administrativ avdelning och verkssekretariat.

Fem rådgivande organ är knutna till verket: stadsmiljörådet, byggrådet, bostadsmarknadsrådet, konstruktionsrådet och planrådet. I råden är organisationer, myndigheter och näringsliv inom verkets ansvarsområden representerade liksom enskilda personer med stor sakkunskap. Tillsammans med verkets styrelse ger detta en bred förankring i samhället.

Boverket är central myndighet för länsbostadsnämnderna. De har ansvaret för den löpande handläggningen av statligt bostadsstöd men också för regional information och utbildning riktad till kommuner,

kreditinstitut, byggföretag m.fl. Verkets främsta regionala samarbetspartner i plan- och naturresursfrågor är länsstyrelsernas planenheter.

SOU 1991: 23

Bilaga 6

Myndighetsroll och arbetssätt i förändring

Inom Boverkets ansvarsområde finns väsentliga regelverk som för närvarande befinner sig i stark förändring. Naturresurslagen och plan- och bygglagen lägger huvudansvaret i miljö- och planfrågor hos kommunerna medan statens roll avgränsas till vissa områden. Detaljerade statliga byggregler har i stor utsträckning ersatts av funktionskrav som innebär att byggherrarnas och producenternas eget ansvar för utformning, material och slutprodukt ökar inom byggandet.

Plan- och byggreglema är nu i en tillämpningsfas där formerna utvecklas successivt. Det ställer stora krav på verket att bidra till bl.a. metodutveckling, följa erfarenheterna och att vara rådgivande.

De förändringar av bostadsfinansieringen som riksdagen har beslutat kan förutses få liknande effekter i form av minskad statlig detaljstyrning även om betydande subventioner också i framtiden kommer att riktas till boendet vilket innebär ett fortsatt behov av kvalitets- och kostnadskontroll. Det riktade stödet i form av bostadsbidrag kan i framtiden väntas svara för en stor andel av bostadsstödet.

Även om statens regelstyrning inom dessa områden i ökad utsträckning går över mot rådgivning, utbildning och information är utvecklingen inte entydig. Inom områden som har samband med t.ex. europaharmoniseringen av byggregler, miljöfrågorna och äldreomsorgen kan finnas samhällsintressen som motiverar fortsatt statligt inflytande genom regler.

Sammantaget ger denna utveckling boverket en myndighetsroll som är under förändring. Den roll som består i att tillämpa och informera om gällande regler kvarstår. Men i ökande utsträckning övergår verket till att i dialog med många olika kategorier av praktiker påverka genom att utveckla och förmedla kunskaper samt följa upp och utvärdera erfarenheter. En väsentlig uppgift för boverket de närmaste åren blir att genomföra och utvärdera de systemförändringar som pågår.

Det gäller inte minst effekterna av förändrade skatte- och finansieringssystem.

Mot den bakgrunden behöver boverket dels tillgång till kunskaps- SOU 1991: 2
utveckling och nya metoder, dels former för att sprida dessa för Bilaga 6
användning i bygg- och bostadssektorn, till kommuner och politiskt
ansvariga på olika nivåer i samhället.

Erfarenheter

boverket har nu funnits i drygt två år. Det är ännu för tidigt att på något definitivt sätt värdera verkets sätt att fungera. Sammanläggning och omlokalisering har medfört en rad svårigheter. Den nya personal som kommit in i verket har varit entusiastisk och väl kvalificerad med bred erfarenhet från kommuner, privata företag, forskningsinstitutioner och statliga myndigheter. Detta har kunnat kompensera en del av det avbräck i kontinuiteten som med nödvändighet uppstått under en övergångstid.

Verket är emellertid i sitt arbetssätt på god väg att leva upp till de ambitioner som uttrycktes i organisationskommitténs förslag och propositionen om det nya verket. Det framgår bl.a. av en omvärldsanalys som har genomförts under november/december 1990. Den bygger på intervjuer med företrädare för branschorgan, myndigheter, organisationer m fl. som medverkade i de hearings som föregick verkets bildande.

Löpande verksamhet

Boverkets ansvar för tillsyn och utveckling av flera tunga regelverk (NRL, PBL, NR, BFF) lägger stor tyngd vid författningsarbete och systemansvar liksom löpande hantering av ärenden.

Under de första åren har löpande ärenden som berör enskilda personer och bostadsbyggandet haft högsta prioritet. Det har varit ett mål att den förändring i organisation och personal som verket utsatts för inte ska fördröja sådana ärenden.

I samband med att det nya systemet för bostadsfinansiering införs kommer belastningen sannolikt att öka ytterligare under en övergångstid. Ambitionen är att genom ett systematiskt arbete med att förenkla systemen ge ökad överblick och underlätta tillämpningen av föreskrifter och regler.

Huvuddelen av den löpande verksamhet som rör bostadsförsörjningen sker på regional nivå. Den beslutade bostadsfinansieringen kommer att innebära förändringar i länsbostadsnämndernas uppgifter. Deras arbete med det statliga bostadsstödet liksom utbildnings-, konsumentrådgivning och information ses över i en pågående utredning.

Metodutveckling och erfarenhetsåterföring

Inom var och ett av verkets fyra sakområdena bedrivs ett stort antal *utvecklingsprojekt och regeringsuppdrag*, för närvarande ett 50-tal utvecklingsprojekt och sex regeringsuppdrag. Omkring en tredjedel av verkets personalresurser används till den formen av kunskapsutveckling och kunskapsförmedling. Detta arbete omfattar oftast flera avdelningar och inrymmer en dialog med forsknings- och utvecklingsarbete och olika intressenter inom statliga myndigheter, branschorgan, organisationer etc.

Utvecklingsprojekten och regeringsuppdragen har lagt ökad tyngd på verket som kunskapsorganisation. Inom områdena plan- och naturresurser, stadsmiljö och bostadsmarknad har denna inriktning varit särskilt tydligt. För dessa uppgifter markerades den nya rollen särskilt vid verkets bildande. Inom byggområdet är en liknande inriktning under utveckling. Verket har här hittills prioriterat de tunga uppgifter som hänger samman med nya byggregler och arbete med europaharmoniseringen.

2 Forskning och utveckling

Verket ska som myndighet svara för att regler bygger på aktuell kunskap. För detta behövs dialog både med forskning och med praktiker och en systematisk uppföljning av hur bestämmelser och finansieringssystem fungerar.

Boverkets ansvar för metodutveckling och erfarenhetsförmedling till kommuner, byggföretag, konsult- och förvaltningsföretag m.fl. förutsätter på samma sätt en bred kontaktyta, inte minst mot högre utbildning, forskning och utvecklingsarbete. Boverket kan i sin tur ge forskningen stöd i relevansbedömningarna.

Verket har i det syftet engagerat sig i att skapa ett gott samarbete med högskolor och forskningsinstitutioner. Medarbetare finns bl.a. representerade i BFRs och SIBs styrelser. Verket har tagit initiativ till överläggningar mellan landets olika utbildningsinstitutioner för samhällsplanerare.

Inom flertalet utvecklingsprojekt finns en nära kontakt med enskilda forskare och forskningsinstitutioner. Samarbetet tillför kunskap och metoder för utvärdering och innefattar även medverkan i verkets utåtriktade arbete. Forskningen är en integrerad del i den kunskapsförmedling och erfarenhetsåterföring som boverket är engagerat i.

I viss utsträckning finansieras sådan medverkan från forskningen i samarbete med BFR. Verket finansierar emellertid en avsevärd del genom egna resurser dels över projektbudgetar, dels genom att vissa medel av verkets förvaltningsanslag reserverats för samarbete med forskare. Budgetåret 1989/90 användes ca 2 milj.kr. för detta ändamål och för budgetåret 1990/91 står 1,5 milj.kr. till förfogande. Det motsvarar 1,5 - 2 % av verkets förvaltningsanslag.

En grundläggande utgångspunkt är att medlen ska användas så att de kan tillföra verkets sakområden ny kunskap som verket inte på egen hand kan utveckla eller lätt få fram från forskningsinstitutioner, organisationer, kommuner m.fl. Det innebär att boverket i normalfallet själv tar initiativet. Bidrag har givits till ett tjugotal projekt, de flesta relativt små. Erfarenheterna har visat att verket därigenom snabbt kunnat få fram underlag som varit väsentligt för att i tid genomföra regeringsuppdrag och utvecklingsprojekt.

En FoU-grupp inom boverket bereder anslagsfrågor men arbetar också med att utveckla en bred kontakt med forskare och forskningsinstitutioner. Den består av representanter för verkets samtliga avdelningar samt en för vardera länsbostadsnämnderna och länsstyrelsernas planenheter. De hittillsvarande erfarenheterna visar att gruppen utgör ett forum för diskussion i forskningsfrågor som kan förstärka avdelningarnas löpande forskningskontakter och förmedla ett forskningssynsätt inom verket. Gruppen har samtidigt fortlöpande kontakt med praktiska forskningsprojekt.

En väl fungerande kunskapsspridning och erfarenhetsåterföring behöver kombineras med praktiska försök. Sådana projekt kan vara ett utflöde av forskning men bör i lika hög grad kunna initieras från behov som kommer fram hos praktikerna.

Med den inriktning som experimentbyggnadsstödet fått kan det täcka ett brett fält av försöksverksamhet med anknytning till såväl teknik som planering och sociala frågor. Inom det sistnämnda området finns behov av försöksverksamhet t.ex. inom äldreboende, yttre miljö och boendeservice.

Boendeservicedelegationen, vars frågor boverket kommer att svara för, kan tas som exempel på hur målinriktade försök genomförs inom ett område. Även relativt små belopp som förmedlats till företag och organisationer har lett till uppmärksammade och intressanta projekt. De har engagerat många människor och lagt grunden till en bank av praktiska erfarenheter.

Genom en bred kontakt med praktikerna inom hela plan-, bostads- och byggområdet har boverket goda förutsättningar att identifiera behov och att stimulera till försök. Hos t.ex. länsbostadsnämnderna passerar praktiskt taget all ny- och ombyggnad av bostäder. För boverket är det väsentligt att få ökade möjligheter att systematiskt pröva ny teknik, nya arbetssätt och hur regler och ekonomiskt stöd fungerar i praktiken och då i kombination med utvärdering.

Forskarmiljöer

boverket har ett intresse av att medverka till att främja uppbyggnad av högre utbildning och forskningsmiljöer inom sitt ansvarsområde. Inom flera delområden finns alltför få forskare och forskarmiljöer. boverket har en viktig uppgift att tillsammans med BFR och andra intressenter främja en utbyggnad av forskningen.

Här kan boverket också ha egna möjligheter att bidra. En avsevärd del av verkets experter har forskarbakgrund vilket särskilt ger förutsättningar för samverkan med annan FoU-verksamhet i Sydsverige. Samarbete har t.ex. inletts med högskolan Karlskrona/Ronneby inom planerarutbildningen. Planer på samverkan mellan sydostregionens högskolor kan förbättra förutsättningarna för detta. Ett sådant samarbete har också etablerats med Lunds universitet.

Även från Boverkets egen synpunkt är det på längre sikt viktigt att möjligheterna till att bygga upp närliggande forskarmiljöer utnyttjas. Ett mer kontinuerligt utbyte av erfarenheter och kompetenser mellan verket och närliggande verksamheter kan ha betydelse för rekrytering och personalutveckling i framtiden.

De praktiska svårigheter som verkets lokalisering till Karlskrona innebär för kontakten med FoU-verksamhet kan på samma sätt motverkas om fler plan/bygg/bofunktioner förläggs till Karlskrona.

Behovet av ökat samarbete

Byggforskningsrådet intar som samarbetspartner en särställning för verket genom att arbetsområdena i huvudsak sammanfaller. Formerna för samverkan har hittills bestått i samråd mellan verksamheterna, avdelningskontakter i samband med besök och direkta kontakter mellan handläggare.

I samarbetet med Byggforskningsrådet har boverket främst påtalat behovet av ökat forsknings- och utvecklingsarbete inom bostadspolitik, bostadssociala frågor, ekonomi och samhällsplanering. Forskningen inom detta område har delvis en annan karaktär än inom byggsektorn. I jämförelse med byggsektorn finns här relativt få forskare och inte lika starka intressenter. Boverket har här ett väl utbyggt kontaktnät som kan utnyttjas.

Mycket av det utvecklingsarbete som boverket måste stödja sig på sker inom forskningen, i synnerhet inom BFRs ram. Boverket bör därför i framtiden ta på sig en mer aktiv roll för att formulera forskningsbehov och medverka vid prioriteringar. Det underlättas om det skapas fasta kanaler för att löpande redovisa forskningsbehoven. Deltagande i berednings- och programorgan skulle också ge förutsättningar för en tydligare koppling mellan beredning och information/ kunskapsförmedling.

3 Information – kunskapsförmedling

Information har en vid innebörd med de uppgifter som boverket har. Både rollen som myndighet och kunskapsorganisation bygger på en omfattande kommunikation med enskilda och intressenter i form av företag, organisationer, statliga och kommunala myndigheter, forsk-

are m.fl. I den ingår, förutom den dagliga kontakten genom telefon och besök, en omfattande dialog i utvecklingsprojekt och erfarenhetsutbyte i form av utbildning och skriftlig information. Med en så vid tolkning är praktiskt taget alla anställda engagerade i boverkets information.

Boverket har under de första åren lagt stor vikt vid att bygga upp ett kontaktnät som kan lägga grunden för en sådan kommunikation. Det har bl.a. innefattat överläggningar med ett stort antal statliga myndigheter på central och regional nivå, kommuner, företag, branschorganisationer och företag.

Som ett exempel kan nämnas att verkets ledning och experter besökt samtliga län. *Länsbesöken*, som omfattat två dagar i varje län har innefattat diskussioner med länsledning, länsbostadsnämnd, planenhet, kommuner och lokala massmedier.

Utbildning och erfarenhetsåterföring

Boverket arbetar i stor utsträckning med informations- och utbildningsinsatser i *två steg*. Verket tar fram information som används bl.a. på regional nivå genom länsbostadsnämnder, länsstyrelser, kommunförbundet, branschorganisationer m.fl. Verket har här kunnat bygga vidare på erfarenheter från statens planverk och bostadsstyrelsen som båda var engagerade i stora utbildningssatsningar kring t.ex. plan- och bygglagen, energihushållning och ombyggnad. Några exempel på det arbetssättet är:

* Erfarenhetsprojektet kring den nya plan- och bygglagstiftningen (PBL/NR) har genomförts av boverket i samarbete med kommunförbundet, bostadsdepartementet och lantmäteriverket. Det har omfattat såväl planfrågor som byggregler (NR). Uppskattningsvis har 30 000 personer deltagit i en utbildning som omfattat handledarutbildning, breddutbildning och uppföljningar i flera omgångar. Projektet avslutades i augusti 1990 med ett s.k. riksmöte med ca 700 deltagare fördelade på ett 20-tal olika teman.

* Utbildningskampanjen Hus & Hälsa som för närvarande pågår i samarbete mellan boverket, BFR och byggbranschen, myndigheter m.fl. har liknande inriktning. Syftet är att komma till rätta med problemet med s.k. sjuka hus genom att klargöra sambanden mellan olika aktörer och för att föra ut aktuell kunskap. Under en period av två-tre år är ambitionen att nå en stor del av dem som arbetar med pla-

nering, projektering, byggande och förvaltning. Projektet syftar till en process i två steg. Det första innefattar utbildning av handledare som i sin tur leder utbildning inom sina företag, organisationer och myndigheter. Grunden för detta är sammanställningar av aktuell kunskap från forskningen som i breddutbildningen varierar och kompletteras efter behov. SOU 1991: 2
Bilaga 6

Exempel på större insatser som kan bli aktuella inom de närmaste åren:

- * Den nya bostadsfinansieringen
- * Uppföljning av de nya byggreglerna
- * Internationaliseringen av bygg- och bostadssektorn.
- * Hälsa och boende som uppföljning av Hus & Hälsa-kampanjen.

I verkets *utvecklingsprojekt* ingår kommunikationen med avnämare och intressenter som en naturlig del, även här ofta i flera steg. Några exempel:

* "Miljö för miljoner" belyser angelägna stadsmiljöfrågor med hjälp av ett kunskapsunderlag som hämtats från forskare. I en serie regionala konferenser har olika forskares resultat presenterats tillsammans på ett sätt som möter praktikernas behov. En teatergrupp har medverkat och en utförlig dokumentation har funnits tillgänglig i förväg. Från en sådan forskningssyntes är tanken att i nästa etapp av projektet gå mot en teorisyntes på temat boendemiljö och psykosocial hälsa. Ambitionen är anknyta till psykiatri, sociologi, arkitektur-forskning och nationalekonomi.

* "Bygga bostad på landet" syftar till att öka uppmärksamheten på vårt kulturarv i den byggda miljön och att skapa intresse för att anpassa ny bebyggelse till den befintliga miljön. Konferensserier och ett skriftligt studiematerial och video riktat till bl.a. föreningslivet har tagits fram.

* De kommunala programmen för bostadsförsörjning har behandlats i en serie regionala konferenser med syftet att successivt arbeta fram ett praktiskt underlag för kommunernas arbete med programmen.

* Det seminarium om fördelningsaspekter på bostadssubventioner och skattepolitik, som hösten 1990 hölls i Karlskrona på initiativ av ECE, byggde på samma sätt på ett omfattande kunskapsutbyte och

metoddiskussion med forskare, då i ett vidare internationellt sammanhang.

SOU 1991: 23
Bilaga 6

I anslutning till projekten utarbetas dokumentation i olika former—rapporter, utbildningsmaterial, broschyrer m.m.

Aktuell information ges löpande ut i form av nyhetsbrev (bygg-, bostads- och kostnadsstatistik, aktuella regler, erfarenheter m.m.).

Verket har vidare en omfattande *information till allmänheten*. boverket har som ansvarig myndighet skyldighet att informera om t.ex. bygg och låneregler, bygglov, vad man ska tänka på när man får sin första bostad, radonfrågor och energihushållning. Denna information har oftast formen av broschyrer. De är i allmänhet gratis och utgör en stor del av verkets totala utgivning. Informationen om bostadsbidragen, som återkommer varje år, är den mest omfattande och bredast inriktade informationen till allmänheten.

Statliga myndigheter bl.a. länsbostadsnämnder och länsstyrelsernas planenheter, kommunala byggnadsnämnder och förmedlingsorgan, skolor, konsumentvägledare och branschorganisationer svarar för vidareförmedlingen av en stor del av denna information.

Boverket informerar i sin externa tidning, *Planera bygga bo*, om utvecklingen inom ansvarsområdet och verkets eget arbete. Tidningen trycks i 10 000 ex. Prenumeranterna finns till hälften inom privata företag, 15 % inom statliga myndigheter och 35 % inom kommuner. Sammanlagt beräknas tidningen nå omkring 25 000 personer.

I samband med omorganisation och flyttning har boverket lagt stor vikt vid information om det nya verket och dess inriktning riktad till målgrupper externt och internt samt information till massmedia.

Boverkets informationsgrupp

Boverkets informationsgrupp, som består av fyra informationssekreterare, är knuten till verkssekreterariatet. Informationssekreterarna har dels rollen som internkonsulter åt avdelningarna, dels uppgifter som gäller verkets övergripande information samt utbildning i informationsfrågor. Utvärderingar är en växande uppgift. I förhållande till de stora uppgifterna är personalresurserna mycket knappa.

Information och utbildning finansieras främst genom B18—anslaget som ligger utanför förvaltningsanslaget. Under budgetåret 1990/91 har boverket tilldelats sammanlagt 7,5 milj.kr. Därav går drygt

2 milj.kr. till länsbostadsnämndernas utåtriktade informationsverksamhet och egen interna utbildning.

SOU 1991: 2
Bilaga 6

För närvarande säljs och distribueras boverkets material i första hand genom Allmänna Förlaget och Byggtjänst genom förlags- och kommissionsavtal. Distributionen av gratismaterial sker genom boverket. Hur framtida utgivning och försäljning ska ske övervägs. Aktuellt att ge ut på eget förlag eller i samverkan med andra är löpande statistikproduktion, utredningsrapporter och utbildningsmaterial. Utvecklingsarbete har även inletts för att skapa en egen databas för författningar, praxis m.m.

Samarbete med BFR kring information och kunskapsförmedling

Boverket och BFR har i stora delar sammanfallande ansvarsområden och riktar sig båda, från delvis olika utgångspunkter, till en bred krets av praktiker. Med utgångspunkt från användarnas behov finns sanno-liket möjligheter att förbättra och förenkla tillgången till den gemen-samma informationsresursen.

Boverkets myndighetskrav når ut brett och kombineras i regel med uppföljning av erfarenheter och förmedling av kunskaper om bakgrunden till kraven. Information och utbildning kan ges ökad tyngd om den kombineras med forskningsresultat och medverkan från forskare.

I konsekvens med verkets allmänna uppdrag lägger boverket stor vikt vid kunskapsförmedling i vid mening. Det handlar då om att inom olika områden bedöma kunskapsläget, samla relevanta erfarenheter och att förmedla detta till praktiker av olika slag och att försäkra sig om återföring genom seminarier, konferenser och utvärderingar. Här bör finnas förutsättningar för ett närmare samarbete mellan BFR och boverket inom information och utbildning i samverkan med bl.a. byggforskningsinstitutet.

Boverket har hittills framför allt etablerat en sådan roll inom den offentliga sektorn. Det har skett i samarbete med länsbostadsnämnderna och länsstyrelsernas planenheter och inom den kommunala sektorn i nära samverkan med Kommunförbundet centralt och regionalt. Inom byggsektorn bedrivs denna verksamhet i större utsträckning i samverkan med BFR, branschorgan, utbildningsanordnare, förlag m.fl.

Erfarenheterna visar att en process i flera led där budskapet kan anpassas till mottagarnas behov är en effektiv form för kunskapsförmedling och återföring av erfarenheter. Bl.a kan Hus & Hälsakampanjen ge underlag för att identifiera fler gemensamma utbildningssatsningar för boverket och BFR. SOU 1991: 23
Bilaga 6

Ett annat exempel är den pågående europaharmoniseringen som kommer att kräva en väl samordnad och kvalificerad information både som underlag för svenskt agerande i internationella organ och i förhållande till byggbranschen och andra intressenter i Sverige.

SFS 1988: 232

Utkom från trycket
den 10 maj 1988

Förordning med instruktion för statens råd för byggnadsforskning;

utfärdad den 28 april 1988.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Statens råd för byggnadsforskning (byggforskningsrådet) har till uppgift att ta initiativ till samt främja och stödja forsknings- och utvecklingsarbete inom planläggnings-, byggnads- och anläggningsområdet. Rådet får dock inte vara huvudman för forskning.

2 § Byggforskningsrådet skall

1. organisera och stödja samarbete i fråga om forsknings- och utvecklingsarbete samt främja kontakter mellan forskningsinstitutioner och intressenter inom bygg- och bostadssektorn,

2. planera för forsknings- och utvecklingsarbete samt lämna bidrag och lån till sådant arbete,

3. övervaka att bidrag och lån kommer till avsedd användning,

4. utvärdera forsknings- och utvecklingsverksamheten i fråga om kvalitet, relevans och effekt,

5. informera om forskning och forskningsresultat,

6. ta initiativ till och främja internationellt forskningssamarbete,

7. besluta att ekonomiskt stöd som rådet har beviljat inte längre skall lämnas, om den verksamhet som stödet avser inte uppfyller de krav som bör ställas på verksamheten.

Verksförordningens tillämpning

3 § Verksförordningen (1987: 1100) skall tillämpas på byggforskningsrådet med undantag av 18 och 30 §§.

Myndighetens ledning

4 § Byggforskningsrådets föreståndare är chef för rådet.

Styrelsen

5 § Byggforskningsrådets styrelse består av högst elva personer, före-

1

SFS 1988: 232

ståndaren medräknad. En av ledamöterna är ordförande och en är vice ordförande.

Styrelsen är beslutför när ordföranden och minst hälften av de andra ledamöterna är närvarande.

Organisation

6 § Inom byggforskningsrådet finns fyra enheter – en för samhälls- och byggnadsplanering samt förvaltning, en för byggnads- och anläggningsteknik, produktion och energihushållning, en för nya energisystem och en för administration och information – samt ett planeringssekretariat. Inom byggforskningsrådet finns dessutom en vetenskaplig nämnd.

Varje enhet leds av en enhetschef.

Vetenskapliga nämnden

7 § Den vetenskapliga nämnden skall särskilt följa och utvärdera den forskning till vilken byggforskningsrådet har fördelat medel och i övrigt ge råd och vägledning när rådet bereder frågor om vetenskaplig bedömning av forsknings- och utvecklingsarbete.

Personalföreträdare

8 § Personalföreträdarförordningen (1987: 1101) skall tillämpas på byggforskningsrådet.

Personalansvarsnämnden

9 § Byggforskningsrådets personalansvarsnämnd består – förutom av föreståndaren och personalföreträdarna – av enhetscheferna och chefen för planeringssekretariatet. Föreståndaren är nämndens ordförande.

Nämnden är beslutför när ordföranden och minst fyra andra ledamöter är närvarande.

Tjänstetillsättning m. m.

10 § Föreståndaren och ordföranden i vetenskapliga nämnden förordnas av regeringen för en bestämd tid. Det sker efter anmälan av ordföranden i byggforskningsrådets styrelse.

Andra tjänster inom rådet och övriga ledamöter i den vetenskapliga nämnden tillsätts av rådet.

11 § Förordnande att vara föreståndarens ställföreträdare meddelas av regeringen för en bestämd tid. Det sker efter anmälan av föreståndaren.

12 § Andra styrelseledamöter än föreståndaren utses av regeringen för en bestämd tid.

Förordnande att vara styrelsens ordförande meddelas av regeringen för en bestämd tid. Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

13 § Bestämmelserna i 15 kap. 4 § lagen (1976: 600) om offentlig anställning skall gälla den som innehar eller uppehåller tjänsten som föreståndare.

SFS 1988: 232

Överklagande

14 § Byggforskningsrådets beslut i ärenden om bidrag eller lån får inte överklagas.

Rådets beslut i andra ärenden får överklagas hos regeringen, om något annat inte följer av

- lagen (1971: 309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,
- lagen (1987: 439) om inskränkning i rätten att överklaga,
- andra föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1988, då förordningen (1983: 733) med instruktion för statens råd för byggnadsforskning skall upphöra att gälla.

På regeringens vägnar

HANS GUSTAFSSON

Lars Uno Didón
(Bostadsdepartementet)

SFS 1990:819

Utkom från trycket
den 10 juli 1990

Förordning om ändring i förordningen (1988:232) med instruktion för statens råd för byggnadsforskning;

utfärdad den 21 juni 1990.

Regeringen föreskriver att 2 och 14 §§ förordningen (1988:232) med instruktion för statens råd för byggnadsforskning skall ha följande lydelse.

2 § Byggnadsförsöksrådet skall

1. organisera och stödja samarbete i fråga om forsknings- och utvecklingsarbete samt främja kontakter mellan forskningsinstitutioner och intressenter inom bygg- och bostadssektorn,
2. planera för forsknings- och utvecklingsarbete samt lämna bidrag till sådant arbete,
3. övervaka att ekonomiskt stöd som rådet har beviljat kommer till avsedd användning,
4. utvärdera forsknings- och utvecklingsverksamheten i fråga om kvalitet, relevans och effekt,
5. informera om forskning och forskningsresultat,
6. ta initiativ till och främja internationellt forskningssamarbete,
7. besluta att ekonomiskt stöd som rådet har beviljat inte längre skall lämnas, om den verksamhet som stödet avser inte uppfyller de krav som bör ställas på verksamheten.

14 § Byggnadsförsöksrådets beslut i ärenden om ekonomiskt stöd får överklagas endast om det är särskilt föreskrivet.

Rådets beslut i andra ärenden får överklagas hos regeringen, om något annat inte följer av

- lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,
- lagen (1987:439) om inskränkning i rätten att överklaga,
- andra föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1990.

På regeringens vägnar

ULF LÖNNQVIST

Nina Pripp
(Bostadsdepartementet)

SFS 1988: 590 Utkom från trycket
den 17 juni 1988

Förordning med instruktion för plan- och bostadsverket;

utfärdad den 2 juni 1988.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Plan- och bostadsverket är central förvaltningsmyndighet för frågor om fysisk planering och hushållning med naturresurser, bostadsförsörjning och bostadsmarknad, byggande och stadsmiljö. Verket svarar också för den centrala administrationen av statens stöd till bostadsförsörjningen.

2 § Plan- och bostadsverket är chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna. Befogenheter och ansvar som verket har i fråga om nämnderna får verket i lämplig utsträckning överlämna till dessa.

Bestämmelser om länsbostadsnämnderna finns i förordningen (1988: 591) med instruktion för länsbostadsnämnderna.

3 § Av 2 § instruktionen (1970: 350) för statens va-nämnd framgår att administrativa frågor som avser kostnader för arbetslokaler och löner m. m. och som inte skall prövas av va-nämnden handläggs av plan- och bostadsverket.

4 § Plan- och bostadsverket skall följa utvecklingen och förmedla kunskaper och erfarenheter inom sitt verksamhetsområde samt vid behov ta initiativ till förändringar. Verket skall även

1. verka för samordning av de statliga myndigheternas arbete med underlag för tillämpningen av plan- och bygglagen (1987: 10) och lagen (1987: 12) om hushållning med naturresurser m. m.,

2. medverka i internationellt samarbete inom sitt verksamhetsområde, särskilt i fråga om samordning av kvalitetskrav på byggnader och byggprodukter.

5 § Plan- och bostadsverket får inom sitt verksamhetsområde bedriva uppdragsverksamhet i Sverige och utomlands mot ersättning enligt grunder som verket fastställer efter samråd med riksrevisionsverket. Vid tillämpningen av förordningen (1981: 673) med vissa bestämmelser för statlig myndighets affärsdrivande verksamhet i utlandet skall verket samråda

SFS 1988: 590

med statens lantmäteriverk och centralnämnden för fastighetsdata i frågor av gemensamt intresse.

Verksförordningens tillämpning

6 § Verksförordningen (1987: 1100) skall tillämpas på plan- och bostadsverket med undantag av 21 §.

Myndighetens ledning

7 § Plan- och bostadsverkets generaldirektör är chef för verket.

Styrelsen

8 § Plan- och bostadsverkets styrelse består av högst nio personer, generaldirektören medräknad. Generaldirektören är styrelsens ordförande.

Styrelsen är beslutför när ordföranden och minst hälften av de andra ledamöterna är närvarande.

Organisation

9 § Inom plan- och bostadsverket finns sex avdelningar, nämligen plan- och naturresursavdelningen, bostadsmarknadsavdelningen, byggavdelningen, stadsmiljöavdelningen, förvaltningsavdelningen och administrativa avdelningen. Varje avdelning leds av en avdelningschef.

Inom verket finns vidare ett verkssekretariat, en typgodkännandeenhet och en tjänsteexportenhet. Dessutom finns en samlingslokaldelegation, ett stadsmiljöråd och ytterligare fyra rådgivande organ, nämligen bostadsmarknadsrådet, rådet för samhällsplanering, byggrådet och konstruktionsrådet.

Samlingslokaldelegationen

10 § Samlingslokaldelegationen avgör ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler, till vissa teaterlokaler m. m. och till folkparksteatrar. Detta gäller dock inte ärenden som rör författningsfrågor eller förslag till anslagsframställning.

Delegationen består av en ordförande och högst sju andra ledamöter. Delegationen utser inom sig en vice ordförande.

Delegationen är beslutför när ordföranden och minst fyra andra ledamöter är närvarande.

Stadsmiljörådet

11 § Stadsmiljörådet skall biträda verket i frågor om bebyggelsemiljön.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om stadsmiljörådets sammansättning, organisation och verksamhet.

Övriga råd

12 § Bostadsmarknadsrådet skall ge verket råd i frågor om åtgärder för att främja goda boendeförhållanden och utveckla effektiva bostadspolitiska styrmedel.

13 § Rådet för samhällsplanering skall biträda verket i frågor om råd och vägledning angående planväsendet och hushållningen med naturresurser.

14 § Byggrådet skall ge verket råd i frågor om byggnaders och bostäders grundläggande egenskaper och om metoder för beräkning av statens stöd till bostadsbyggandet.

15 § Konstruktionsrådet skall ge verket råd i frågor om konstruktioners tillförlitlighet.

16 § Råden enligt 12–15 §§ består av generaldirektören, ordförande, och andra ledamöter till det antal som plan- och bostadsverket bestämmer.

Personalföreträdare

17 § Personalföreträdarförordningen (1987: 1101) skall tillämpas på plan- och bostadsverket.

Personalansvarsnämnden

18 § Plan- och bostadsverkets personalansvarsnämnd består – förutom av generaldirektören och personalföreträdarna – av avdelningscheferna, chefen för typgodkännandeenheten och chefsjuristen. Generaldirektören är nämndens ordförande.

Nämnden är beslutför när ordföranden och minst fyra andra ledamöter är närvarande.

Nämnden prövar frågor som anges i 19 § verksförordningen (1987: 1100) också beträffande anställda hos länsbostadsnämnderna.

Ärendenas handläggning

19 § Generaldirektören skall avgöra ärenden som inte skall avgöras av styrelsen, samlingslokaldelegationen eller personalansvarsnämnden.

Om sådana ärenden som avses i första stycket inte behöver prövas av generaldirektören, får de avgöras av någon annan tjänsteman. Hur detta skall ske anges i arbetsordningen eller i särskilda beslut.

Andra stycket gäller inte föreskrifter.

Tjänstetillsättning m. m.

20 § Generaldirektören förordnas av regeringen för en bestämd tid.

Tjänster som avdelningschef, chef för typgodkännandeenheten, planeringsdirektör och chefsjurist tillsätts av regeringen efter anmälan av generaldirektören.

Andra tjänster tillsätts av plan- och bostadsverket.

SFS 1988: 590

21 § Förordnande att vara generaldirektörens ställföreträdare meddelas av regeringen för en bestämd tid. Det sker efter anmälan av generaldirektören.

22 § Andra styrelseledamöter än generaldirektören utses av regeringen för en bestämd tid.

23 § Ordföranden och andra ledamöter i samlingslokaldellegationen utses av regeringen för en bestämd tid.

24 § Andra ledamöter i råden enligt 12–15 §§ än generaldirektören utses av plan- och bostadsverket.

Bisysslor

25 § Besked om bisyssla enligt 37 § andra stycket anställningsförordningen (1965: 601) lämnas av plan- och bostadsverket även i fråga om avdelningschefer, chefen för typgodkännandeenheten, planeringsdirektör och chefsjurist.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1988. Genom förordningen upphävs

/ 1. förordningen (1965: 669) med instruktion för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna,

2. förordningen (1967: 329) med instruktion för statens planverk,

✓ 3. förordningen (1978: 399) med instruktion för bostadsstyrelsens råd för belånings- och värderingsmetoder,

✓ 4. förordningen (1978: 753) med instruktion för bostadsstyrelsens bostadssociala råd,

5. förordningen (1978: 849) med instruktion för statens planverks råd för stål- och betongnormer,

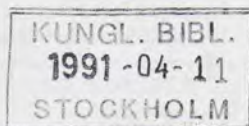
6. förordningen (1979: 670) med instruktion för statens planverks råd för samhällsplanering,

7. förordningen (1980: 411) med instruktion för statens planverks tekniska råd.

På regeringens vägnar

HANS GUSTAFSSON

Lars Uno Didón
(Bostadsdepartementet)

Statens offentliga utredningar 1991

Kronologisk förteckning

1. Flykting- och immigrationspolitiken. A.
2. Finansiell tillsyn. Fi.
3. Statens roll vid främjande av export. UD.
4. Miljölagstiftningen i framtiden. M.
5. Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel. Sekretariatets kartläggning och analys. M.
6. Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Utvärdering av medicinsk metodik. S.
7. Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppsporten. Fi.
8. Beskattning av kraftföretag. Fi.
9. Lokala sjukförsäkringsregister. S.
10. Affärstiderna. C.
11. Affärstiderna. Bilagedel. C.
12. Ungdomarna och makten. C.
13. Spelreglerna på arbetsmarknaden. A.
14. Den regionala bil- och körkortadministrationen. K.
15. Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. S.
16. Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. S.
17. Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitets-säkring och Spris utvecklingsprojekt. S.
18. Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. S.
19. Storstadens trafiksystem. Överenskommelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmöregionerna. K.
20. Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. Fö.
21. Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedicområdet, m.m. Ju.
22. Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. I.
23. Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. Bo.

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedieområdet, m.m. [21]

Utrikesdepartementet

Statens roll vid främjande av export. [3]

Försvarsdepartementet

Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. [20]

Socialdepartementet

Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Utvärdering av medicinsk metodik. [6]

Lokala sjukförsäkringsregister [9]

Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. [15].

Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. [16].

Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitetssäkring och Spris utvecklingsprojekt. [17].

Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. [18].

Kommunikationsdepartementet

Den regionala bil- och körkortsadministrationen. [14]

Storstadens trafiksystem. Överenskomelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmö-regionerna. [19]

Finansdepartementet

Finansiell tillsyn. [2]

Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppporten. [7]

Beskattnings av kraftföretag. [8]

Arbetsmarknadsdepartementet

Flykt- och immigrationspolitiken. [1]

Spelreglerna på arbetsmarknaden. [13]

Bostadsdepartementet

Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. [23]

Industridepartementet

Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. [22]

Civildepartementet

Affärstiderna. [10]

Affärstiderna. Bilagedel. [11]

Ungdomarna och makten. [12]

Miljödepartementet

Miljölagstiftningen i framtiden. [4]

Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel.

Sekretariatets kartläggning och analys. [5]

